

**Hallituksen esitys Eduskunnalle elatustukilaksi ja
eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi elatustukilaki, jossa säädettäisiin Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemasta elatustuesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä elatusavun perimiseksi. Elatustukilaki korvaisi voimassa olevan elatusturvalain. Elatusavun vahvistamiseen liittyvistä kunnan tehtävistä säädettäisiin sosiaalihuoltolaissa.

Elatustukilaki vastaisi suurelta osin sisällöllisesti elatusturvalakia. Merkittävimmät muutokset aiheutuisivat toimeenpanijan vaihtumisesta kunnista Kansaneläkelaitokseksi. Elatustuen rahoitusvastuu siirtyisi valtiolle. Elatustukilaissa säädettäisiin myös Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada elatustukea ja elatusavun perintää koskevia tietoja.

Vuodelta 1966 peräisin oleva laki eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella lailla. Laissa tarkoitettuja elatusapuja, korvauksia ja elatustukea korotettaisiin vuosittain elinkustannusindeksin muutoksen mukaisesti. Siten nykyisestä viiden prosentin

korottamisen kynnyksestä luovuttaisiin. Indeksikorotus koskisi nykyisestä poiketen myös edellisen korotuksen jälkeen tehtyjä uusia elatusapusopimuksia tai -päätöksiä.

Lapsen oikeus elatustukeen ehdotetaan ratkaistavaksi kotikuntalain sijasta asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain mukaan. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, kansaneläkelakia, yrittäjän eläkelain voimaannpanosta annettua lakia ja maatalousyrittäjän eläkelain voimaannpanosta annettua lakia siten, että niiden mukaiset lapsikorotukset maksetaan suoraan Kansaneläkelaitokselle siltä ajalta, jolta se maksaa lapselle elatustukea elatusavun suorittamisen laiminlyönnin perusteella.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009. Elatustuen toimeenpano ja elatusavun perintä siirtyisivät Kansaneläkelaitokselle mainitusta päivästä lukien.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.1.1 Elatusturvalaki.....	4
2.1.2 Lapsen elatuksesta annettu laki	7
2.1.3 Eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annettu laki	9
2.1.4 Ulosottokaari	10
2.1.5 Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annettu laki.....	10
2.1.6 Laki Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada elatusturvaa koskevia asiakastietoja.....	11
2.2 Ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	11
2.2.1 Elatustuen organisoiminen muissa pohjoismaissa.....	11
2.2.2 Kansainvälinen elatusavun perintä.....	12
2.3 Nykytilan arviointi.....	13
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	14
3.1 Tavoitteet	14
3.2 Keskeiset ehdotukset	14
3.2.1 Elatustukilakia koskevat ehdotukset	14
Sisällölliset muutokset	14
Henkilöstön asema.....	15
Siirron aikataulu.....	16
3.2.2 Sosiaalihuoltolakia koskevat ehdotukset	16
3.2.3 Indeksilakia koskevat ehdotukset	16
3.2.4 Eräitä muita lakeja koskevat ehdotukset	17
4. Esityksen vaikutukset.....	17
4.1 Taloudelliset vaikutukset	17
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan ja menettelytapoihin	18
4.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset	18
4.3.1. Henkilöstön asema.....	18
4.3.2. Vaikutus yksittäisiin kansalaisiin.....	19
5. Asian valmistelu	19
5.1. Valmisteluvaiheet.....	19
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	20
6. Riippuvuus muista esityksistä.....	21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	22
1. Lakiehdotusten perustelut	22
1.1 Elatustukilaki	22
1.2 Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta.....	39

1.3	Laki lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta	40
1.4	Laki eräiden elatusapujen sitomista elinkustannuksiin	40
1.5	Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	42
1.6	Lait työttömyysturvalain, kansaneläkelain, yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain ja maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta	42
2.	Voimaantulo	42
LAKIEHDOTUKSET		43
	Elatustukilaki	43
	Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta	54
	Laki lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta	55
	Laki eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin	56
	Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	58
	Laki työttömyysturvalain muuttamisesta	59
	Laki kansaneläkelain muuttamisesta	60
	Laki yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta	61
	Laki maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta	62
LIITE		63
RINNAKKAISTEKSTIT		63
	Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta	63
	Laki lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta	65
	Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	67
	Laki työttömyysturvalain muuttamisesta	68
	Laki kansaneläkelain muuttamisesta	69
	Laki yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta	70
	Laki maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta	71

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain (169/2007), jäljempänä myös *puitelaki*, ja sitä koskevan hallituksen esityksen (HE 155/2006) mukaisesti elatustuen toimeenpanoon liittyvät tehtävät siirretään kunnilta Kansaneläkelaitokselle. Tehtävien siirroista kunnilta valtiolle säädetään mainitun lain 8 §:ssä, jonka mukaan valtion järjestettäväksi ja rahoitettavaksi siirretään elatusturvalaissa (671/1998) säädetty tehtävät, ei kuitenkaan toimenpiteitä elatusvelvollisuuden vahvistamiseksi. Kansaneläkelaitokselle siirtyvät siten muun muassa elatustuen myöntämisistä ja maksamista sekä elatusavun perintää koskevat tehtävät. Lain 8 §:n mukaan tehtävien siirron on tarkoitus tapahtua viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2009.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2 päivänä marraskuuta 2006 työryhmän valmistelemaan elatustuen toimeenpanon siirtoa ja sen edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia. Työryhmän tehtävänä on myös selvittää siirrosta aiheutuvat hallinto- ja toimeenpanokustannukset sekä rahoitusvastuiden jakautuminen. Lisäksi tehtävänä on selvittää muutoksen vaikutus henkilöstön asemaan. Työryhmä koostuu sosiaali- ja terveysministeriön, Kansaneläkelaitoksen, Helsingin ja Järvenpään kaupunkien, Suomen Kuntaliiton, oikeusministeriön sekä sisäasiainministeriön edustajista. Työryhmä on kuullut useita asiantuntijoita.

Edellä mainittu Elatustuen siirto kunnilta Kelalle –työryhmän toimikausi päättyy vuoden 2008 lopussa. Työryhmä on päätenyt ehdottamaan kokonaan uuden elatustukilain säätämistä ja useiden siihen liittyvien lakien muuttamista. Esitys elatustukilaksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi perustuu työryhmän ehdotuksiin ja saatuihin lausuntopalautteisiin. Työryhmä on todennut elatustuen toimeenpanon osalta puitelaissa määritellyn siirtoajankohdan käytännön syistä mahdottomaksi ja päätenyt tästä syystä esittämään siirron ajankohdaksi 1 päivää huhtikuuta 2009.

2. Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Elatusturvalaki

Vuoden 1999 alussa voimaan tulleessa elatusturvalaissa säädetään kunnan varoista lapselle maksettavasta elatustuesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä elatusavun perimiseksi. Lisäksi siinä säädetään kunnan sosiaalihuolosta vastaavan toimielimen oikeudesta ryhtyä toimenpiteisiin elatusavun vahvistamiseksi ja muuttamiseksi.

Elatusturvalaki täydentää lapsen elatuksen suojaa tilanteissa, joissa lapsi ei saa elatusta molemmilta vanhemmilta. Kun laki lapsen elatuksesta (704/1975), jäljempänä *elatusapulaki*, säättää, että molemmat vanhemmat ovat vastuussa lapsen elatuksesta, takaa elatusturvalaki oikeuden julkisista varoista maksettavaan elatustukeen myös sellaiselle lapselle, jolla ei ole oikeudellista isää lainkaan. Elatusturvalaki tuo lapselle oikeuden kunnan maksamaan elatustukeen myös silloin, kun elatusvelvollinen on laiminlyönyt vahvistetun elatusavun maksamisen.

Elatusturvalain mukaisista tehtävistä huolehtii pääsääntöisesti lapsen kotikunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitettu monijäseninen toimielin, jäljempänä *toimielin*.

Elatusturvajärjestelmän piiriin kuuluvat Suomessa asuvat alle 18-vuotiaat lapset. Suomessa asuminen ja lasten kotikunta määräytyy kotikuntalain (201/1994) mukaan. Elatustuen maksamisen edellytyksistä säädetään elatusturvalain 5 §:ssä.

Lapselle suoritetaan hakemuksesta elatus-tukea, kun

1) elatusvelvollinen on laiminlyönyt elatusavun maksamisen,

2) isyyttä avioliiton ulkopuolella syntyneeseen lapseen nähden ei ole lainvoimaisesti vahvistettu,

3) vanhemman velvollisuutta suorittaa elatusapua ei ole voitu vahvistaa samanaikaisesti isyyden vahvistamisen kanssa, kuitenkin

enintään kuuden kuukauden ajan siitä, kun isyys on lainvoimaisesti vahvistettu, jollei kannetta elatusavun vahvistamiseksi ole pantu vireille mainitun ajan kuluessa,

4) elatusvelvollisuus on ratkaistu täytännönpäntökelpoisella sopimuksella, päätöksellä tai tuomiolla, mutta elatusapua ei ole vahvistettu suoritettavaksi elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi, taikka elatusavun määrä on mainitusta syystä vahvistettu täysimääräistä elatustuen määrää pienemmäksi tai

5) ottovanhempi on yksin ottanut lapsen ottopapsekseen, eikä lapsi ole ottovanhemman puolison lapsi tai ottopapseksi taikka sellaisen henkilön lapsi, jonka kanssa ottovanhempi elää avioliitonomaisissa olosuhteissa.

Elatustukea ei kuitenkaan lain 6 §:n mukaan makseta, jos 1) lapsi asuu elatusvelvollisen luona, 2) elatusvelvollinen on kuollut tai 3) lapsi kykenee itse elättämään itsensä. Elatustukea ei makseta niiltä kuukausilta, joina lapsi on kunnan kustannuksella hoidettavana laitospäivä- tai perhehoidossa.

Täysimääräinen elatustuen määrä vuonna 2008 on 129,91 euroa kuukaudessa lasta kohden. Kun elatustuen myöntämisperusteena on se, että elatusapu on vahvistettu tuen määrää alhaisemmaksi elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi, elatustukea maksetaan edellä mainitun elatustuen määrän ja vahvistetun elatusavun erotus.

Elatustukea voivat hakea lapsen huoltaja tai lapselle määrätty edunvalvoja. Myös muu henkilö, jonka hoidossa lapsi tosiasiallisesti on, on oikeutettu hakemaan tukea. Hakemuksen voi tehdä myös 15 vuotta täyttänyt itsenäisesti asuvat lapsi. Muun kuin huoltajan tekemän elatustukihakemuksen johdosta on kuultava huoltajaa. Jos tukea haetaan elatusavun suorittamisen laiminlyönnin perusteella, kunnan toimielimen on viipymättä annettava hakemus tiedoksi elatusvelvolliselle ja varattava hänelle tilaisuus selityksen antamiseen. Tuki voidaan kuitenkin myöntää kuulemattakin, jos elatusvelvollisen olinpaikkaa ei ole voitu selvittää.

Jos elatustuen maksamiseen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia, toimielimen on tarkistettava, ovatko tuen maksamisen edellytykset edelleen olemassa ja tarvittaessa päätettävä tuen maksaminen lopetetta-

vaksi tai määrättävä sen määrä uudelleen. Elatustuen maksaminen päättyy sinä päivänä, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskukseen Stakesin ylläpitämän Lapsen elatus ja huolto -tilaston mukaan elatustuen piirissä oli vuoden 2006 lopussa lähes 98 600 lasta. Vuonna 2000 alkanut elatustukea saavien lasten määrän väheneminen jatkui. Edellisestä vuodesta elatustukea saavien lasten määrä väheni neljällä prosentilla. Elatustukea maksettiin kaikkiaan 136,1 miljoonaa euroa.

Elatustuen maksaminen ei vaikuta elatusvelvollisen velvollisuuteen suorittaa elatusapu täysimääräisenä. Kun elatustukea maksetaan elatusavun suorittamisen laiminlyönnin perusteella, oikeus elatusapuun siirtyy maksetun elatustuen määrää vastaavalta osalta toimielimelle. Lapsella on oikeus saada tämän takautumissaatavan ylittävä osa elatusavusta.

Kunnan perintäoikeus kattaa kuitenkin enemmän kuin pelkän elatustuen takautumissaatavan perinnän. Sen jälkeen kun toimielin on päättänyt elatustuen maksamisesta elatusavun suorittamisen laiminlyönnin perusteella, toimielimellä on oikeus periä elatusvelvolliselta kaikki suorittamatta olevat elatusapuerät niille elatusapulain mukaisesti laskettuine viivästyskorkoineen (mainitun lain 16 b §). Toimielimen oikeus elatusavun perimiseen jatkuu niin kauan kuin perittävässä olevaa kunnan takautumissaatavaa on jäljellä tai, jos kysymys on palkan ulosmittauksesta, kunnes ulosottoaaren (705/2007) 4 luvun 57 §:n 3 momentissa tarkoitettujen edellytykset ovat täyttyneet. Elatusvelvollinen, joka on saanut tiedon elatustuen myöntämisestä, voi sinä aikana, kun oikeus elatusavun perimiseen kuuluu toimielimelle, täyttää maksuvelvollisuutensa ainoastaan suorittamalla elatusapuerät toimielimelle.

Kun eri kuntien toimielimet ovat eri ajanjaksoilta maksaneet elatustukea, oikeus kaikkien suorittamatta olevien elatusapuerien perimiseen kuuluu sen kunnan toimielimelle, joka on viimeksi myöntänyt elatustukea.

Kunnan takautumissaatava on elatusturvalain 16 §:n mukaan perittävä elatusvelvolliselta viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona elatustuki on maksettu. Muutoin oikeus maksun saamiseen on mene-

tetty. Tämän jälkeenkin takautumissaatava saadaan periä sen panttina olevasta omaisuudesta. Kun elatusvelvollinen on edellä mainitun viiden vuoden kuluessa asetettu konkursiin, saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai se on valvottu julkisessa haasteessa, takautumissaatava voidaan periä ulosmitatuista varoista tai konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta taikka niistä varoista, joista julkisessa haasteessa ilmoitetut saamiset on suoritettava.

Jollei elatusvelvollinen toimielimen asettamassa kohtuullisessa määräajassa suorita ennen elatustuen hakemista erääntyneitä ja suorittamatta olevia elatusapueriä toimielimelle tai aseta hyväksyttävää vakuutta niiden suorittamisesta taikka ala riittävässä määrin suorittaa elatusapua vapaaehtoisesti, toimielimen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin elatusavun perimiseksi ulosottoin. Toimenpiteisiin ei kuitenkaan tarvitse ryhtyä silloin, kun on ilmeistä, että perintä jäisi tuloksettomaksi.

Varoista, jotka ovat kertyneet elatusvelvollisen vapaaehtoisina suorituksina tai ulosottoin sinä aikana, jolloin elatusvelvolliselta on peritty elatusapua, suoritetaan ensin elatusavun saajalle elatusapu siltä osin kuin se ylittää maksetun elatustuen, sekä tälle elatusavulle kertynyt viivästyskorko. Loppuosa kertyneistä varoista käytetään kunnan takautumissaatavan korvaukseksi. Elatusvelvollisen myöhemmin suorittamat tai häneltä ulosottoin perityt varat kohdennetaan vanhimmalta perittävissä olevalta kalenterivuodelta olevan takautumissaatavan korvaukseksi. Varojen kohdentamisesta ja jaosta kuntien kesken huolehtii elatustukea viimeksi myöntäneen kunnan toimielin. Toimielimellä on oikeus vähentää muille kunnille tilitettävistä määristä asetuksella säädettävä toimenpidepalkkio.

Vuonna 2006 elatusvelvollisilta perittiin yhteensä noin 68 miljoonaa euroa, josta noin 60 miljoonaa euroa suoritettiin elatustuen korvauksena kunnille ja noin 8 miljoonaa euroa tilitettiin elatusapuna lapsille. Elatusvelvollisia, joilla oli kunnan perittävää elatusapuvélkaa, oli vuoden 2006 lopussa lähes 70 000. Heistä noin 51 000 oli elatusvelvollisia, joilla oli suoritettavana kuukausittain erääntyvää elatusapua ja noin 19 000 elatus-

velvollisia, joilla oli suoritettavana ainoastaan loppuvélkaa. Elatusvelvollisten määrä on viime vuosina laskenut. Vuonna 2005 elatusvelvollisten määrä laski edellisestä vuodesta neljänneksen, kun elatusapuvélan viiden vuoden vanhentumisaikaa koskevien säännösten siirtymäaika päättyi ja ne tulivat täysimääräisesti voimaan. Vuonna 2006 elatusvelvollisuus loppui saatavien vanhentumisen myötä 3 184:lta elatusvelvolliselta.

Kuntien perittäväksi on vuosien mittaan kertynyt elatusvelvollisilta perittävää elatusapuvélkaa kaikkiaan noin 258 miljoonaa euroa. Tästä oli kunnille tilitettävää elatustukivélkaa noin 235 miljoonaa euroa ja lapsille tilitettävän elatusavun osuutta lähes 23 miljoonaa euroa. Vuonna 2006 vanheni elatusvelkasaatavia noin 21 miljoonaa euroa, joista 18,7 miljoonaa euroa oli kuntien saatavia ja 2,2 miljoonaa euroa lasten saatavia.

Kunnan takautumissaatavaa ei peritä siltä osin kuin elatusavun suorittamatta jättäminen on johtunut elatusvelvollisen maksukyvyttömyydestä. Toimielin päättää takautumissaatavan perimättä jättämisestä elatusvelvollisen hakemuksesta tai omasta aloitteestaan. Vuonna 2006 vapautusta elatustukivélasta haki 10 379 elatusvelvollista. Yli 90 prosenttia hakemuksista on vuosittain hyväksytty kokonaan tai osittain. Vapautushakemuksia hyväksyttiin vuonna 2006 runsaan 18 miljoonan euron edestä.

Jos elatustukea on maksettu aiheetta tai määrältään liian suurena taikka jos tuen nostaja on vastaanottanut elatusapua suoraan elatusvelvolliselta samana aikana, jolta elatustukea on maksettu, aiheettomasti maksettu elatustuki peritään takaisin tuen nostajalta (elatusturvalain 21 §). Takaisinperinnästä voidaan luopua kokonaan tai osaksi, jos takaisinperintä on tuen nostajan olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta eikä aiheeton maksaminen ole johtunut nostajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen. Toimielin päättää takaisinperinnästä luopumisesta nostajan hakemuksesta tai omasta aloitteestaan.

Perusteettomasti maksetun elatustuen takaisinperintää koskevia päätöksiä tehtiin vuonna 2006 yhteensä 1 700 kappaletta. Takaisinperittäviksi päätettyjen elatustukien

kokonaismäärä oli noin 0,6 miljoonaa euroa. Takaisin saatiin perityksi vuoden aikana noin 0,3 miljoonaa euroa.

Toimielimellä on lain 24 §:n mukaisesti oikeus ajaa lapsen puolesta kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai sen määrän korottamiseksi, jos lapsi on joutunut tai on vaarassa joutua elatuksen puutteeseen eikä vanhemman velvollisuutta suorittaa elatusapua ole vahvistettu tai jos vahvistettu elatusapu on lapsen elatukseen riittämätön. Jos lapselle maksetaan elatustukea, toimielimellä on oikeus ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai sen määrän korottamiseksi, vaikka lapsi ei ole joutunut tai ei ole vaarassa joutua elatuksen puutteeseen. Jos lapselle maksetaan elatustukea, toimielimellä on oikeus ajaa kannetta myös elatusavun alentamiseksi.

Lisäksi elatusturvalaissa säädetään tietojenanto- ja ilmoitusvelvollisuuksista (26 §). Elatustuen nostajan sekä lapsen huoltajan ja holhoojan on annettava toimielimille tietoja ja selvityksiä, jotka ovat tarpeen elatusavun perimiseksi elatusvelvolliselta. Elatustuen nostajan on välittömästi ilmoitettava toimielimelle elatustuen maksamiseen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuneista muutoksista. Elatusvelvollisen on toimielimen määräyksestä annettava sille selvitys olinpaikastaan, työpaikastaan, tuloistaan, varoistaan ja muista maksukykyensä vaikuttavista seikoista toimielimen asettamassa määräajassa.

Elatusturvalaissa säädetään myös Kansaneläkelaitoksen tietojensaantioikeudesta eräissä EY-oikeuteen perustuvissa sosiaaliturva-etuuksien yhteensovittamista koskevilla tilanteilla. Kansaneläkelaitoksella ja muutoksenhakuelimellä on oikeus saada pyynnöstä kunnan toimielimeltä salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuihin palkattuihin työntekijöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, jäljempänä *sosiaaliturva-asetus*, mukaista etuuksien yhteensovittamista varten välttämättömät elatustuen maksamiseen liittyvät tiedot. Säännös lisättiin elatusturvalakiin vuoden 2005 alussa yhdessä muiden elatustuen toimeenpanoa ja rahoitusta sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa koske-

vien säännösten kanssa (laki elatusturvalain muuttamisesta 986/2004). Elatustuen toimeenpano kuuluu näissä tilanteissa elatusturvalain 3 §:n 3–5 momenteissa säädetyn mukaisesti tehdyn toimeksiantosopimuksen perusteella Helsingin kaupungille. Tällöin on kyse tilanteista, joissa lapsella on sosiaaliturva-asetuksen perusteella oikeus Suomen maksamaan elatustukeen, vaikka lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa. Kansaneläkelaitos toimii Suomessa sosiaaliturva-asetuksen mukaisena etuuksien yhteensovittamisesta vastaavana keskusviranomaisena.

Muutoksenhaku elatustukeen liittyvissä asioissa rakentuu viittauksella sosiaalihuoltolain 45 ja 46 pykäliin. Toimielimen alaisen viranhaltijan päätöksestä ei voi valittaa, vaan se on toimitettava sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitetun toimielimen ratkaistavaksi. Sosiaalihuoltolain 46 §:n mukaisesti muutosta toimielimen päätökseen haetaan valittamalla hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta. Valitus voidaan antaa tuona aikana myös toimielimelle, jonka tulee toimittaa se edelleen hallinto-oikeudelle.

Rangaistus elatusavun suorittamisen välttämiseksi tehdystä velallisen rikoksesta säädetään rikoslain 39 luvun 1–6 §:ssä. Vastaavasti elatusturvarikkomuksesta voidaan tuomita sakkorangaistukseen. Kriminalisoinnin tarkoituksena on tehostaa elatustuen nostajan, lapsen huoltajan ja holhoojan tiedonantovelvollisuuden täyttämistä. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin tai elatustuen oikeudettoman noston yhteydessä teot arvioidaan esimerkiksi rikoslain petosta ja kavallusta koskevien rikoslain säännösten mukaan.

Elatusturvalaissa säädetään lisäksi elatustuen ulosotto- ja siirtokiellosta sekä mahdollisuudesta poiketa elatusturvalain säännöksistä Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella. Tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta on annettu Elatusturva-asetuksella (672/1998).

2.1.2 Lapsen elatuksesta annettu laki

Lapseen kohdistuvasta yksityisoikeudellisesta elatusvastuusta säädetään edellä mainitussa elatusapulaissa. Lain 1 ja 2 §:ien mukaan lapsella on oikeus riittävään elatukseen,

josta vanhemmat vastaavat kykynsä mukaan. Vanhempien elatuskykyä arvioitaessa otetaan huomioon heidän ikänsä, työkykynsä ja mahdollisuutensa osallistua ansiotyöhön, käytettävissä olevien varojen määrä sekä heidän lakiin perustuva muu elatusvastuunsa. Vanhempien elatusvastuun laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon myös lapsen kyky ja mahdollisuudet itse vastata elatuksestaan. Pääsäännön mukaan lapsen oikeus saada elatusta vanhemmiltaan päättyy lapsen täyttyessä 18 vuotta. Elatusapulain 3 §:n 2 momentin mukaan vanhemmat vastaavat myös tämän jälkeen lapsen koulutuksesta aiheutuneista kustannuksista, mikäli se katsotaan kohtuulliseksi.

Lapselle voidaan lain 4 §:n mukaan vahvistaa suoritettavaksi elatusapua, jos vanhempi ei muulla tavoin huolehdi lapsen elatuksesta tai jos lapsi ei pysyvästi asu vanhempansa luona. Elatusavun määrä ja sen suorittamistapa vahvistetaan sopimuksella tai tuomiolla. Sopimuksen vahvistaa lapsen edustajan kotikunnan sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin. Kunnissa vahvistettiin vuonna 2006 kaikkiaan 33 573 elatusapusopimusta. Elatusavun vahvistaminen tuomiolla tulee kyseeseen vaihtoehtona sopimusmenettelylle aina, kun elatusavun suorittamisesta ja määrästä ei päästä sopuun. Lapsen elatusapua koskevaa kannetta voi elatusapulain 13 §:n mukaan ajaa lain 5 §:n 1 momentin mukainen lapsen edustaja, lastenvalvoja isyyden vahvistamista koskevan kanteen yhteydessä ja kunnan toimielin elatuslupalain asettamin edellytyksin. Jos lapsen vanhempi laiminlyö suorittaa vahvistetulla sopimuksella tai tuomiolla määrätyn elatusavun, se voidaan periä häneltä ulosottoiteitse.

Oikeusministeriö on julkaissut vuonna 2007 ohjeen lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi (Oikeusministeriön julkaisu 2:2007). Ohje on valmisteltu työryhmässä, jossa myös sosiaali- ja terveysministeriöllä oli edustus. Ohjeen tavoitteena on yhdenmukaistaa kuntien sosiaaliviranomaisten toimintaa, kun ne opastavat vanhempia elatusavun oikean määrän arvioimisessa ja harkitsevat, voidaanko vanhempien tekemä elatusapusopimus vahvistaa elatusapulain 8 §:n 2 momentin nojalla. Vaikka ohje ei ole luonteel-

taan sitova, sitä käytetään apuna myös tuomioistuimissa.

Elatusapulain elatusavun perintää koskevat säännökset uudistettiin samanaikaisesti elatuslupalain kanssa vuoden 1999 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella (673/1998). Uudistuksen tarkoituksena oli tehostaa perintää nimenomaan siinä vaiheessa, kun lapsi tai nuori on vielä elatusavun tarpeessa. Uudistuksen yhteydessä elatusapulakiin lisättiin viivästyskorkoa koskevat säännökset (16 b §) eräänlaisena vastapainona elatusavun viiden vuoden vanhentumisajasta säättämiseksi (elatusapulain 16 c §, elatuslupalain 16 §). Elatusavun viivästyskorollisuudella haluttiin estää elatustuen saajalle elatusapuvelan vanhentumisesta mahdollisesti aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Eduskuntakäsittelyn yhteydessä lakivaliokunta (LaVM 4/1998) toteasi viivästyskorollisuuden edesauttavan sitä, että elatusapu maksetaan eikä se syrjäydy korkoa kasvavan laskun maksamisen takia.

Elatusapulain mukaan viivästyskorko kuukausittain suoritettavalle elatusavulle lasketaan kalenterivuositain määrälle, joka saadaan laskemalla yhteen kunkin kuukauden viimeisenä päivänä suorittamatta olevat elatusavun määrät ja jakamalla summa niiden kalenterikuukausien lukumäärällä, joiden viimeisenä päivänä elatusapua on ollut suoritettamatta. Viivästyskorko lasketaan näille kalenterikuukausille. Viivästyskorkoa laskettaessa otetaan huomioon vain täydet kalenterikuukaudet. Jos elatusapu suoritetaan sen kalenterikuukauden loppuun mennessä, jonka aikana se on erääntynyt maksettavaksi, kyseiseltä kuukaudelta ei lasketa viivästyskorkoa. Perittäessä elatusapua ulosottoiteitse viivästyskoron laskee kunnan toimielin, jolle oikeus elatusavun perimiseen on siirtynyt, ja muussa tapauksessa ulosottomies. Viivästyskoron periminen edellyttää, että asiassa esitetään selvitys, jonka perusteella viivästyskorko voidaan laskea. Elatusapu, joka oli suoritettamatta viimeksi vanhentuneen vuoden lopussa, otetaan huomioon viivästyskorkoa laskettaessa, jos sen määrästä voidaan esittää luotettava selvitys. Muutoin kuukausittain suoritettavan elatusavun viivästyskorosta samoin kuin kertamaksuna suoritettavan elatusavun viivästyskorosta on voimassa, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään. Erääntynyt

lapsen elatusapu on siis rahavelka, joka on lähtökohtaisesti viivästyskorollinen korkolain (633/1982) nojalla. Lapsen elatusavulle tulee maksaa viivästyskorkoa, elleivät osapuolet ole elatussopimuksessa sopineet, että elatusapu on nimenomaan viivästyskoroton.

Elatusapuveilat olivat olleet jo aiemminkin viivästyskorollisia. Korkolain voimaan tullessa vuoden 1983 alusta myös lasten elatusavut tulivat viivästyskorollisiksi. Jo vuoden kuluttua, vuoden 1984 alussa viivästyskorosta luovuttiin, koska korkolain säännösten toteuttaminen määräajoin maksettavien elatusapujen osalta oli käytännössä osoittautunut lähes mahdottomaksi. Lakivaliokunnan asiaa koskevassa mietinnössä (LaVM 3/1983 vp) todettiin, että tämä johtui useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta, mm. siitä, että elatusapua ei läheskään aina makseta velvoitteen mukaisesti oikeana eräpäivänä oikean suuruisena ja lisäksi elatusavun saaminen vaikeuttaa pääoman ja koron laskemista. Elatusapujen korollisuuden oli myös todettu vaarantavan itse pääomavelan perimisen johtuen muun muassa ulosoton etuoikeuksia koskevista säännöksistä ja siitä, että maksu lasketaan ensisijassa koron maksuksi.

Elatusapulakiin sisältyvät elatusurvalakia asiallisesti vastaavat säännökset elatusapuveilan vanhentumisesta. Määräajoin suoritettava elatusapu ja sille laskettava viivästyskorko on perittävä elatusvelvolliselta viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona elatusapu on erääntynyt. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. Kertamaksuna suoritettava elatusapu ja sille laskettava viivästyskorko on perittävä vastaavasti viiden vuoden kuluessa siitä, kun elatusapu on erääntynyt maksettavaksi ja viimeistään viidessä vuodessa siitä, kun elatusavun saaja on tullut täysi-ikäiseksi. Poikkeuksena tämän jälkeenkin elatusapu ja viivästyskorko saadaan periä sen panttina olevasta omaisuudesta tai ulosmitatuista varoista tai konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta taikka niistä varoista, joista julkisessa haasteessa ilmoitetut saamiset on suoritettava.

2.1.3 Eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annettu laki

Muun muassa elatusavun ja -tuen indeksik-

korotuksista säädetään eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annetussa laissa (660/1966), jäljempänä *indeksilaki*. Indeksikorotukset lasketaan mainitun lain mukaisesti elinkustannusindeksin (1938:8–1939:7=100) muutoksen perusteella siten, että kyseessä olevat elatusavut ja –tuet nousevat aina niin monta täyttä viittä prosenttia kuin elinkustannusindeksi on edellisen tarkistuksen jälkeen muuttunut. Elatusavut ja –tuet tarkistetaan kunkin kalenterivuoden lokaan indeksiluvun perusteella ja lukua verrataan edellistä muutosta vastaavaan indeksilukuun. Jos tarkistus johtaa korotukseen, muutos tulee voimaan seuraavan vuoden alusta lukien.

Elinkustannusten muutokset laskee ja elatusapujen korottamisesta päättää indeksilain mukaan kunkin vuoden marraskuun aikana sosiaali- ja terveysministeriö. Indeksikorotukset tai –alennukset seuraavat suoraan laista, eikä muutokselle tarvitse hakea viranomaisen vahvistusta. Elatusapua voidaan vaatia suoraan sen määräisenä, mihin indeksimuutos johtaa. Elatusvelvollinen ei myöskään voi vedota siihen, ettei hän tiennyt korotuksesta. Vaikka elatusavun indeksikorotus (tai alennus) ei edellytä viranomaistoimenpiteitä, kunnan toimielimen on pyydettäessä merkittävä korotusmäärät elatussopimuksiin ja tuomioihin. Jos elatusapuasiakirja on kunnan toimielimen tai ulosottoviranomaisen hallussa, on heidän tehtävä korotusmerkinnät viran puolesta. Jos elatusapuasiakirja on lastenvalvojan hallussa, on tämän viivytyksettä esitettävä se kunnan toimielimelle korotuksen merkitsemistä varten.

Indeksilaki sisältää erityissäännöksen ulkomailla tapahtuvaa elatusavun perintää koskien. Tuomioistuimen on hakemuksesta vahvistettava elatusavun korotettu määrä ja korottamisajankohta, jos se voi olla tarpeen elatusavun perimiseksi vieraassa valtiossa.

Indeksilain niin kutsuttu yliheittosääntö korostaa Suomessa omaksuttua hitaan indeksimuutosten seuraamisen järjestelmää. Säännön (mainitun lain 2 §:n 3 momentti) mukaan elatusapua, jonka määrä on sopimuksella tai tuomiolla vahvistettu viimeisen korottamisajankohdan jälkeen, ei muuteta vielä seuraavalla korotuskerralla, vaikka indeksikorotus elatusapuihin muuten tulisikin, vaan vasta

sitä seuraavalla kerralla. Yliheittosääntö koskee sekä uusia, ensimmäistä kertaa vahvistettuja elatusapuja että vanhoja, muutettuna vahvistettuja sopimuksia. Yliheittosääntö ei kuitenkaan koske elatustukea, joten elatustuen täyttää määrää nostetaan jokaisen indeksikorotuksen yhteydessä.

2.1.4 Ulosottokaari

Ulosottolaki (37/1895) on kumottu 1 päivänä tammikuuta 2008 voimaan tulleella ulosottokaarella (705/2007). Ulosottokaareen sisältyy joitakin elatusavun perintää koskevia erityissäännöksiä, joita uudistettiin jo edellä mainitun elatusavun perintää koskevan uudistuksen yhteydessä. Vuoden 1999 alusta lukien parannettiin mahdollisuutta periä saatava elatusvelvollisen palkasta poistamalla kolmen vuoden rajoitus elatusavun ulosotosta. Lisäksi elatusavun etuoikeutta parannettiin suhteessa elatusvelvollisen muihin velkoihin. Elatusapujen perintä on ulosottokaaren mukaan tavanomaista ankarampaa. Jos perinnässä on kuukausittain erääntyvä elatusapu, ulosmitata voidaan säännönmukaista määrää suurempi osuus (ulosottokaari 4 luku 54 §) velallisen nettotulosta, jos se on tarpeen palkan maksukautta vastaavan elatusavun suorittamiseksi. Velalliselle on kuitenkin aina jätettävä kolmasosa palkasta eikä suojaosuutta (yksin asuvalla 597 euroa kuukaudessa vuonna 2008) saa ulosmitata. Vapaa-kuukausia velalliselle, jolta peritään elatusapuja, voidaan myöntää vain painavista syistä.

Kunnat lähettävät nykyisin elatusavun perintää koskevan ulosottohakemuksen kirjallisesti ja liittävät hakemukseen alkuperäisen elatusapusopimuksen tai -tuomion.

2.1.5 Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annettu laki

Puitelaissa säädetään kunta- ja palvelurakenneuudistuksen suuntaviivoista ja puitteista. Lain 8 §:ssä säädetään myös eräiden tehtävien järjestämis- tai rahoitusvastuun siirtämisestä kunnilta valtiolle. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen tarkoittamat uudelleenjärjestelyt, jotka johtavat henkilöstön työnantajan vaihtumiseen, katsotaan puitelain

13 §:n 2 momentin mukaan liikkeenluovutukseksi. Kunnan, yhteistoiminta-alueen ja laajaa väestöpohjaa edellyttävistä palveluista vastaavan kuntayhtymän muodostamisen johdosta työnantajalla ei olisi pääsääntöisesti oikeutta irtisanoa palvelussuhdetta taloudellisilla tai tuotannollisilla irtisanomisperusteilla.

Tehtävien siirtoa kunnilta valtiolle koskevan puitelain 8 §:n mukaan valtion järjestettäväksi ja rahoitettavaksi siirretään elatusturvalaissa säädettyt tehtävät, ei kuitenkaan toimenpiteitä elatusvelvollisuuden vahvistamiseksi. Puitelakia koskevan hallituksen esityksen mukaisesti Kansaneläkelaitokselle siirtyvät muun muassa elatustuen myöntämistä ja maksamista sekä elatusavun perintää koskevat tehtävät.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perusteluiden 8 §:ää koskevassa kohdassa ei oteta kantaa henkilöstökysymyksiin. Lain eduskuntakäsittelyyn liittyvässä hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 31/2006 vp) todetaan kyseisen pykälän osalta, että tehtävien ja rahoitusvastuun siirrot toteutetaan eduskunnalle annettavilla erillisillä hallituksen esityksillä, joiden pohjalta siirtojen toteuttamistapa ja tarkempi sisältö ratkaistaan. Myös sosiaali- ja terveystieteiden lausunnossa (StVL 19/2006 vp) korostetaan, että siirrot varsinaisesti toteutetaan muuttamalla myöhemmin erityislainsäädäntöä. Valiokunnan mukaan muun muassa tehtävien siirtojen sisältö ja laajuus ratkaistaan vasta, kun niitä koskevat hallituksen esitykset annetaan eduskunnalle.

Elatustuen siirto kunnilta Kelalle –työryhmän kuulemien asiantuntijoiden näkemykset puitelain liikkeenluovutusta koskevien säännösten soveltamisesta elatustuen siirtoon Kansaneläkelaitokselle poikkesivat toisistaan. Puitelain valmistelusta vastanneen sisäasiainministeriön asiantuntijan mukaan lähtökohtaisesti 13 §:n 2 momenttia tulisi soveltaa kaikkiin tehtävien siirtoihin joten myös elatustukitehtävien siirto olisi sen perusteella liikkeenluovutustilanne. Säännöksen sanamuodolla "katsotaan" tarkoitettiin lakia valmisteltaessa sitä, ettei liikkeenluovutuskriteerien toteutumista tarvitse erikseen selvittää. Siirrosta ja sen yksityiskohdista tulee säätää erikseen muuttamalla erityislainsäädäntöä. Jatkossa voidaan esimerkiksi sää-

tää, että vaikka lähtökohtana on henkilöstön siirtyminen, vain osa nykyisestä elatusturva-henkilöstöstä siirtyy Kansaneläkelaitoksen palvelukseen. Erityislainsäädännössä voidaan siis rajata siirtyvää henkilöstöä tietyillä kriteereillä.

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen asiantuntijan mukaan kaikki lain mukaiset tehtävien siirrot ovat liikkeenluovutustilanteita, mutta käytännössä säännösten soveltaminen elatustukitehtävien siirtoon saattaa aiheuttaa ongelmia. Sen sijaan viiden vuoden irtisanomissuojat ei koske tehtävien siirtoja kunnilta valtiolle. Siten, jos työntekijä siirtyy Kansaneläkelaitoksen palvelukseen, Kansaneläkelaitos voi periaatteessa irtisanoa hänet.

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijat totesivat työryhmän kuultavina olleessaan, ettei puitelaista ja sen esitöistä voi päätellä 13 §:n velvoittavan Kansaneläkelaitosta. Soveltamisalaa koskevan 2 §:n mukaan lakia sovelletaan kunnissa. Kun elatustuen toimeenpano huhtikuun alussa 2009 siirtyy Kansaneläkelaitokselle, kuntien asianomaisten viranhaltijoiden työnantaja ei muutu, ainoastaan tehtäviä siirtyy kunnilta Kansaneläkelaitokselle. Lain 8 §:n valtiolle siirtyviä tehtäviä koskevat säännökset eivät sido Kansaneläkelaitosta työnantajana. Kansaneläkelaitos tulkitseekin, ettei kyseessä ole liikkeenluovutus.

Edellä mainittuun elatustuen siirto kunnilta Kelalle -työryhmän työskentelyyn liittyen Kela lähetti helmikuussa 2007 kunnille kyselyn, jossa kysyttiin muun ohella kunnassa elatustukitehtäviä hoitavan henkilöstön määrää. Kyselyyn saatiin toukokuun loppuun mennessä vastaukset kaikista Manner-Suomen kunnista (400). Kyselyn vastausten perusteella elatustukitehtävissä toimii kunnissa nykyisin yhteensä 201 kokopäiväistä työntekijää. Tämän lisäksi elatustukitehtävissä toimivien muiden kuin kokopäiväisten työntekijöiden yhteenlaskettu työpanos on 174 henkilötyövuotta. Elatustuen toimeenpanossa ja elatusavun perinnässä työskentelevän henkilöstön määrä kuluvana vuonna vastaa siten koko valtakunnan tasolla noin 375 henkilötyövuotta.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annettua lakia koskevaan hallituksen esitykseen sisältyvässä taloudellisten vaikutusten arvioinnissa todetaan vuonna 1992 kuntiin teh-

dyn selvityksen pohjalta, että elatusturvalain toimeenpano vaatii kunnissa noin 400–600 henkilön työpanoksen. Tästä arviolta 2/3 katsottiin menevän elatusapujen perintään. Hallituksen esityksen mukaan työpanoksen kunnissa arvioitiin tästä hieman pienentyneen elatusapuvelan vanhenemissäännöksiä koskevista lain muutoksista ja työssä käytettävän tietotekniikan kehittymisen myötä. Arvio on siten hyvin lähellä edellä mainitussa Kansaneläkelaitoksen kyselyssä tulokseksi saatua henkilöstömäärää.

2.1.6 Laki Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada elatusturvaa koskevia asiakastietoja

Vuoden 2008 alusta voimaan tullessa Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada elatusturvaa koskevia asiakastietoja annetussa laissa (1201/2007) säädetään elatustuen toimeenpanoon ja elatusavun perintään valmistautumiseksi tarvittavien asiakastietojen luovuttamisesta Kansaneläkelaitokselle. Kansaneläkelaitoksen on valmistauduttava uusiin tehtäviinsä ennen vuoden 2009 huhtikuun alussa tapahtuvaa siirtoa muun muassa rakentamalla tietojärjestelmän, johon elatustuen toimeenpanossa ja elatusavun perinnässä tarvittavat asiakastiedot siirretään kunnista. Muun tietojen luovuttamista koskevan lainsäädännön nojalla Kansaneläkelaitoksella ei olisi oikeutta saada elatustukea ja elatusavun perintää koskevia asiakastietoja ennen varsinaista tehtävien siirtoa.

Kyseinen erillislaki on voimassa siihen saakka, kunnes Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada tarvittavia tietoja elatustuen toimeenpanijana ja elatusavun perinnästä vastaavana viranomaisena säädetään elatusturvaa koskevassa erityislainsäädännössä.

2.2 Ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

2.2.1 Elatustuen organisointi muissa pohjoismaissa

Suomalaista elatustukea vastaava järjestelmä kuuluu kaikkien Pohjoismaiden sosiaaliturvajärjestelmiin. Ruotsissa elatustukea vastaavasta etuudesta (*underhållsstöd*) säädetään

elätustukilaissa (*Lagen 1996:1030 om underhållstöd*). Etuuden määrä on vuonna 2007 ollut Ruotsissa 1 273 kruunua kuukaudessa. Ruotsissa perhe-etuuksissa toimivaltainen viranomainen on etuuden saajan asuinpaikan vakuutuskassa (*försäkringskassa*). Elatusavun kotimaanperinnästä vastaa elatusvelvollisen kotipaikan paikallistoimisto. Försäkringskassa on hallinnollisesti yhtenäinen, noin 20 läänintoimistoon ja 240 paikallistoimistoon jakautunut toimielin.

Tanskassa elatustukea vastaava etuus (*forskudvis udbetaling af bornebidrag*) on vuonna 2007 ollut suuruudeltaan 1 063 kruunua kuukaudessa lasta kohti. Tanskassa elatus-tuen maksamisesta huolehtii toimivaltainen kunta (*handlekommune*), mutta elatusavun perintään liittyvät tehtävät hoidetaan keskitetysti.

Norjassa yksinhuoltajan on mahdollista saada elatusavun ennakkoa (*bidragsforskott*), jos toinen vanhemmista ei ole maksanut elatusapua. Ennakon myöntäminen on tarveharkintaista ja sen suuruus riippuu muun muassa lasten lukumäärästä ja etuuden nostajan omista tuloista. Etuuden toimeenpanee *Trygdeetatens Inkrevningscentral*, joka työllistää noin 100 henkilöä. Sama yksikkö hoitaa keskitetysti myös elatusavun perinnän.

2.2.2 Kansainvälinen elatusavun perintä

Vuoden 2006 lopussa ulkomailla asuvia elatusvelvollisia oli noin 4 200 henkeä. Kuntien perittävänä oli samaan aikaan ulkomailta elatusapuja yhteensä noin 25 miljoonaa euroa. Vuoden 2006 aikana ulkomailta oli saatu perityksi elatusapuja noin 1,2 miljoonaa euroa.

Kansainvälinen elatusapujen perintä jakaantuu pohjoismaiden viranomaisten välillä tapahtuvan yhteistyön lisäksi kahteen laajempaan kokonaisuuteen; perintä Euroopan unionin ulkopuolisista valtioista ja toisaalta toisesta jäsenvaltiosta. Euroopan unionin sisällä yleisenä kehityspiirteenä on ollut suorien yhteyksien luominen ja lisääminen paikallisten viranomaisten välillä. Tavoitteena on rajat ylittävän elatusavun perinnän helpottaminen.

Ulkoasiainministeriö toimii New Yorkissa 20.6.1956 tehdyn elatusavun perimistä ulkomailta koskevan yleissopimuksen (SopS

37/1962) mukaisena välittävänä ja vastaanottavana keskusviranomaisena Suomessa. Sopimuksen mukaan vastaanottavan maan viranomainen on velvollinen antamaan virka-apua elatusavun perimisessä maksutta samoin edellytyksin kuin maan omille kansalaisille.

Elatusapua koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta tehdyissä Haagin yleissopimuksissa vuosilta 1958 ja 1973 annetaan sopimusvaltioille yhteiset määräykset elatusapupäätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä säännöt oikeusavun myöntämisestä.

Ulkomaisten elatusapupäätösten osalta noudatetaan lakia ulkomailta annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (370/1983). Suomi on liittynyt Haagissa vuonna 1973 tehtyyn elatusapua koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan yleissopimukseen, johon kuuluvat lähes kaikki Euroopan maat sekä Turkki ja Australia. Elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa annetun asetuksen (832/1989) nojalla tunnustetaan ja pannaan täytäntöön myös muissa kuin sopimusmaissa annetut elatusapupäätökset.

Tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla vuonna 2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 (Bryssel I –asetus) sisältää säännöt tuomioistuinten toimivallasta ja täytäntöönpanosta elatusapuun liittyvissä asioissa. Elatusapujen perintään EU-asioissa voidaan soveltaa myös riittämättömiä vaatimuksia koskevan täytäntöönpanoperusteen käyttöönotosta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 805/2004.

Luganon sopimus sisältää määräykset tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta riita-asioissa ja tuomioiden vastavuoroisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (SopS 44/1993).

Uusi kansainvälinen elatusapujen perintää koskevan yleissopimus, jolla on tarkoitus tulevaisuudessa korvata vuoden 1956 New Yorkin sopimus sekä Haagin vuonna 1958 ja 1973 tehdyt sopimukset, on allekirjoitettu marraskuussa 2007. Lisäksi ollaan valmistelussa uutta neuvoston asetusta toimivallat-

ta, sovellettavasta laista, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa. Asetus korvaisi jatkossa edellä mainitut asetukset (EY) N:o 44/2001 sekä (EY) N:o 805/2004.

Pohjoismaiden kesken on lisäksi solmittu sopimus elatusavun perimisestä pakkotoimin (SopS 8/1963). Keskusviranomaisena tässä asiassa Suomessa toimii oikeusministeriö. Eräistä elatusapua koskevista kansainvälisyksityisoikeudellisista kysymyksistä on lisäksi säädetty laissa eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista (379/1929).

Suomen ja Yhdysvaltojen välillä on tehty vuonna 2006 elatusvelvollisuuden täytäntöönpanoa koskeva sopimus, joka on tullut voimaan vuonna 2007. Sopimuksen tavoitteena on luoda yhdenmukainen ja tehokas järjestely elatusvelvollisuuden toimeenpanolle, elatusapupäätösten tunnustamiselle ja vanhemmuuden vahvistamiselle.

Venäjä ei ole liittynyt edellä mainittuihin yleissopimuksiin. Suomen ja Venäjän välillä on voimassa kahdenvälinen oikeusapusopimus siviili-, perhe- ja rikosasioissa (SopS 48/1980), mutta tämä sopimus ei sisällä määräyksiä elatusapuasioissa. Suomi tunnustaa kansallisen lainsäädännön perusteella myös Venäjällä tehdyt elatusapupäätökset. Perintä Venäjältä ei ole kuitenkaan Venäjän lainsäädännön mukaan mahdollista ilman sopimusperustetta. Muita merkittäviä sopimuksettomia maita elatusavun perinnän kannalta ovat Japani, Etelä-Afrikka ja Kanadan provinssit Ontariota lukuun ottamatta.

Ulkoasiainministeriössä on perustettu työryhmä käsittelemään mahdollista keskusviranomaistehtävien siirtoa ulkoasiainministeriöstä oikeusministeriöön sekä viranomaisten välistä tehtävänjakoa perintäkysymyksissä.

2.3 Nykytilan arviointi

Elatustuen maksukäytäntöjen ja lain tulkinatilanteiden yhdenmukaisuuden takaaminen on ollut haastavaa tilanteessa, jossa tuen maksamiseen ja perintään liittyviä tehtäviä hoidetaan yksittäisissä kunnissa. Elatustuen hakijan ja elatusvelvollisen asema on saattanut vaihdella asuinpaikasta riippuen. Osal-

taan tähän on vaikuttanut nykyisen lainsäädännön monimutkaisuus ja tulkinnanvaraisuus.

Kunnat joutuvat ylläpitämään omia ATK-järjestelmiään elatustuen myöntämiseen ja perintään liittyvissä asioissa. Elatustukea viimeksi myöntänyt kunta joutuu lisäksi tilittämään muille kunnille näiden mahdollisen osuuden elatusvelvolliselta perityistä varoista.

Siirron toimeenpano kunnilta Kansaneläkelaitokselle edellyttää erityislainsäädännön muuttamista. Kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annetussa laissa ei vielä ole säädetty tarkemmin esimerkiksi henkilöstön asemasta. Selvintä olisi, että asiasta sisällytettäisiin yksiselitteinen säännös tehtävän siirtoa koskevan lainsäädännön voimaantulosäännöksiin.

Elatustuen toimeenpanon siirtyessä Kansaneläkelaitokselle nykyisten yli 400 kunnan sijasta on tarkoituksenmukaista siirtyä elatusapujen perinnässä sähköiseen ulosottoonnetelyyn. Ulosottoaaren mukaan ulosottoa voidaan hakea sähköisellä viestillä, joka toimitetaan teknisen käyttöyhteyden avulla ulosoton valtakunnalliseen tietojärjestelmään, jos oikeusministeriö tai sen määräämä on myöntänyt hakijalle luvan siihen (ulosottoaaren 3 luvun 1 §:n 3 kohta).

Ulosottoaaren mukaan ulosottohakemukseen on pääsääntöisesti liitettävä ulosottope-
ruste alkuperäisenä. Täytäntöönpano voidaan toimittaa jäljennöksen tai telekopion perusteella, jos ulosottomies katsoo, ettei useampikertaisen perinnän vaaraa ole. Tietojärjestelmähakija saa toimittaa ulosottope-
rustetta koskevat tiedot sähköisenä viestinä, jos se sallitaan asianomaisessa luvassa (ulosottoaaren 3 luvun 5 §:n 1 momentti). Oikeusministeriö voi voimassaolevan lainsäädännön perusteella myöntää Kansaneläkelaitokselle tietojärjestelmähakijan luvan ja tässä luvassa vapauttaa Kansaneläkelaitos alkuperäisen ulosottope-
rusteen lähettämisestä. Alkuperäinen peruste on kuitenkin aina tarvittaessa tai erikseen pyydettyä toimittava.

Indeksilaki kaipaa uudistamista. Laki on ollut voimassa perusteiltaan muuttumattomana vuodesta 1967 lukien. Elatusapujen ja elatustuen indeksikorotukset perustuvat voimassa olevan lain mukaan harvinaiseen, ainoastaan tätä tarkoitusta varten laskettavaan vuo-

den 1938 elinkustannusindeksiin. Tarkoituksenmukaisempaa olisi sitoa korotukset yleisemmin käytettävään ja siten myös asianosaisten itsensä helpommin seurattavaan indeksiin. Indeksilain esitöiden mukaan (HE 113/1966 vp) lain tärkeimpänä tavoitteena oli luoda sellainen järjestelmä, jonka avulla elatusavut viivytystä ja mahdollisimman yksinkertaisin laskutoimituksin voitiin korottaa tapahtunutta elinkustannusten nousua vastavasti. Valittu prosenttiluku vastasi suurin piirtein elinkustannusten vuotuista nousua (5,4 %) lakiehdotuksen antamista edeltäneiden viidentoista vuoden aikana.

Viime vuosikymmenen aikana elinkustannusindeksin vuosittainen nousu on kuitenkin jäänyt huomattavasti alle viiden prosentin. Indeksikorotuksia on 2000-luvun aikana tehty elatustukeen ainoastaan kolme kertaa, viimeksi vuoden 2007 alussa. Niin kutsutun yliheittosäännön vuoksi ensimmäisen indeksikorotuksen tekemiseen on saattanut elatusavun osalta kulua nykyisen alhaisen inflaation ja viiden prosentin kynnyksen aikana jopa seitsemän vuotta. Yliheittosääntö ei kuitenkaan koske elatustukea, vaan elatustuen täyttää määrää nostetaan jokaisen indeksikorotuksen yhteydessä. Tästä syystä elatusavun määrä jää epätarkoituksenmukaisesti jälkeen elatustuen määrästä.

Nykyisen indeksikorotuksen viiden prosentin kynnyksen vuoksi kuluttajahintojen muutoksesta jää aina osa hyvittämättä elatusavun saajalle. Tästä huolimatta lapsen tarpeet tulee siltäkin osin täyttää, eivätkä ne odota seuraavaa viiden prosentin kynnyksen täyttymistä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Uuden elatustukilain ja Kansaneläkelaitokselle siirtyvien tehtävien avulla elatustukeen liittyvät käytännöt on mahdollista yhtenäistää koko maassa. Tavoitteena on asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu asuinpaikasta riippumatta ja oikeuksien tasapuolinen turvaaminen. Uudistuksella pyritään lisäksi päätöksentekoon ja perintään liittyvien järjestelmien järjeistämiseen sekä sähköisen asioinnin li-

säämiseen ylimääräisen hallinnollisen työn karsimiseksi. Elatustuen toimeenpanon siirtämisellä Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi odotetaan saatavan hyötyä erityisesti perintäkäytäntöjen yksinkertaistumisen ja perinnän tehokkuuden kautta. Kansaneläkelaitoksella käytössä olevat yhtenäiset tietojärjestelmät mahdollistavat tarvittaessa esimerkiksi maksuehdotusten joukkolähtetäminen ja helpottavat ulkomaanperintään liittyviä ongelmia.

Uudistuksen tavoitteena on lisäksi täsmentää ja yksinkertaistaa eräitä elatustuen maksamiseen ja toimeenpanoon liittyviä säännöksiä.

3.2 Keskeiset ehdotukset

3.2.1 Elatustukilakia koskevat ehdotukset

Sisällölliset muutokset

Esityksen tavoitteena on nykyisen lain tavoin ensisijaisesti turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen. Keinot tämän tavoitteen toteutumiseksi ovat elatustuen maksaminen Kansaneläkelaitoksen toimesta valtion varoin sekä siihen liittyvät toimenpiteet elatusavun perimiseksi. Ehdotettu elatustukilaki vastaisi suurelta osin sisällöllisesti voimassa olevaa elatusturvalakia. Merkittävimmät muutokset aiheutuisivat toimeenpanijan vaihtumisesta kunnista Kansaneläkelaitokseksi. Elatustuen rahoitusvastuu siirtyisi valtiolle.

Varsinaisia, toimeenpanijan muuttumisesta riippumattomia sisällöllisiä muutoksia olisivat laissa määriteltävät tarkemmat säännökset siitä, milloin lapsen voidaan katsoa itse elättävän itsensä sekä siitä, millaisissa tilanteissa takautumissaatava voidaan jättää perimättä elatusvelvolliselta. Takautuvasti maksettavan elatustuen edellytyksiä on selkeytetty ja tehty nykyistä joustavammiksi. Laissa olisi myös säännökset siitä, milloin Kansaneläkelaitoksen on annettava elatustuesta valituskelpoinen päätös sekä siitä, milloin elatustuen maksamisen lopettamisen edellytykset ovat olemassa.

Kansaneläkelaitoksella olisi ehdotuksen mukaan elatustukilain perusteella oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä etuusasian käsittelyssä ja ratkaisemisessa se-

kä muutoin lain toimeenpanossa välttämättömiä tietoja eri viranomaisilta ja muilta tahoilta. Kansaneläkelaitoksella olisi myös oikeus saada mainittuja tietoja teknisen käytöyhteyden avulla henkilön suostumuksesta riippumatta. Erillislaki Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada elatusturvaa koskevia asiakastietoja (1201/2007), joka säädettiin elatus-tuen siirtämiseen valmistautumiseksi, voidaan samassa yhteydessä kumota tarpeettona.

Henkilöstön asema

Henkilöstön asemasta toimeenpanon siirron yhteydessä säädettäisiin lain siirtymäsäännöksissä.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 13 §:n 2 momentin mukaan mainitussa laissa tarkoitetut uudelleenjärjestelyt, jotka johtavat henkilöstön työnantajan vaihtumiseen, katsotaan liikkeen-luovutukseksi. Lakiesityksen perustelujen mukaan kunta- ja palvelurakenneuudistuksen yhteydessä toteutettaviin työnantajan vaihtumista merkitseviin uudelleenjärjestelyihin sovellettaisiin liikkeenluovutussäännöksiä riippumatta siitä, täyttyvätkö työsopimuslaissa (55/2001) ja kunnallisesta viranhaltijasta annetussa laissa (304/2003) liikkeenluovutukselle säädetyt kriteerit.

Säännöksiä liikkeenluovutuksesta on tarkoitus kuitenkin soveltaa vain todella siirtyvään henkilöstöön. Henkilöstön siirtymisen oikeudellisenä perusteena ei siten ole kunnalta valtiolle siirrettävän tehtävän siirto (liikkeenluovutus), vaan siirtymisestä säädetään erityislailla. Siirtyvän henkilöstön määrä ratkaistaan siirtyvän tehtävän edellyttämien henkilöstötarpeiden mukaisesti kussakin siirtotapauksessa erikseen siten kuin siirtymisestä on kyseessä olevassa erityislaissa säädetty. Siirtyvän henkilöstön on oltava määrältään ja laadultaan oikein mitoitettu suhteessa valtiolistettaviin toimintoihin ja niiden hoitamiseksi vastaanottavassa organisaatiossa valtiolla tarvittavan henkilöstövoimavaran määrään.

Kunnista mahdollisesti valtion palvelukseen siirtyvän henkilöstön osalta liikkeenluovutuskäsitteen soveltamiseen liittyy on-

gelmia muun muassa siksi, että valtion virkamieslakiin (750/1994) ei sisälly liikkeenluovutussäännöksiä. Näin ollen liikkeenluovutussäännöksiä ei voida suoraan soveltaa siirrettäessä tehtäviä ja mahdollisesti henkilöstöä kunnilta valtiolle. Puitelain hallituksen esityksessä ei myöskään suoraan todeta mitään mainittujen säännösten soveltamisesta kunnilta valtiolle siirtyvien tehtävien yhteydessä. Tämän vuoksi tehtävien siirtoa koskevassa laissa on säädetty erikseen siirtyvän henkilöstön oikeuksista niin, että oikeudet mahdollisimman pitkälle vastaavat siirtyvän henkilöstön oikeuksia liikkeenluovutustapauksissa.

Kansaneläkelaitokseen siirtyvät henkilöt otetaan työsuhteisiin tehtäviin. Kun henkilöt on otettu työsuhteeseen, palvelussuhteen päättämisen perusteet määräytyvät työsopimuslain säännösten perusteella.

Liikkeenluovutuksesta poiketen siirtyvän henkilöstön palvelussuhteen ehdot määräytyisivät vastaanottavassa organisaatiossa voimassa olevien työehtosopimusten perusteella siirtymähetkestä alkaen sopimusten soveltamisalan mukaisesti. Tämä koskisi myös siirtyvän henkilöstön palkkauksen perusteita. Kunnissa voimassa olevien virka- ja työehtosopimusten ei ole perusteltua siirtä sovellettavaksi valtion organisaatiossa.

Liikkeenluovutuksessa työnantajan luovutushetkellä voimassa olevista palvelussuhteista johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät uudelle työnantajalle. Henkilöstön erääntyneet palkkaetuudet ja muut etuudet, esimerkiksi oikeus vuosilomaan, sitovat uutta työnantajaa työnantajan vaihtumisen jälkeen. Jotta puitelain 13 §:n 2 momentissa säädettyjä velvoitteita vastaavat oikeudet ja velvollisuudet mahdollisimman pitkälle tulisivat täytetyksi siirrettäessä tehtäviä kunnilta valtiolle, tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi siirrettävän henkilöstön palvelussuhteen jatkumisesta ns. vanhoina työntekijöinä. Samoin ehdotetaan säädettäväksi siitä, että siirtyvä henkilöstö säilyttää siirtymähetkellä euromääräisen palkkansa.

Liikkeenluovutussäännökset eivät koske siirtyvän henkilöstön oikeutta eläkkeeseen. Esityksessä ehdotetaan erikseen säädettäväksi kunnallisessa palveluksessa lisäeläkeoikeuteen oikeutettujen eläke-etujen säilymi-

sestä, jotta siirtyvien henkilöiden eläketurvan tasossa ei siirron johdosta tapahdu muutoksia.

Ne henkilöt, jotka eivät käytävien neuvottelujen tuloksena siirry Kansaneläkelaitoksen palvelukseen, jäävät normaaliin tapaan kuntien työntekijöiksi. Heidän työsuhteensa ehdot säilyvät ennallaan.

Siirron aikataulu

Puitelain 8 §:n mukaisesti elatustuen toimeenpanoon liittyvät tehtävät tulisi siirtää kunnilta Kansaneläkelaitokselle viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2009. Elatustuen toimeenpanon osalta vuoden vaihteessa tapahtuva siirto on kuitenkin osoittautunut monesta syystä ongelmalliseksi. Erityisesti elatusavun perinnässä on useita toimenpiteitä, jotka ajoittuvat juuri vuoden vaihteeseen. Joulukuussa maksettavat veronpalautukset ovat elatusavun perinnässä merkittävä tulonlähte. Ne tulisi kirjata kunnissa vuoden 2008 aikana saaduiksi saataviksi. Vuosittain osa elatusapusaatavasta vanhenee vuoden viimeisenä päivänä, jonka jälkeen kuntien tulee ilmoittaa ulosottoon perittävänä olevan vanhentumattoman velan määrä. Lisäksi elatus tukisaatavien tilitykset toisille kunnille tehdään helmikuun aikana.

Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmään ei siis ole mahdollista siirtää kutakin asiakastapausta koskevia tietoja niin, että elatustuet voitaisiin maksaa Kansaneläkelaitoksesta jo tammikuussa 2009. Kuntien tulee voida saatata loppuun kaikki vuoteen 2008 kohdistuvat tapahtumat ja siirtää ajantasaiset asiakastiedot Kansaneläkelaitokselle vasta tämän jälkeen.

Elatustuen siirto kunnilta Kelalle –työryhmä on päätenyt edellä mainituista käytännön syistä ehdottamaan uudistuksen voimaantuloa 1 päivään huhtikuuta 2009. Kunnat käsittelevät ja ratkaisevat ehdotuksen mukaan elatustukihakemukset, jotka saapuvat ennen tämän lain voimaantuloa ja maksavat elatus tuen 31 päivään maaliskuuta 2009 asti. Kunta käsittelee myös elatustuen tarkistukset ja elatustuen takaisinperintää koskevat asiat ajalta ennen tehtävien siirtoa. Kunnan ratkaisemis sa elatustukiasioissa sovelletaan vielä nyt voimassa olevaa elatusturvalakia.

3.2.2 Sosiaali huoltolakia koskevat ehdotukset

Elatustuen toimeenpanon ja elatusavun perinnän Kansaneläkelaitokselle siirtämisen jälkeenkin kunnat huolehtisivat edelleen elatusavun vahvistamisesta koskevista tehtävistä. Näitä tehtäviä koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi sosiaali huoltolakiin. Elatusavun vahvistamisesta huolehtisi kunnassa se toimielin, joka sosiaali huoltolain mukaisesti huolehtii sosiaali huollon toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä. Toimielimellä olisi edelleen oikeus ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai korottamiseksi tilanteissa, joissa lapsi muutoin on vaarassa jäädä elatuksen puutteeseen. Toimielin voisi edelleen ajaa kannetta elatusavun muuttamiseksi muissakin tilanteissa, jos se katsottaisiin taroituksen mukaiseksi.

3.2.3 Indeksilakia koskevat ehdotukset

Indeksilaki ehdotetaan uudistettavaksi kokonaan. Avioliittolaissa (234/1929), lapsen elatuksesta annetussa laissa ja vahingonkorvauslaissa (412/1974) tarkoitetut elatusavut, rikosvahinkolaissa (1204/2005) tarkoitetut tulot ja elatuksen vähentymisestä taikka elatusvelvollisen menetyksestä toistuvina avustuksina maksettavat korvaukset sekä elatus tukilaisissa tarkoitetut elatustuet sidottaisiin kuluttajahintaindeksiin pohjautuvaan elinkustannusindeksiin (lokakuu 1951=100).

Elatusmaksut nousisivat ehdotuksen mukaan vuosittain indeksin koko muutoksen verran. Nyt voimassa olevan lain mukaan elatustukea ja elatusapua korotetaan seuraavan kalenterivuoden alusta, kun elinkustannusindeksin lokakuun pisteluvun on todettu nousseen vähintään viisi prosenttia viimeksi tapahtunutta elatusapujen korottamista vastanneesta indeksiluvusta.

Ehdotuksen mukaan korotus määräytyisi indeksin edellisen vuoden lokakuun pisteluvun mukaisesti. Niin kutsutusta yliheittosäännöstä, jonka mukaan elatusapuja ei ole korotettu sopimuksen vahvistamista seuraavalla ensimmäisellä korotuskerralla, vaan vasta sitä seuraavalla, ehdotetaan myös luovuttavan. Yliheittosääntö ei ole nyt voimassa olevan lain mukaan koskenut elatustukea.

3.2.4 Eräitä muita lakeja koskevat ehdotukset

Kun Kansaneläkelaitos huolehtii jatkossa elatustuen toimeenpanosta, on lapsen oikeus elatustukeen tarkoituksenmukaista ratkaista kotikuntalain sijasta asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain perusteella (1573/1993). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tältä osin kyseistä lakia.

Työttömyysturvalakia, kansaneläkelakia, yrittäjän eläkelain voimaannpanosta annettua lakia ja maatalousyrittäjän eläkelain voimaannpanosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että niiden mukaiset lapsikotirotukset maksetaan suoraan Kansaneläkelaitokselle siltä ajalta, kun Kansaneläkelaitos maksaa lapselle elatustukea elatusavun suorittamisen laiminlyönnin perusteella.

Lapsen elatuksesta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi joitakin siirron aiheuttamia käsitteellisiä korjauksia.

4. Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Elatustuen myöntää tällä hetkellä lapsen kotikunnan elatusturva-asioista vastaava toimielin ja myös rahoituksesta vastaa lapsen kotikunta. Kunta saa elatustukimenoihinsa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) mukaista valtionosuutta. Kunnissa elatustuen toimeenpano ja elatustuen perintä työllistää yhteensä noin 200 kokopäiväistä työntekijää. Tämän lisäksi muiden kuin kokopäiväisesti työskentelevien yhteen laskettu työpanos on noin 175 henkilötyövuotta. Elatustukitehtävät kunnissa ovat painottuneet tuen myöntämiseen, maksatukseen ja erityisesti elatusavun perintään. Yhteydet muuhun kunnalliseen sosiaalihuoltoon ovat käytännössä olleet melko vähäiset.

Elatustukea hoitaneen henkilöstön palkkakustannukset ovat kunnissa vuositasolla olleet arviolta noin 11 miljoonaa euroa. Elatustuen toimeenpanoa ja siihen sisältyvää elatustuen perintää on hoidettu kunnissa neljän eri ohjelmistotoimittajan tietojärjestelmiä

käyttäen, joista osa on ollut kuntakohtaisesti rääätelöityä. Lisäksi 38 kuntaa on hoitanut elatustuen toimeenpanon manuaalisesti. Henkilöstön palkkauksen lisäksi kunnille on siten aiheutunut muun muassa tietojärjestelmien ylläpitoon liittyviä kustannuksia.

Kansaneläkelaitos on alustavien arvioidensa mukaan katsonut jatkossa tarvitsevansa elatustuen toimeenpanon ja perinnän hoitamiseen noin 100 henkilötyövuotta. Henkilöstökustannusten määräksi Kansaneläkelaitos on arvioinut noin 4,8 miljoonaa euroa. Elatustuen toimeenpanon ja perinnän keskittäminen Kansaneläkelaitokselle mahdollistaa etuuden toimeenpanon nykyistä pienemmillä henkilöstöresursseilla. Käytännössä elatustukihakemusten vastaanotto ja tukipäätöksen tekeminen olisi mahdollista kaikkien Kansaneläkelaitoksen toimipisteiden kautta.

Kansaneläkelaitos rakentaa elatustuen toimeenpanoa varten uuden tietojärjestelmän, joka suunnitellaan muiden etuusjärjestelmien mukaiseksi. Elatusavun perintä tullaan keskittämään erityisiin perintäyksiköihin ja tämän arvioidaan tehostavan perintää nykyisestä. Kunnilta Kansaneläkelaitoksen hallinnoitavaksi siirtyvä elatusavun perintäkanta on noin 250 miljoonaa euroa eli yli kaksinkertainen Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemien muiden etuuksien yhteenlaskettuun takaisinperintäkantaan verrattuna. Uuden tietojärjestelmän rakentamiseen on vuosina 2007 ja 2008 varattu yhteensä noin 2,9 miljoonaa euroa.

Elatustuen rahoitusvastuun siirto kunnilta valtiolle toteutetaan valtion talousarvion kannalta kustannusneutraalisti. Vuonna 2009 on tarkoitus ehdottaa valtion talousarvioon, sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan uutta elatustuen määrärahamomenttia, jolle on kehyspäätöksessä varattu elatustuen maksamista varten noin 122 miljoonaa euroa vuodelle 2009 siirron ajankohta huomioiden. Elatusavun perinnästä arvioidaan syntyvän kolmen vuosineljänneksen aikana tuloja valtiolle noin 50 miljoonaa euroa. Vuositasolla, vuodesta 2010 lähtien vastaavat elatustuen bruttomenot olisivat vuoden 2009 hintatasossa noin 155 miljoonaa euroa ja elatusavun perinnät arviolta noin 66 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusmomentilta tullaan kehyspäätöksen mukai-

sesti vähentämään valtiolle näin syntyvien kustannusten nettomäärää vastaavasti vuonna 2009 noin 72 miljoonaa euroa ja myöhemmin nä vuosina vuoden 2009 hinnoin noin 96 miljoonaa euroa. Elatustuen etuuskulujen lisäksi valtio vastaa elatustuen toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle syntyvistä hallintokuluista, joiden vuotuinen määrä tarkentuu myöhemmin ja joita vastaava osuus on tarkoitus vähentää yleiseltä valtionosuusmomentilta kustannusneutraliteetin toteuttamiseksi.

Kansaneläkelaitos on arvioinut elatustuen toimeenpanon aiheuttamien toimintamenojen määräksi 9,7 miljoonaa euroa, josta noin 4,8 miljoonaa euroa kului henkilöstömenoihin.

Vuonna 2006 kunnat perivät elatusvelvoitetta yhteensä 67,9 miljoonaa euroa, josta 60 miljoonaa euroa suoritettiin elatustuen korvauksena kunnille ja 7,9 miljoonaa euroa tilitettiin elatusapuna lapsille. Kuntien perittäväksi on vuosien mittaan kertynyt elatusvelvoitetta perittävää elatusapuvetkaa kaikkiaan 257,7 miljoonaa euroa. Tästä on kunnille tilitettävää elatustukivelkaa eli takautumissaatavaa 234,9 miljoonaa euroa ja lapsille kuuluvaa elatusavun osuutta 22,8 miljoonaa euroa.

Elatusapuvetka vanhenee viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona elatusapu on erääntynyt tai elatustuki maksettu. Vuonna 2006 vanheni elatusvelkasatavia 20,9 miljoonaa euroa, josta noin 18,7 miljoonaa oli kuntien saatavia ja 2,2 miljoonaa euroa lasten saatavia.

Kuntien elatusvelvoitetta siirron yhteydessä saamatta olevat takautumissaatavat korvattaisiin kunnille. Kyseessä olevat kuntien saatavat vanhenevat viimeistään viiden vuoden kuluessa siirrosta. Tätä ajanjaksoa varten ei ole tarkoituksenmukaista rakentaa erillistä atk-ohjelmaa, jolla Kansaneläkelaitos korvaisi kuntien saatavat nykyisen elatusturvalain mukaisella tavalla tilittämällä todellisuudessa perityksi saadut varat kullekin kunnalle kuuluvien saatavien perintää vastaavasti.

Kuntien osuus takautumissaatavista ehdotetaan hyvitetäväksi kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta. Kansaneläkelaitoksella on mahdollisuus jatkossa seurata vuosittain kaikkien toteutuneiden takautumissaatavien perintöjen yhteissummaa. Kuntakohtaisesti

perityn määrän osuutta ei kuitenkaan ole mahdollista eritellä. Vuosina 2009–2013 toteutuneiden takautumissaatavien perinnät hyvitetäisiin kunnille asukasmäärään suhteutettuna valtionosuusjärjestelmän kautta. Hyvitetävä määrä perustuisi todellisiin Kansaneläkelaitoksen toteuttamiin perintöihin. Ennakoarviot kunnilta saamatta jäävistä takautumissaatavista ennen viiden vuoden vanhentumisaikojen täyttymistä ovat vaihdelleet 100–140 miljoonassa eurossa.

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi laki eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin. Ehdotetun mukaisesti laissa tarkoitettu elatusavut ja elatustuki sidottaisiin elinkustannusindeksiin siten, että indeksissä tapahtunut muutos vaikuttaisi etuuden määrään vuosittain. Tämä tarkoittaa elatustuen osalta sitä, että nykyisen kaltaisia viiden prosentin korotuksia ei enää tehtäisi, vaan korotus (tai mahdollinen alennus) huomioitaisiin vuosittain ilman viivettä. Elinkustannusindeksin kehitys on viime vuosina ollut noin prosentin luokkaa vuosittain. Elatustuen osalta indeksilakiin ehdotettavalla muutoksella ei arvioida olevan merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Elatustuki on ollut indeksisidonnainen jo vuodesta 1967 lukien.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan ja menettelytapoihin

Elatustuen toimeenpanon keskittämisen kuntien sijasta Kansaneläkelaitokselle mahdollistaa nykyistä paremmin yhdenmukaiset myöntämiskäytännöt koko maassa. Päätöksiä tekevien henkilöiden yhtenäisellä ohjeistuksella ja koulutuksella pyritään takaamaan tukea hakevien asiakkaiden tasavertainen ja oikeudenmukainen kohtelu.

4.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

4.3.1. Henkilöstön asema

Elatustuen toimeenpanossa ja elatusavun perinnässä työskentelevän henkilöstön määrä kunnissa on tällä hetkellä yhteensä noin 375 henkilötyövuotta. Kokopäiväisesti elatustuki-tehtäviä hoitaa noin 200 työntekijää. Ehdote-

tun mukaisesti Kansaneläkelaitoksen palvelukseen siirtyvän henkilöstön määrän ratkaisee Kansaneläkelaitos neuvoteltuaan kuntasektoria edustavan tahon kanssa. Alustavissa laskelmissaan Kansaneläkelaitos on arvioinut tarvitsevänsä elatustukeen ja elatusavun perintään liittyvien tehtävien hoitamiseen noin 100 henkilötyövuotta.

Kunnissa elatustukitehtävissä työskentelevät henkilöt, jotka eivät siirry neuvottelujen tuloksena Kansaneläkelaitoksen työntekijöiksi, jäävät edelleen kuntien henkilöstöksi. Vaikka elatustukeen ja elatusavun perintään liittyvät tehtävät siirtyvät Kansaneläkelaitokselle 1 päivänä huhtikuuta 2009, kunnissa tarvitaan tämän jälkeenkin työntekijöitä siirtymävaiheen tehtävien hoitamiseksi ja Kansaneläkelaitoksen tarvitsemien tietojen välittämiseksi. Elatustuen siirto kunnilta Kelalle -työryhmän saamien tietojen perusteella voidaan arvioida, että kunnat ovat eri tavoin pyrkineet varautumaan elatustukitehtävien siirtoon ja kartoittaneet mahdollisuuksia osoittaa työntekijöille uusia korvaavia tehtäviä. Osa työntekijöistä on itse hakeutunut muihin tehtäviin. Tilanne eri kunnissa kuitenkin vaihtelee merkittävästi. Kuntakentän sosiaalialan henkilöstöpula huomioiden kuntiin jäävät työntekijät tulee kouluttaa tarpeen mukaan uusiin tehtäviin.

4.3.2. Vaikutus yksittäisiin kansalaisiin

Yksittäisen asiakkaan kannalta elatustuen myöntämiseen ja perintään liittyvien säännösten ja toimintatapojen uskotaan tulevan nykyistä läpinäkyvimmiksi ja selkeämmiksi. Tuen saaminen ei olisi riippuvainen yksittäisen kunnan omaksumasta tulkintakäytännöstä, vaan päätökset tehtäisiin samojen valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti. Kansaneläkelaitoksen laajan toimistoverkoston uskotaan helpottavan elatustuen hakemista ja selkeyttävän elatustuen roolia lakisääteisenä, lapselle tietyin edellytyksin kuuluvana etuutena. Myös elatusvelvollisten aseman uskotaan selkeytyvän, kun elatusmaksujen perintä hoidettaisiin keskitetysti Kansaneläkelaitoksen toimesta.

Laki eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin ehdotetaan uudistettavaksi ko-

konaan. Elatusapu ja elatustuki sidottaisiin jatkossa elinkustannusindeksiin siten, että etuuden määrät tarkistettaisiin vuosittain indeksissä tapahtunutta nousua vastaavaksi. Uudistuksen toivotaan parantavan yksinhuoltajien taloudellista tilannetta ja vastaavan paremmin lapsen ja elatustuen saajan tarpeita. Elatusavun ja elatustuen määrät seuraisivat nykyistä joustavammin ja ilman viivettä tapahtunutta kustannusten kehitystä. Tätä tukisi myös ehdotetun uudistuksen periaate, jonka mukaan korotus koskisi nykyisestä poiketen myös edellisen korotuksen jälkeen tehtyjä uusia elatussopimuksia ja -päätöksiä.

Elatusvelvollisten osalta ehdotettu muutos merkitsisi maksettavaksi sovitun elatusavun määrän korottumista nykyistä useammin, mutta mitä todennäköisemmin pienemmin kertaussummin. Elatusapujen sitomisen yleisesti tunnettuun ja käytettyyn elinkustannusindeksiin uskotaan myös parantavan elatusvelvollisten mahdollisuuksia itsenäisesti selvittää maksuihin tuleva lakisääteisen korotuksen määrä.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet

Esitys perustuu sosiaali- ja terveysministeriön 2 päivänä marraskuuta 2006 asettaman Elatustuen siirto kunnilta Kelalle -työryhmän ehdotuksiin. Työryhmän työskentelyn yhteydessä kuultiin oikeusministeriön, sisäasiainministeriön, valtiovarainministeriön, Kansaneläkelaitoksen, Kuntaliiton, Kunnallisen työmarkkinalaitoksen, Tilastokeskuksen, Helsingin ulosottoviraston, Yksihuoltajien ja yhteishuoltajien Liiton sekä Elatusvelvollisten Liiton edustajia.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Erityisesti elatustukilakia koskevat ehdotukset on valmisteltu yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Lapsen elatuksesta annettua lakia koskevat ehdotukset on valmisteltu yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

Valmistelun yhteydessä on käyty kuntalain (365/1995) 8 §:n mukainen neuvottelu.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosastolta, oikeusministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Kunnalliselta työmarkkinalaitokselta, Suomen Kuntaliitolta, Tilastokeskukselta, Kuntien eläkevakuutukselta, Kansaneläkelaitokselta, Etelä-Suomen lääninhallitukselta, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuselta, Helsingin ulosottovirastolta, Valtionkonttorilta, Vakuutusosastolta, Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalta, Julkisten ja hyvinvointialojen liitolta ja Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitolta. Järjestöistä lausuntoa pyydettiin Yksinkuoltajien ja yhteishuoltajien Liitolta sekä Elatusvelvollisten Liitolta. Vakuutusyhtiöistä lausuntoa pyydettiin Tapiolasta ja If vahinkovakuutusyhtiöltä. Kunnista lausuntoa pyydettiin Helsingin, Vantaan, Oulun, Lahden, Joensuun, Hollolan, Alajärven ja Kemijärven kaupungeilta sekä Jämijärven kunnalta.

Lausuntoa ei saatu Alajärven ja Kemijärven kaupungeilta, Valtiokonttorilta ja Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalta. Vakuutusyhtiöiden puolesta lausunnon antoi Finanssialan keskusliitto.

Lausunnonantajista lähes kaikki olivat sitä mieltä, että elatustuen toimeenpanon siirtäminen kunnilta Kansaneläkelaitokselle on uudistuksena kannatettava. Perusteina nimittiin muun muassa käytäntöjen yhtenäistyminen, kansalaisten yhdenvertainen kohtelu asuinpaikasta riippumatta sekä päätöksentekoon ja perintää liittyvien järjestelmien järkeistäminen. Ainoastaan Elatusvelvollisten Liitto vastustaa siirtoa. Liiton näkemyksen mukaan siirto tulee heikentämään varsinkin vähävaraisten elatusvelvollisten asemaa.

Lausuntokierroksen jälkeen esitysluonnosta on korjattu sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosaston, oikeusministeriön, Tilastokeskuksen, Vantaan kaupungin ja Helsingin ulosottoviraston antamien yksittäisten, lähinnä teknisluontoisten tarkennusehdotusten mukaisesti. Lisäksi ehdotetun elatustukilain 21 §:n 2 momentin mukaista tulorajaa, jolla elatusvelvollista pidetään maksukyvyttömänä ja 8 §:n 2 momentissa säädettyä tulorajaa,

jolloin lapsen katsotaan itse elättävän itsensä asuessaan itsenäisesti, päätettiin korottaa lausuntojen perusteella. Samalla 21 §:n 2 momenttiin lisättiin tulorajan korotus elatusvelvollisen huollettavana olevien muiden lasten osalta. Lausujista Helsingin ja Vantaan kaupungit, oikeusministeriö ja Elatusvelvollisten Liitto pitivät aiempia tulorajoja liian alhaisina.

Lausunnon antajia pyydettiin erityisesti otamaan kantaa henkilöstön aseman järjestämiseen elatustuen siirron toimeenpanon yhteydessä. Elatustuen siirto kunnilta Kelalle – työryhmä pyysi lausujien mielipidettä kolmesta eri vaihtoehtoisesta mallista. Ensimmäisessä mallin mukaan elatustuen toimeenpanon siirtoa Kansaneläkelaitokselle pidettäisiin puitelain 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuna liikkeenluovutuksena ja henkilöstö siirtyisi Kansaneläkelaitoksen työntekijöiksi. Puitelain 13 §:n 3 momentissa säädetty viiden vuoden irtisanomissuoja koskisi yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti myös näitä työn-tekijöitä. Toisessa mallissa elatustuen toimeenpanon siirtoa Kansaneläkelaitokselle pidettäisiin myös liikkeenluovutustilanteena, mutta viiden vuoden irtisanomissuoja ei koskisi näitä työntekijöitä. Kolmannessa mallissa elatustuen toimeenpanon siirtoa kunnilta Kansaneläkelaitokselle ei katsota liikkeenluovutustilanteeksi. Elatustuen toimeenpanon siirtyessä Kansaneläkelaitokselle kuntien asianomaisten viranhaltijoiden työnantaja ei muuttuisi, vain tehtäviä siirtyisi Kansaneläkelaitokselle. Työntekijät jäisivät edelleen kuntien palvelukseen. Heitä koskisi kuitenkin yhdenvertaisuusperiaatteen nojalla sama irtisanomissuoja, kuin puitelain 5 ja 6 §:ien mukaisissa kuntien ja kuntayhtymien välisissä tehtävänsiirroissa. Tämän estämättä Kansaneläkelaitos voisi etenkin suurissa kaupungeissa palkata kunnan elatustukiasiantuntijoita todellisen tarpeen mukaisesti. Kunnat olisivat velvollisia turvaamaan työntekijöidensä aseman vähintään viiden vuoden ajan siirron toteutumisesta lukien.

Lausunnon antajista sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosasto, Etelä-Suomen lääninhallitus, Kuntien eläkevakuutus ja Kansaneläkelaitos ovat mallin kolme kannalla. Helsingin, Hollolan, Joensuun, Jämijärven, Oulun ja Vantaan kaupungit, Suomen Kunta-

liitto, Kunnallinen työmarkkinalaitos sekä Yksinhuoltajien ja yhteishuoltajien liitto pitävät ensimmäistä mallia oikeana. Lahden kaupungin lausunnon mukaan joko ensimmäinen tai kolmas malli voisi tulla kyseeseen. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää mallia kolme ongelmallisena. Julkisten ja hyvinvointialojen liitto pitää erittäin tärkeänä sitä, että henkilöstön palvelussuhteen jatkuminen turvataan mahdollisesta työnantajan vaihtumisesta huolimatta ja että tarvittaessa viiden vuoden irtisanomissuojasta säädetään erikseen laissa. Valtiovarainministeriön lausunnon mukaan kunnista Kansaneläkelaitoksen palvelukseen siirtyvän henkilöstön määrän ratkaisee Kansaneläkelaitos neuvoteltuaan

kuntasektoria edustavan tahon kanssa. Muut lausijat eivät ottaneet kantaa henkilöstön asemaan.

Siirtyvän henkilöstön osalta esityksen siirtymäsäännökset on muotoiltu valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Valtionosuusvähennykset liittyvät myöhemmin vuoden 2009 talousarvioesityksen yhteydessä annettaviin esityksiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettuun lakiin (733/1992) ja kuntien valtionosuuslakiin (1147/1996).

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1 Elatustukilaki

1 luku

Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala. Pykälän 1 momentin mukaan lailla pyritäisiin turvaamaan Suomessa asuvan alle 18-vuotiaan lapsen elatus niissä tilanteissa, joissa elatusapulaissa säädetty vanhemman yksityisoikeudellinen elatusvastuu ei toteudu. Elatus turvattaisiin maksamalla lapselle elatustukea sekä perimällä elatusvelvolliselta elatusapu tilanteissa, joissa elatustuen maksaminen on perustunut elatusvelvolliselle vahvistetun elatusavun maksamisen laiminlyöntiin. Oikeudesta elatustukeen säädettäisiin tarkemmin lain 2 luvussa ja elatusavun perimisestä lain 5 luvussa.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin lain soveltamisalasta. Lain soveltaminen edellyttäisi pääsääntöisesti sitä, että lapsi asuu Suomessa. Pykälän 2 momentin mukaan lain soveltaminen lapseen ratkaistaisiin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain mukaisesti. Kyseisen lain perusteella ratkaistaan lähes kaikkien Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemien etuuslakien soveltamisala silloin, kun on kyse asumisperusteisista etuuksista. Voimassa olevan lain mukaan elatustuen saaminen perustuu kotikuntalain mukaiseen asumiseen, joten muutoksen tarkoituksena on Kansaneläkelaitoksen toimeenpaneman etuuslainsäädännön selkeyttäminen. Suomessa asuminen on määritelty yhteneväisesti molemmissa laeissa, eikä muutoksella olisi merkittävää vaikutusta päätettäessä oikeudesta elatustukeen.

Pykälän 3 momentin mukaan lakia sovellettaisiin myös lapseen, jonka ei asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain mukaisesti voida katsoa asuvan Suomessa, mutta jolla on oikeus elatustukeen Suomesta sen perusteella, mitä sosiaaliturva-asetuksessa säädetään. Kyseinen asetus määrittelee, tuleeko henkilöön so-

veltaa jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädäntöä ja onko valtion maksettava etuuksia myös toisissa jäsenmaissa asuville henkilöille. Koska elatustuki on sosiaaliturva-asetuksen piiriin kuuluva perhe-etuus, se tulee asetuksen mukaisesti maksaa Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvan henkilön lapsesta myös silloin, kun lapsi asuu tai oleskelee muussa EU- tai ETA-maassa taikka Sveitsissä. Tällä hetkellä Helsingin kaupungin sosiaalivirasto hoitaa elatustuen maksamisen näissä tilanteissa sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tehdyn toimeksiantosopimuksen perusteella.

2 §. Määritelmät. Pykälässä ehdotetaan määriteltäviksi lain soveltamisen kannalta keskeisimmät käsitteet. Säännös vastaa pääosin voimassa olevan lain 2 §:ää. Nykyisestä poiketen ehdotetaan määriteltäviksi myös käsitteet elatustuen saaja ja elatusapusaatava.

Pykälän 1 kohdassa määriteltäisiin elatusapu. Elatusavun määritelmällä on merkitystä lähinnä silloin, kun joudutaan arvioimaan, onko elatusavun maksamista koskeva asiakirja sellainen, jonka perusteella elatus-tuki voidaan myöntää. Määritelmän mukaan elatusapu on elatusvelvollisen lapsen elatuksesta aiheutuviin kustannuksiin maksama rahasuoritus, joka on vahvistettu elatusapulaisa tarkoitetulla sopimuksella tai tuomiolla.

Elatusavulla tarkoitettaisiin myös sellaista lapsen elatukseen maksettavaa rahasuoritusta, joka on vahvistettu vieraassa valtiossa annetulla päätöksellä, sopimuksella tai virallisella asiakirjalla. Virallisella asiakirjalla tarkoitettaisiin Luganon sopimuksen (SopS 44/1993) 50 artiklassa ja ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (370/83) 14 §:ssä tarkoitettuja ulkomaisen viranomaisen tekemiä tai sen edessä tehtyjä elatusapuja koskevia virallisia asiakirjoja. Vieraassa valtiossa annetun elatusapupäätöksen rinnastaminen suomalaiseen elatusapupäätökseen edellyttäisi, että vieraassa valtiossa annettu päätös on täytäntöön pantavissa joko Suomessa tai vaihtoehtoisesti siinä vieraassa valtiossa, jossa elatusvelvollisella on asuinpaikka ja jossa elatusavun perintä siten todennäköisimmin tulisi tapahtumaan.

Pykälän 2—6 kohdissa määriteltäisiin kä-

sitteet elatusvelvollinen, elatustuen saaja, elatustuki, takautumissaatava ja elatusapusaatava.

3 §. Toimeenpano. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain toimeenpanosta. Kansaneläkelaitos vastaisi lain toimeenpanosta, seurannasta ja valvonnasta. Kansaneläkelaitos vahvistaisi myös lain toimeenpanon edellyttämät lomakkeet, joita asiakkaat tarvitsevat elatustuen hakemisessa sekä erilaisten ilmoitusten tekemisessä. Kansaneläkelaitos vastaisi myös elatustukea koskevasta tilastoinnista.

4 §. Rahoitus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi elatustuen rahoituksesta. Elatustuki rahoitettaisiin kokonaisuudessaan valtion varoista. Jotta Kansaneläkelaitos voisi maksaa elatustuet ajallaan, olisi maksamiseen tarvittavien varojen oltava Kansaneläkelaitoksen käytettävissä viimeistään yksi pankkipäivä ennen elatustukien maksupäivää. Tätä tarkoitusta varten Kansaneläkelaitoksen olisi neljä arkipäivää ennen 16 §:ssä tarkoitettua maksupäivää ilmoitettava valtiolle arvio maksukuukauden elatustukien rahamäärästä.

Kansaneläkelaitoksen tulee *2 momentin* mukaisesti ilmoittaa valtiolle se määrä, jonka verran elatusapuja on saatu perityksi takaisin elatusvelvollisilta edellisen kalenterikuukauden aikana. Tämä takaisinperitty määrä otetaan huomioon Kansaneläkelaitoksen elatustuen maksamiseen tarvittavaa rahamäärää laskettaessa.

5 §. Toimintamenot. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi elatustuen toimeenpanosta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset korvattaisiin Kansaneläkelaitokselle valtion varoista.

2 luku

Oikeus elatustukeen

6 §. Elatustuen saamisen edellytykset. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi ne tilanteet, joissa lapsella on oikeus saada elatustukea. Edellytykset vastaavat voimassa olevassa laissa olevia elatustuen saamisen edellytyksiä. Ehdotetun pykälän 1 kohdan mukaan lapsella on oikeus elatustukeen, jos elatusvelvollinen on laiminlyönyt elatusavun maksamisen. Pykälän 2 ja 3 kohdan mukaan lap-

sella olisi oikeus elatustukeen, jos elatusapua ei ole lainkaan vahvistettu maksettavaksi tai se on vahvistettu 9 §:n mukaista täysimääräistä elatustukea pienemmäksi elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi. Tarkoitus on, että tukea maksettaisiin säännöksen perusteella silloin, kun elatusvelvollisuus on ratkaistu täytöntöönpanokelpoisella sopimuksella, tuomiolla tai päätöksellä, mutta elatusavun määrä on vahvistamisajankohtana ollut silloista elatustuen määrää alhaisempi. Elatusvelvollisen elatuskykyä pidetään puutteellisena silloin, kun hänen arvioitu elatuskykynsä jää alle täysimääräisen elatustuen määrän. Pykälän 2 ja 3 kohdan soveltaminen edellyttäisi, että elatusapua koskevassa tuomiossa tai elatussopimuksessa on mainittu elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä. Pykälän 3 kohtaa sovellettaisiin myös ulkomaisiin päätöksiin, joissa elatusapu on vahvistettu elatustuen määrää pienemmäksi esimerkiksi maiden välisen elintasoeron seurauksena. Tällöin ei luonnollisestikaan voida edellyttää, että päätöksessä olisi nimenomaisesti mainittu syy siihen, miksi elatusapu on suomalaisen elatustuen määrää pienempi.

Pykälän 4 kohdan mukaan lapsella olisi oikeus elatustukeen, mikäli lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella eikä isyyttä ole lainvoimaisesti vahvistettu. Pykälän 5 kohdan nojalla elatustukea maksettaisiin vain silloin, kun elatusapua ei ole voitu vahvistaa samanaikaisesti isyyden vahvistamisen kanssa. Säännöstä sovellettaisiin vain niissä tilanteissa, joissa elatusavun vahvistaminen samanaikaisesti isyyden vahvistamisen kanssa on ollut oikeudellisesti mahdotonta. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun isyysskanetta on ajettu samanaikaisesti useampaa kuin yhtä miestä vastaan. Elatusapu voidaan tällöin vahvistaa vasta sitten, kun isyys on lainvoimaisesti vahvistettu. Sen sijaan, jos lapsen vanhemmat ovat asuneet yhdessä, eikä elatusapua ole siksi vahvistettu isyyden vahvistamisen yhteydessä, elatustukea ei voitaisi maksaa pykälän 5 kohdan nojalla, jos vanhemmat sittemmin muuttavat erilleen. Pykälän 6 kohdan mukaan myös ottolapsella, jonka ottovanhempi on yksin ottanut ottolapsekseen, olisi oikeus elatustukeen. Tällöin edellyksenä olisi lisäksi, ettei kyse ole niin sanotusta perheen sisäisestä adoptiosta.

7 §. Elatustukioikeuden alkaminen ja päättyminen. Pykälän 1 momentin mukaan elatus-tuki myönnettäisiin hakemuksesta sen kalen-terikuukauden alusta, jona 6 §:ssä mainitut elatustuen saamisen edellytykset ovat olleet olemassa. Mahdollisuutta saada elatustukea takautuvalta ajalta ennen sen hakemista eh-dotetaan väljennettäväksi. Nykyisen lain 12 §:n 1 momentin mukaan elatustuki voi-daan erityisestä syystä myöntää taannehtivas-ti enintään kolmelta hakemuksen tekemistä edeltäneeltä kuukaudelta. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan elatustuki myönnettäi-siin takautuen kolmen kalenterikuukauden ajalta ennen sen hakemista edellyttäen, että tuen myöntämisen edellytykset ovat tuolloin olleet olemassa. Elatustuen maksaminen ta-kautuvasti enintään kolmelta kalenteriku-u-kaudelta ei siten enää vaatisi perusteeksi eri-tyistä syytä. Ehdotetun pykälän mukaan ela-tustuki voitaisiin erityisen painavasta syystä myöntää takautuen myös kolmea kalenteri-kuukautta pitemmältä ajalta. Erityisen paina-va syy elatustuen maksamiseen takautuvasti kolmea kalenterikuukautta pidemmältä ajalta olisi esimerkiksi elatusaputuomion viipymi-nen. Jos tuomiolla on vahvistettu elatusapua maksettavaksi takautuvalta ajalta ja elatus-velvollinen laiminlyö vahvistetun elatusavun maksamisen, voidaan elatustukea myöntää myös ajalle ennen tuomion antamista.

Elatusapulain mukaan lapsella on pääsään-töisesti oikeus saada elatusta vanhemmiltaan 18-vuotiaaksi saakka. Myös ehdotetun pykä-län 2 momentin mukaan lapsella olisi oikeus elatustukeen siihen saakka kunnes hän täyt-tää 18 vuotta, ellei tuen maksamiseen vaikut-tavissa seikoissa sitä ennen ole tapahtunut sellaisia muutoksia, että maksaminen lopete-taan. Olosuhteiden muuttumisen johdosta tehtävästä elatustuen tarkistuksesta ja elatus-tuen lakkauttamisesta säädettäisiin lain 17 §:ssä. Sen sijaan, jos elatusvelvollisuus lakkaa sopimuksen tai tuomion mukaan en-nen kuin lapsi täyttää 18 vuotta, myös elatus-tuen maksaminen päättyisi jo tuona päivänä. Kyseessä voi olla esimerkiksi syystä tai toi-sesta vain määräajaksi vahvistettu elatusapu. Kun elatustuki lakkaa lapsen täyttäessä 18 vuotta, elatustukea maksettaisiin siltä päiväl-tä, jona lapsi täyttää 18 vuotta sekä kyseisen kalenterikuukauden sitä edeltäviltä päiviltä.

Pykälän 2 momentti vastaa nykyistä säänte-lyä.

Pykälän 3 momentti koskisi 6 §:n 1 mo-mentin 5 kohdassa mainittuja tilanteita, joissa elatusapua ei ole voitu vahvistaa samanaikai-sesti isyyden vahvistamisen kanssa. Tällöin elatustukeen olisi oikeus enintään kuudelta kalenterikuukaudelta isyyden lainvoimaisesta vahvistamisesta lukien, ellei kannetta ela-tusavun vahvistamiseksi ole pantu vireille mainitun ajan kuluessa. Voimassa olevan lain 5 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan elatus-tukea maksetaan tarkoitetuissa tilanteissa enintään kuuden kuukauden ajan siitä, kun isyys on lainvoimaisesti vahvistettu. Ehdotet-tu 3 momentti sen sijaan pidentää maksu -ja kanneajan kuuteen kalenterikuukauteen.

8 §. Elatustuen saamisen esteet. Pykälässä määriteltäisiin, milloin elatustuen maksami-nen estyisi, vaikka jokin ehdotetun lain 6 §:n mukainen elatustuen maksamisen edellytys olisi olemassa. Rajoitukset ehdotetaan muu-toin säilytettäväksi nykyisen lain 6 §:ssä sää-detyn sisältöisinä, mutta lapsen laitos- tai perhehoidossa olo ei enää estäisi elatustuen maksamista. Mikäli lapsi on kunnan kustan-tamana hoidettavana kodin ulkopuolella, kunta voisi ehdotetun 11 §:n mukaisesti ha-kea elatustuen maksamisesta itselleen.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan elatustuen maksaminen estyisi, jos lapsi asuu yhdessä elatusvelvollisen tai sel-laisen vanhempansa kanssa, jonka osalta ela-tusapua ei ole vahvistettu hänen maksukyvyt-tömyytensä vuoksi. Oikeutta elatustukeen ei myöskään olisi, jos isyys on vahvistettu ja lapsi asuu yhdessä isänsä kanssa. Elatustuen maksaminen tällaisessa tilanteessa ei ole pe-rusteltua, sillä lapsen kanssa yhteistaloudessa asuva vanhempi huolehtii yleensä lapsen to-siasiallisesta toimeentulosta, jos hänellä on siihen taloudelliset mahdollisuudet. Jollei niit-ä ole, vanhemmalla on viime sijassa mah-dollisuus saada toimeentulotukea, jonka tar-vetta ja määrää arvioitaessa lapsi otetaan huomioon perheenjäsenenä.

Lapsella on vanhempansa kuoltua oikeus muun muassa perhe-eläkkeeseen, jonka tar-koituksena on korvata puuttuvaa elatusta. Sen vuoksi 1 momentin 2 kohdassa säädettäi-siin, että elatustukea ei makseta, jos elatus-velvollinen tai lapsen vanhempi, jonka ela-

tusvelvollisuutta ei ole vahvistettu, on kuolleet.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että elatustukea ei maksettaisi, jos lapsi kykenee itse elättämään itsensä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin, milloin lapsen katsotaan kykenevän elättämään itsensä. Säännös olisi nykytilanteeseen verrattuna uusi. Säännöksellä tarkoitettaisiin tilannetta, jossa lapsella itsellään on sellaista säännöllistä ansio- tai pääomatuloa, joka riittää hänen elatukseensa. Yhdenmukaisen ratkaisukäytännön vuoksi säännökseen ehdotetaan otettavaksi tuloraja, 700 euroa kuukaudessa, jonka ylittyessä lapsen katsottaisiin kykenevän elättämään itsensä. Sellaisissa tilanteissa, joissa lapsi on jo muuttanut asumaan itsenäisesti, tulorajaksi ehdotetaan 1 000 euroa kuukaudessa. Tulot huomioidaisiin bruttomääräisinä. Lisäksi edellytettäisiin, että ansio- tai pääomatulo on säännöllistä. Satunnaisia tuloja ei otettaisi huomioon. Satunnaisilla ansiotuloilla tarkoitetaan lähinnä tuloa työstä, jota tehdään koulujen loma-aikaan tai koulutyön ohella esimerkiksi viikonloppuisin. Säännöllisenä ansiotuloa pidettäisiin, mikäli työsuhde tai työsuhteet jatkuvat yhdenjaksoisesti vähintään kuuden kuukauden ajan. Mikäli työsuhde on tätä lyhyempi, ei lapsella katsottaisi olevan sellaista säännöllistä ansiotuloa, jonka perusteella elatustuki voitaisiin lakkauttaa. Mikäli työsuhde tai useat lyhyet työsuhteet jatkuvat yhdenjaksoisesti yli kuusi kuukautta, elatustuki lakkautettaisiin seitsemännen työskentelykuukauden alusta lukien, mikäli ansiotulot ylittävät säädetyt tulorajan. Lapselle myönnettävät sosiaalietuudet ovat käytännössä määrältään niin pieniä, että ne rajattaisiin arvioinnin ulkopuolelle. Toisin sanoen mikäli lapsi saa esimerkiksi työkyvyttömyyseläkettä tai sairauspäivärahaa, ei hänen katsottaisi elättävän itseään tällä tulolla. Huomioon otettaisiin siten palkkatulot, yrittäjän eläkelain ja maatalousyrittäjän eläkelain mukaan vahvistettu työtulo sekä mahdolliset pääomatulot. Lapsella voi olla myös varallisuutta, esimerkiksi perintönä saatua omaisuutta. Omaisuus voi laadultaan olla hyvin erityyppistä, eikä se aina ole käytettävissä lapsen elatukseen tai ei ole kohtuullista edellyttää, että omaisuutta käytettäisiin elatusmenoihin. Arviointikritee-

rien selkeyttämiseksi ja yhdenvertaisuussyistä lapsen mahdollinen omaisuus ehdotetaan jätettäväksi kokonaan ulkopuolelle arvioitaessa lapsen kykyä elättää itse itsensä.

Vahvistettua elatusapua voidaan muuttaa uudella elatussopimuksella tai tuomiolla, mikäli lapsen katsotaan vastaavan itse elatuksestaan. Näin ollen elatustuki voi tulla tarkistettavaksi uuden elatusapusopimuksen tai tuomion takia jo ennen edellä mainittua kuuden kuukauden yhdenjaksoista työskentelyaikaa.

3 luku

Elatustuen määrä

9 §. Täysimääräinen elatustuki. Pykälän 1 momentin mukaan täysimääräinen elatustuki yhdelle lapselle olisi 129,91 euroa kalenterikuukaudessa elatusvelvollista henkilöä kohden. Elatustuen indeksisidonnaisuudesta säädettäisiin 39 §:ssä. Täysimääräistä pienemmästä elatustuesta taas säädettäisiin jäljempänä 10 §:ssä.

10 §. Vähennetty elatustuki. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä tilanteissa, joissa elatustuen määrä olisi 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua täysimääräistä elatustukea pienempi. Pykälä vastaa nykyistä sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niin kutsutun erotustuen eli täysimääräisen elatus-tuen ja elatusavun erotuksen maksamisesta. Jos elatusapu olisi 6 §:n 3 kohdan nojalla vahvistettu elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi täysimääräisen elatustuen määrää alhaisemmaksi, elatustukena maksettaisiin vain täysimääräisen elatustuen ja vahvistetun elatusavun erotus. Tällä perusteella maksettu elatustuki olisi niin sanottua eikorvattavaa tukea, jonka maksaminen ei johtaisi 5 luvun tarkoittamaan elatusavun perintään elatusvelvolliselta. Jos elatusvelvollinen olisi tällaisessa tapauksessa kuitenkin laiminlyönyt vahvistetun elatusavun maksamisen, lapsella olisi tältä osin oikeus saada elatustuki 6 §:n 1 kohdan perusteella. Tällöin tuen kokonaismäärä kalenterikuukautta kohden vastaisi täysimääräistä elatustukea. Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus periä elatusvelvolliselta elatusavun määrää vastaava osuus maksetun elatustuen korvaukseksi.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin elatus-tuen määrästä tilanteessa, jossa elatusvelvol-linen on laiminlyönyt sellaisen elatusavun maksamisen, joka on vahvistettu täysimää-räisen elatustuen määrää alhaisemmaksi muun kuin elatusvelvollisen puutteellisen maksukyvyn vuoksi. Elatusapu on saatettu vahvistaa täysimääräistä elatustukea pie-nemmäksi esimerkiksi siitä syystä, että eros-sa asuva vanhempi tapaa lasta ja pitää häntä luonaan tavallista enemmän. Syynä voi olla myös lapsen kyky osittain itse vastata elatuk-sestaan. Edellä mainituissa tilanteissa elatus-tuki maksettaisiin vain vahvistetun ela-tusavun suuruisena, vaikka se olisi täysimää-räistä elatustukea alhaisempi.

Tuki maksettaisiin elatusavun suuruisena myös silloin, kun elatusapu on aikanaan vah-vistettu silloisen elatustuen suuruiseksi, mut-ta sen määrä on jäänyt elatustukea alhaisem-maksi elatustuen taso- ja indeksikorotusten johdosta. Jotta elatustuki voitaisiin maksaa täysimääräisenä, elatusavun määrää tulisi ko-rottaa vähintään elatustuen tasolle. Jollei ela-tusavun korottaminen ole mahdollista elatus-velvollisen taloudellisen tilanteen vuoksi, tu-lisi saada aikaan uusi elatussopimus tai tuo-mioistuimen päätös, jossa todettaisiin ela-tusavun alhaisuuden johtuvan siitä, että ela-tusvelvollisen ei katsota kykenevän suoritta-maan korkeampaa elatusapua. Silloin elatus-tuki maksettaisiin pykälän 1 momentin mu-kaisesti niin, että lapsi saisi kuukausittain elatustaan varten täysimääräistä elatustukea vastaavan rahamäärän.

Voimassa olevan lain 8 §:n 3 momentin mukaan, kun elatustukea maksetaan ela-tusavun laiminlyönnin perusteella tuen myöntämiskuukaudelta tai sitä aikaisemmalta ajalta, elatustuen määrästä vähennetään lap-selle vastaavalta ajalta osittain maksetut ela-tusavut. Säännös ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana, koska lapsen elatuksesta an-netun lain 16 a §:n mukaan elatusvelvollisen suorittamat varat kohdistetaan aina vanhim-man perittävässä olevan elatusavun suorituk-seksi eikä elatusvelvollinen voi itse määrätä, minkä kuukauden elatusapua hän maksaa. Näin ollen, mikäli elatustukea haettaessa il-menee, että elatusvelvollinen on maksanut elatusapua osittain, kohdistetaan osasuorituk-set aikajärjestyksessä vanhimpaan elatusapu-

velkaan. Täysimääräinen elatustuki myönne-tään takautuvan hakuajan puitteissa sen ka-lenterikuukauden alusta lukien, jolta ela-tusapu on kokonaan suorittamatta.

Ehdotetun pykälän 3 *momentissa* säädettäi-siin nykyisin voimassa olevan lain 8 §:n 3 momenttia vastaavasti, että sotilasavustuslain (781/93) 13 §:n nojalla elatusvelvollisen ala-ikäiselle lapselle maksettu sotilasavustus vä-hennettäisiin elatustuen määrästä. Mainitun säännöksen mukaan annetaan sellaiselle ala-ikäiselle lapselle, jonka elatukseen asevelvol-linen on kuukausittain velvollinen osallistu-maan tuomioistuimen päätöksen tai sosiaali-lautakunnan vahvistaman kirjallisen sopi-muksen perusteella, jollei lapsi ole asevelvol-lisen huollettavana, sotilasavustuksena sano-tussa päätöksessä tai sopimuksessa vahvistet-tu määrä, mikäli asevelvollinen ei kykene si-tä tuloistaan tai varoistaan maksamaan. Soti-lasavustus maksetaan kuukausittain pääsään-töisesti sen kuukauden alusta, jona sitä on haettu, sen kuukauden loppuun, jona asevel-vollinen on kotiutettu. Sotilasavustuksen vä-hentäminen elatustuesta merkitsee käytän-nössä sitä, että elatustukea ei jää maksetta-vaksi, koska lapselle maksettava sotilasavus-tus on yleensä vähintään elatustuen suurui-nen.

4 luku

Elatustuen hakeminen, myöntäminen ja maksaminen

11 §. *Elatustuen hakeminen.* Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin siitä, mistä elatus-tukea haetaan. Elatustukea haettaisiin Kan-saneläkelaitokselta. Hakemuksen tulisi olla muodoltaan kirjallinen. Käytettävän hake-muslomakkeen vahvistaisi 3 §:n nojalla Kan-saneläkelaitos.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin siitä, kuka voi hakea elatustukea. Momentti vastai-si asiallisesti nykyisen lain 9 §:n 1 moment-tia. Hakemuksen voisi tehdä lapsen huoltaja tai edunvalvoja. Jos lapsi on vanhempiensa tai muiden henkilöiden yhteisessä huollossa, tarkoitus on, että tukihakemuksen tekee se huoltaja, jonka luona lapsi asuu. Oikeus ela-tustuen hakemiseen olisi myös henkilöllä, jo-ka tosiasiallisesti huolehtii lapsesta olematta

lapsen oikeudellinen huoltaja. Hakemuksen voisi tehdä myös 15 vuotta täyttänyt itsenäisesti asuva lapsi itse. Mikäli elatustuen hakijana on muu henkilö kuin lapsen huoltaja, ei asiaa voitaisi ratkaista ennen kuin lapsen huoltajalle on varattu tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Ehdotettu pykälän 3 *momentti* vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Pykälän 3 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi elatustukihakemuksen yhteydessä toimitettavasta selvityksestä silloin, kun elatustukea haetaan elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella. Lainkohdan mukaan hakemukseen olisi liitettävä se 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettu täytäntöönpanokelpoinen asiakirja, johon elatusavun maksamisvelvollisuus perustuu. Kansaneläkelaitoksella on elatustukihakemusta käsitellessään tarve saada elatusavun maksamisen perusteena oleva asiakirja, koska elatustuen maksaminen elatusavun laiminlyönnin perusteella synnyttää Kansaneläkelaitokselle oikeuden elatusavun perimiseen elatusvelvolliselta. Jos asiakirja olisi ulosottoviranomaisen hallussa, hakemukseen tulisi liittää selvitys tästä.

Voimassa olevan lain 6 §:n 3 *momentin* mukaan elatustukea ei makseta niiltä kokonaisilta kalenterikuukausilta, joina lapsi on ollut kunnan kustannuksella hoidettavana perhe- tai laitoshoidossa. Ehdotetun mukaisesti pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin, että elatustuki voidaan maksaa kunnalle siltä ajalta, kun lapsi on kunnan kustannuksella hoidettavana ympärivuorokautisesti kodin ulkopuolella kalenterikuukautta pitemmän ajan. Elatustuen maksaminen kunnalle näissä tilanteissa olisi perusteltua, koska kunta vastaa lapsen hoidon kustannuksista. Ehdotettu säännös vastaa lapsilisälain (796/1992) mukaista lapsilisän maksamista kunnalle lapsen laitos- ja perhehoidon ajalta.

12 §. Sosiaalihuollon toimielimen lausunto. Säännös on uusi. Elatustuen hakija voi 11 §:n mukaisesti olla myös muu henkilö kuin lapsen huoltaja. Ehdotetun 1 *momentin* mukaan, mikäli lapsen huoltaja vastustaa elatustuen maksamista hakemuksen mukaisesti elatustuen hakijalle, Kansaneläkelaitoksen on ennen asian ratkaisemista pyydettävä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalta toimielimeltä lausunto elatustuen maksamisesta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan vastaavasti meneteltäisiin tilanteessa, jossa elatustukea haetaan maksettavaksi muulle henkilölle kuin tuen silloiselle saajalle.

Lausunto 1 ja 2 *momentissa* tarkoitetuissa tilanteissa pyydetäisiin lapsen kotikunnan sosiaalihuollon toimielimeltä, jolla olisi parhaat edellytykset arvioida lapsen edun mukaista elatustuen maksamista. Elatustukiasiaa ratkaistessaan toimielimen lausunto olisi Kansaneläkelaitosta sitova.

13 §. Tietojen anto- ja ilmoitusvelvollisuus. Ehdotettu pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä. Elatustuen myöntämisen ja maksamisen sekä elatusavun perimisen oikeellisuuden kannalta on tärkeää, että Kansaneläkelaitoksella on riittävät ja tarpeelliset tiedot niin elatusvelvollisen kuin myös lapsen kulloisistakin olosuhteista. Tarvittavat tiedot ovat useimmiten saatavissa elatustuen hakijalta ja saajalta. Siksi on perusteltua edellyttää, että tuen hakija myös tosiasiallisesti luovuttaa hallussaan olevat tiedot Kansaneläkelaitoksen käyttöön.

Pykälän 1 *momentin* mukaan elatustuen hakijan olisi annettava Kansaneläkelaitokselle ne tiedot, jotka ovat tarpeen elatustuen myöntämiseksi ja maksamiseksi sekä elatusavun perimiseksi elatusvelvolliselta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan elatustuen saaja olisi velvollinen viipymättä ilmoittamaan Kansaneläkelaitokselle elatustuen maksamiseen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuneista sekä tiedossaan olevista elatusavun perintään liittyvistä muutoksista. Ilmoitettavat muutokset voivat koskea 6 §:n mukaisten elatustuen maksamisen edellytysten ja 8 §:n mukaisten rajoitusten lisäksi esimerkiksi lapsen muuttamista ulkomaille, lapsen kuolemaa sekä elatusavun määrässä tapahtuneita muutoksia. Mikäli vahvistetun elatusavun määrää muutetaan elatustuen myöntämisen jälkeen, tulisi elatustuen saajan viipymättä toimittaa Kansaneläkelaitokselle uusi elatusapusopimus tai tuomio.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin elatusvelvollisen velvollisuudesta antaa Kansaneläkelaitokselle selvitys muun muassa olinpaikastaan ja maksukykyensä vaikuttavista seikoista. Määräaika selvityksen antamiseksi tulisi asettaa kohtuulliseksi, jotta elatusvelvollisella olisi tosiasiallisesti mahdollisuus

vastata selvityspyyntöön. Selvitys voitaisiin antaa joko kirjallisesti tai suullisesti, sen mukaan kuin Kansaneläkelaitos selvityspyynnössään edellyttää.

Voimassa olevan lain 27 §:n rangaistussäännös tietojenantovelvollisuuden laiminlyönnistä ehdotetaan poistettavaksi. Tietojenantovelvollisuuden laiminlyöntiin voidaan tarvittaessa soveltaa rikoslain 39 luvun säännöksiä.

14 §. Hakemuksen tiedoksianto elatusvelvolliselle. Elatustuen myöntäminen elatusavun laiminlyönnin perusteella vaikuttaa elatusvelvollisen oikeusasemaan siten, että oikeus laiminlyödyn elatusavun perintään siirtyy maksettua elatustukea vastaavalta osalta Kansaneläkelaitokselle. Tämän johdosta pykälässä ehdotetaan säädettäväksi nykyisen lain 9 §:n 2 momenttia vastaavasti, että elatusvelvolliselle tulisi viipymättä antaa tieto elatustukihakemuksen vireille tulosta ja että elatusvelvollisella pitäisi olla mahdollisuus tulla kuulluksi hakemuksen johdosta. Koska toisaalta lapsen etu vaatii, että elatus-tuki on saatava maksuun kohtuullisessa ajassa hakemuksen vireille tulosta, tuki voitaisiin myöntää poikkeuksellisesti elatusvelvollista kuulemattakin. Tämä tulisi kysymykseen silloin, kun elatusvelvollisen olinpaikkaa ei tiedetä. Elatustukihakemusta ei siten tarvitsisi antaa tiedoksi sijaistiedoksiantona. Kuulematta jättäminen ei vaarantaisi elatusvelvollisen etua, sillä elatusapua ei yleensä ole mahdollista periä elatusvelvolliselta, jonka olinpaikkaa ei tiedetä. Jos elatustuki myönnettäisiin elatusvelvollista kuulematta, hänelle tulisi tiedottaa asiasta niin pian kuin se on mahdollista.

15 §. Elatustukea koskeva päätös. Säännös on uusi. Pykälässä säänneltäisiin ne tilanteet, joissa Kansaneläkelaitos olisi velvollinen antamaan elatustukea koskevan valituskelpoisen päätöksen. Päätökseltä edellytettäisiin aina kirjallista muotoa ja sen tulee olla perusteltu.

Pykälän 1 momentin mukaan elatustuen hakijalle ja saajalle sekä elatusvelvolliselle tulisi antaa päätös elatustuen myöntämisestä, epäämisestä, tarkistamisesta ja lakkauttamisesta. Päätös elatustuen takaisinperinnästä annettaisiin vain liikaa maksetun elatustuen saajalle, koska elatustuen takaisinperintäpää-

töksellä ei ole vaikutusta elatusvelvollisen oikeusasemaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valituskelpoista päätöstä ei annettaisi silloin, kun etuuden määrä muuttuu indeksitarkistuksesta tai vastaavasta lainsäädännön muutoksesta johtuen. Tuen saajalla ja elatusvelvollisella olisi kuitenkin tällöinkin oikeus saada päätös, jos hän sitä kirjallisesti pyytää.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Kansaneläkelaitoksen elatustukea koskevan päätöksen maksuttomuudesta.

16 §. Maksupäivä ja maksutapa. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi elatustuen maksuajankohdasta ja maksutavasta. Pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 13 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan elatustuen maksupäivä olisi kunkin kalenterikuukauden 10. päivä.

Pykälän 2 momentin mukaan maksupäivän ollessa pyhäpäivä tai arkilauantai maksupäivä olisi elatustuen saajan toimeentulon turvaamiseksi sanottuja päiviä välittömästi edeltävä Suomessa sijaitsevien rahalaitosten aukiolopäivä.

Pykälän 3 momentin mukaan elatustuen maksupäivä voisi olla muukin kuin 1 ja 2 momenteissa tarkoitettu maksupäivä, jos elatustukea maksetaan takautuvalta ajalta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin elatustuen maksutavasta. Maksutapa vastaisi muiden lapsiperheiden etuuksien kuten lapsilisän ja lasten kotihoidon tuen maksutapaa. Tuki maksettaisiin maksun saajan ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen. Jos elatustuen saaja haluaisi elatustuen toimitettavaksi kotimaassa sijaitsevasta rahalaitoksesta edelleen ulkomaille, hänen tulisi itse huolehtia siirrosta ja siitä aiheutuvista kustannuksista. Tilanteissa, joissa tilille maksaminen ei ole mahdollista tai kun tuen hakija ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle erityisen syyn, elatustuki voidaan maksaa muullakin tavalla. Pankkitilille maksaminen saattaa estyä esimerkiksi pankkilakon johdosta. Tuen hakijan esittämänä erityisenä syynä voitaisiin pitää esimerkiksi pankkimaksatuksessa tahtunut virhettä tai muuta häiriötä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa maksettavan elatustuen määrä jäisi vähäiseksi. Momentissa ehdotetaan, että

elatus­tukea ei makset­taisi, jos elatus­tu­en saa­jalle kaikista lapsista maksettavan kuukau­sierän yhteismäärä jäisi alle viiden euron. Näin vält­tyttäisiin hyvin pienien elatus­tukierien maksatuksesta aiheutu­vil­ta toimeenpanon kus­tannuksilta.

17 §. Elatus­tu­en tarkistaminen ja lak­kau­ta­minen. Säännös vastaa voimassa olevan lain 14 §:ää. Pykälän 1 momentissa säädet­täisiin Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta elatus­tu­en tarkistamiseen ja lak­kau­ta­miseen, kun elatus­tu­en maksamiseen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia. Tu­en tarkistamista edellyttävä olosuhtemuutos olisi lähinnä elatusavun määrän muutos. Myös elatus­tu­en saajan vaihtuminen voitaisiin käsitellä tarkistuksena, mikäli muissa tu­en maksamisen edellytyksissä ei ole tapahtunut muutoksia. Tu­en lak­kau­ta­misesta edellyttäisi esimerkiksi lapsen muutto elatusvelvollisen luokse taikka lapsen tai elatusvelvollisen kuolema. Tuki lak­kau­ta­ttaisiin myös, jos lap­sen voidaan katsoa kykenevän elättämään itsensä.

Tuki lak­kau­ta­ttaisiin lapsen tai elatusvelvollisen kuoleman johdosta kuolinpäivää seuraavasta päivästä. Mikäli elatus­tu­ki kuitenkin olisi jo ehditty maksaa koko kuukau­delta, olisi takaisinperinnästä liikamaksun osalta kohtuus­yistä perusteltua luopua. Kos­ka elatusvelvollisuus päättyy lapsen tai elatusvelvollisen kuoleman vuoksi, ei myöskään elatusapuv­el­kaa kertyisi kuolinpäivän jäl­keen.

Myös lapsen täyttyessä 18 vuotta elatus­tu­ki lak­kau­ta­ttaisiin 18-vuotispäivää seuraavasta päivästä lukien. Muissa tu­en lak­kau­tu­stilanteissa, kuten lapsen muuttaessa ulko­maille tai elatusvelvollisen luo, elatus­tu­ki lak­kau­ta­ttaisiin olosuhteiden muutosta seuraavan kuukauden alusta lukien. Myös tarkis­tu­us elatus­tu­en saajan vaihtumisen vuoksi, tehtäisiin olosuhteiden muutosta seuraavan kuukauden alusta lukien.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että elatus­tu­en maksaminen voitaisiin lopettaa, jos on todennäköistä, että vastaisuudessa elatusvelvolliselta saadaan perityksi vähintään elatusavun kuukausimaksua vastaava määrä. Tarkoitus on, että Kansaneläkelaitos voisi harkintansa mukaan lopettaa tu­en maksamisen lähinnä silloin, kun perintä on usean

kuukauden ajan ollut edellä tarkoitettulla tavalla tuloksellista eikä ole aiheutta olettama, että tilanne tulisi muuttumaan lähikuukausina. Merkitystä ei olisi sillä, kertyvätkö suoritukset ulosoton kautta vai huolehtiiko elatusvelvollinen niistä vapaaehtoisesti. Elatus­tu­en maksamisen lak­kau­ta­misesta edellytyksenä olisi lisäksi, että elatusvelvollinen on maksanut kaikki erääntyneet elatusapuerät, jotka eivät ole vanhentuneet tai joiden maksusta häntä ei ole vapautettu, eli elatusapusaataavaa ei ole jäljellä. Voimassa olevassa laissa ei tätä edellytystä ole eli elatus­tu­en maksu on voitu lak­kau­ta­ta, vaikka elatusvelvollisella olisi maksamattomia elatusapuja.

18 §. Maksamisen väliaikainen keskeyttäminen. Säännös on uusi. Säännöksen tarkoituksena on yksittäistapauksissa mahdollistaa myönnetyn elatus­tu­en maksamisen keskeyttäminen jo ennen kuin asiassa on riittävät tiedot valituskelpoisen päätöksen antamiselle. Elatus­tu­en maksamisen keskeytyksellä vältettäisiin tu­en aiheuttama maksua ja takaisinperintää.

Ehdotetun pykälän mukaan elatus­tu­en maksaminen olisi mahdollista keskeyttää silloin, kun Kansaneläkelaitoksen tietoon tulee sellainen seikka, jonka perusteella on ilmeistä, että lapsella ei olisi elatus­tu­keen enää oikeutta. Käytännössä maksamisen keskeyttäminen voisi tulla käytettäväksi esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi sijoitetaan lastensuojellullisiin toimenpitein pois kotoa tai lapsi muuttaa asumaan elatusvelvollisen luokse. Myös muissa tilanteissa tu­en maksaminen voi tulla keskeytetyksi, kunnes saadaan selvitettyksi, maksetaanko tukea oikealle henkilölle ja oikein perustein. Tu­en maksamisen keskeyttämistä käytetään käytännössä jo nykyisinkin tu­en aiheuttoman maksun ehkäisemiseksi, vaikka voimassa olevassa laissa ei ole suoraa säännöstä näitä tilanteita varten.

Maksun keskeyttäminen olisi täytäntö­panoon liittyvä toimi eikä siitä annettaisi valituskelpoista päätöstä. Maksun keskeyttämisen jälkeen Kansaneläkelaitoksen tulisi välittömästi ryhtyä toimiin valituksenalaisen päätöksen antamiseen tarvittavien tietojen saamiseksi ja elatus­tu­kea koskeva lopullinen valituskelpoinen päätös olisi annettava mahdollisimman nopeasti maksun keskeyttämisen jälkeen. Elatus­tu­en maksaminen voitaisiin

lainkohdan nojalla siis keskeyttää vain lyhyeksi ajaksi. Maksamisen keskeyttäminen olisi mahdollista myös 7 luvun 33 §:n mukaan päätöstä poistettaessa.

5 luku

Elatusavun periminen

19 §. *Oikeus elatusavun perimiseen.* Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi elatusavun perimisoikeuteen liittyvät normit. Nykyisessä laissa perimisestä säädetään lain 15 §:ssä.

Elatustuen myöntäminen ei vapauta elatusvelvollista maksamasta lapselle elatusapua siten kuin sopimuksella tai tuomiolla on vahvistettu. Pykälän 1 momentin mukaan, kun elatustukea maksetaan elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella, Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada se osa elatusavusta, joka vastaa maksetun elatustuen määrää. Lapsella olisi oikeus saada elatustuen ylittävä osa elatusavusta. Ehdotetun pykälän 1 momentti vastaa nykyistä sääntelyä.

Pykälän 2 ja 3 momentin mukaan yksinomainen oikeus kaikkien maksamatta olevien elatusapujen sekä niille laskettujen viivästyskorkojen perintään siirtyisi Kansaneläkelaitokselle sen jälkeen, kun elatustuki on myönnetty elatusavun laiminlyönnin perusteella. Kansaneläkelaitoksen oikeus maksamatta olevien elatusapujen perimiseen koskisi siten sekä Kansaneläkelaitoksen että lapsen osuutta elatusapusaataavasta. Kun oikeus elatusavun perimiseen on siirtynyt Kansaneläkelaitokselle, elatusvelvollinen ei voisi maksaa elatusapua suoraan lapselle, vaan kaikki elatusapuerät olisi maksettava Kansaneläkelaitokselle. Perintäoikeus säilyisi Kansaneläkelaitoksella kunnes elatusvelvolliselta on saatu perityksi kaikki maksamatta olevat elatusapusaatavat, joiden korvaamisvelvollisuus ei ole 22 §:n mukaan vanhentunut tai joiden osalta häntä ei ole 21 §:n nojalla vapautettu korvausvelvollisuudesta. Mikäli elatusavun maksun laiminlyönnin vuoksi on toimitettu palkan ulosmittaus, perintäoikeus säilyisi Kansaneläkelaitoksella niin kauan kuin ulosmittaus on voimassa. Ulosottokaaren 4 luvun 57 §:n 3 momentin mukaan palkan ulosmittaus on juoksevan elatusavun perimiseksi voimassa siihen saakka, kunnes velalli-

nen on suorittanut erääntyneet erät sekä niiden lisäksi etukäteen seuraavan kuukauden elatusapumäärän ja tekee uskottavaksi, että hän vastaisuudessa täyttää elatusvelvollisuutensa.

20 §. *Elatusavun periminen ulosottotoimin.* Säännös vastaa pääosin voimassa olevan lain 17 §:ää. Kansaneläkelaitos olisi vastuussa elatusavun perimisestä koko elatusapusaatavan osalta. Näin ollen sille olisi perusteltua asettaa verrattain vahva velvoite ryhtyä perimistöimiin. Ehdotetun pykälän mukaan Kansaneläkelaitoksen olisi ryhdyttävä elatusavun perintään ulosottotoimin, ellei elatusvelvollinen kohtuullisessa määräajassa maksa erääntyneitä elatusapuja tai ala riittävässä määrin maksaa elatusapua vapaaehtoisesti. Elatusvelvollisen katsottaisiin maksavan elatusapua riittävässä määrin, mikäli hän Kansaneläkelaitoksen kanssa tekemänsä maksusuunnitelman mukaisesti maksaa elatusapua säännöllisesti kuukausittain vähintään määrän, joka vastaa erääntyvää elatusapua. Sen lisäksi hänen tulisi ainakin josain määrin myös lyhentää aiemmin erääntynyttä elatusapuvelkaa. Kansaneläkelaitoksen tulisi asettaa elatusvelvolliselle kohtuullinen määräaika erääntyneiden elatusapujen suorittamiseen. Määräajan kohtuullisuutta arvioitaessa voisi enintään kuukausi olla lähtökohtana, mutta pitempikin määräaika voisi erittyä syistä tulla kysymykseen.

Kansaneläkelaitoksen ei tulisi ryhtyä ulosottooperintään, jos elatusvelvollinen alkaa tehdyn maksusuunnitelman mukaisesti maksaa elatusapua vapaaehtoisesti. Jos vapaaehtoisessa maksamisessa ilmenisi viivästyksiä tai muita häiriöitä, ulosottooperintä tulisi käynnistää viipymättä.

Ulosottooperintään ei tarvitsisi ryhtyä myöskään silloin, kun on aivan ilmeistä, että se jäisi tuloksettomaksi.

Nykyisen lain 17 §:n mukaan elatusvelvollisella on mahdollisuus asettaa hyväksyttävä vakuus, jolloin ulosottotoimiin elatusavun perimiseksi ei ryhdytä. Elatustukilaista ehdotetaan jätettäväksi pois mahdollisuus vakuuden asettamiseen, koska käytännössä voimassa olevan lain tarjoamaa mahdollisuutta vakuuden asettamiseen ei ole juuri käytetty eikä sillä siten ole ollut suurta merkitystä. Lisäksi yksityishenkilöiden välinen panttaus,

josta säädetään elatusapulaissa, olisi edelleen mahdollinen.

21 §. *Takautumissaatavan perimättä jättäminen.* Vastaava säännös on myös voimassa olevassa laissa. Yhdenmukaisen ratkaisukäytännön vuoksi ehdotetussa pykälässä esitetään takautumissaatavan perimättä jättämisen edellytyksistä säädettyä nykyistä tarkemmin. Lisäksi maksuvapautuksen hakemismenettelyyn ja myöntämisaikaan esitetään muutoksia.

Ehdotetun pykälän *1 momentin* mukaan elatusavun perimistä elatustuen korvaukseksi ei toimitettaisi siltä osin kuin elatusavun maksamatta jättäminen on johtunut elatusvelvollisen maksukyvyttömyydestä. Kansaneläkelaitoksen myöntämä maksuvapautus koskisi siten vain Kansaneläkelaitoksen elatustukeen perustuvaa takautumissaatavaa, ei lapselle kuuluvaa elatusapua. Takautumissaatavan perimättä jättäminen edellyttäisi elatusvelvolliselta aktiivisuutta eli maksuvapautusta tulisi hakea Kansaneläkelaitokselta. Voimassa olevan lain mukaan kunta voi päättää takautumissaatavan perimättä jättämisestä myös omasta aloitteestaan. Kansaneläkelaitosta koskevassa etuuslainsäädännössä edellytetään kuitenkin aina etuuksien hakemista, joten on perusteltua, että myös maksuvapautusta olisi haettava.

Pykälän *2 momentissa* määriteltäisiin, milloin elatusvelvollista pidettäisiin *1 momentissa* tarkoitetulla tavalla maksukyvyttömänä. Maksukyvyttömyyden tulisi johtua työkyvyttömyydestä, työttömyydestä tai muusta elatusvelvollisesta riippumattomasta syystä. Tältä osin säännös vastaa nykyistä käytäntöä. Takautumissaatavan perimättä jättäminen olisi tarkoitettu lähinnä tilanteisiin, joissa on kyse lyhytaikaisesta maksukyvyttömyydestä. Mikäli elatusvelvollisen maksukyvyttömyys jatkuu pitkään ja tulotason alenemaa voidaan jo pitää pysyvänä, elatusvelvollista kehoitettaisiin hakemaan muutosta vahvistetun elatusavun määrään.

Perusteiden, joiden mukaan elatusvelvollisella on oikeus vapautua elatustukivelasta, tulisi edelleen olla kohtalaisen tiukat, koska velka joka tapauksessa vanhenisi suhteellisen lyhyessä ajassa. Elatusvelvollisen maksukyvyttömyyden arvioinnin selkeyttämiseksi ja yhdenmukaisen ratkaisukäytännön saavutta-

miseksi pykälään ehdotetaan otettavaksi euromääräinen tuloraja. Elatusvelvollista pidettäisiin pykälässä tarkoitetulla tavalla maksukyvyttömänä, jos hänen tulonsa elatusavun laiminlyönnin ajankohtana ovat olleet enintään 1 000 euroa kuukaudessa. Elatusvelvollisen tulot otettaisiin huomioon bruttomääräisinä. Tulorajaan katsotaan sisältyvän ne kustannukset, jotka henkilölle aiheutuvat perustoimeentuloon ja asumiseen liittyvistä välttämättömistä menoista. Keskimääräisiä välttämättömiä menoja arvioitaessa on käytetty hyväksi muun muassa toimeentulotuen perusosan määrää sekä yleisen asumistuen keskimääräisiä asumiskustannuksia. Jotta elatusvelvollisen muu mahdollinen elatusvastuu tulisi huomioiduksi maksukyvyttömyyttä arvioitaessa, ehdotetaan tulorajaa korotettavaksi 250 eurolla jokaisen elatusvelvollisen huollettavana olevan alle 18-vuotiaan lapsen osalta lukuun ottamatta lasta, jolle takautumissaatavan aiheuttanut elatustuki on myönnetty. Huomioon otetaan tällöin elatusvelvollisen omat lapset, jotka asuvat hänen luonaan tai lapset, joista hän elatusvelvollisuuden perusteella tosiasiallisesti maksaa elatustukea. Mikäli elatusvelvollisen tulot ylittävät säädetyn tulorajan, ei häntä pidettäisi maksukyvyttömänä eikä maksuvapautusta voitaisi myöntää. Asian ratkaisemiseksi elatusvelvollisen tulisi hakemuksen yhteydessä esittää tuloistaan riittävä selvitys.

Elatusvelvollisen tuloina huomioitaisiin tulon lähteestä ja veronalaisuudesta riippumatta kaikki ansio- ja pääomatulot. Yrittäjien osalta huomioitaisiin yrittäjän eläkelain ja maatalousyrittäjän eläkelain mukaan vahvistettu työtulo. Myös elatusvelvollisen saamat toimeentulon turvaamiseksi tarkoitetut sosiaalietuudet otettaisiin tuloarviossa huomioon. Sosiaalietuuksista ja korvauksista jätettäisiin kuitenkin huomioimatta sellaiset tulot, jotka on tarkoitettu eräiden erityiskustannusten korvaamiseksi. Lisäksi maksukyvyttömyyttä arvioitaessa elatusvelvollisen mahdollisesti saamaa toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea ei otettaisi tulona huomioon. Pykälän *3 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi esimerkinomainen luettelo maksukyvyttömyysarvion ulkopuolelle jätettävistä tuloista.

Pykälän *4 momentissa* ehdotetaan maksu-

vapautukselle säädettäväksi hakuaika. Takautumissaatavaa ei ilman erityistä syytä jätettäisi perimättä takautuvasti pitemmältä kuin vuoden ajalta ennen hakemista. Voimassa olevassa laissa ei maksuvapautuksen hakemiselle ole säädetty määräaikaa.

Takautumissaatava jätettäisiin perimättä vähintään yhden kalenterikuukauden pituiselta ajanjaksolta. Lisäksi maksuvapautus myönnettäisiin kalenterikuukauden koko jäljellä olevan takautumissaatavan osalta. Toisin sanoen, mikäli elatusvelvollisella on useita lapsia, joiden elatusavun maksun hän on laiminlyönyt, kaikkien lasten osalta muodostunut takautumissaatava jätettäisiin perimättä. Kuitenkin mikäli elatusvelvollinen on jo maksanut osan takautumissaatavasta ajalta, jolta hän hakee maksuvapautusta, ei maksuvapautusta tältä osin myönnettäisi.

22 §. Takautumissaatavan vanhentuminen. Ehdotetussa pykälässä säädetään takautumissaatavan vanhentumisesta. Nykyisen lain 16 §:ssä takautumissaatavan vanhentuminen on säädetty viideksi vuodeksi laskettuna tuen maksamisvuoden päättymisestä. Elatusapu taas vanhenee elatusapulain 16 c §:n mukaan viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona elatusapu on erääntynyt.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan takautumissaatavan ja elatusavun vanhentumisaikojen yhdenmukaistamista. Takautumissaatava olisi perittävä elatusvelvolliselta viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona elatusapu, jonka maksamisen laiminlyönnin perusteella elatustuki on maksettu, on erääntynyt. Saatava raukeaisi viidennen kalenterivuoden päättyessä. Esimerkiksi vuonna 2009 elatusvelvolliselta ei voitaisi periä elatusapua sellaisen elatustuen korvaukseksi, joka on maksettu vuoden 2003 aikana erääntyneen elatusavun perustella.

Pykälän 2 momentin mukaan kuitenkin, jos ennen vanhentumista elatusvelvollinen on asetettu konkurssiin, perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai saatava on valvottu julkisessa haasteessa, voitaisiin takautumissaatava periä ulosmitatuista, konkurssiin luovutetuista tai niistä varoista, joista julkisessa haasteessa ilmoitetut saatavat on suoritettava. Vastaavasti voidaan lapsen elatuksesta annetun lain mukaan menetellä myös lapsen saatavan osalta. Edellä mainituissa tilanteissa

myös velallisen vapaamuotoinen maksusuoitus voitaisiin vastaanottaa vanhentumisajan umpeen kulumisesta huolimatta.

23 §. Varojen jakaminen elatusavun saajan ja elatustuen maksajan kesken. Säännös vastaa voimassa olevan lain 18 §:ää. Pykälässä säädettäisiin siitä, missä järjestyksessä elatusvelvolliselta perityksi saadut varat jaetaan lapsen saatavan ja Kansaneläkelaitoksen takautumissaatavan korvaukseksi. Säännös koskee kaikkia elatusvelvolliselta vapaaehtoisina suorituksina, ulosottotoimin tai muuten perityksi saatuja varoja. Saadut varat käytettäisiin ensisijaisesti lapsen saatavan ja sille maksetun viivästyskoron korvaukseksi ja kohdistettaisiin ajallisesti vanhimpaan saatavaan. Mikäli saatuja varoja lapsen saatavan korvaamisen jälkeen jää, kohdennettaisiin ne takautumissaatavan korvaamiseksi. Elatusvelvollisella ei siten olisi oikeutta itse määrätä, minkä kuukauden elatusapua hänen mahdolliset vapaaehtoiset suorituksensa koskevat, jos Kansaneläkelaitos perii häneltä elatusapua laiminlyöntiperusteisen elatustuen myöntämisen jälkeen.

24 §. Varojen kohdentaminen takautumissaatavan korvaamiseksi. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, miten elatusvelvolliselta saadut varat kohdennetaan takautumissaatavan korvaukseksi sen jälkeen kun lapsen saatava on 23 §:n mukaisesti korvattu. Säännös koskee kaikkia elatusvelvolliselta perityksi saatuja varoja. Ehdotetun pykälän mukaan elatusvelvolliselta saadut varat kohdennetaan vanhimmalta perittävässä olevalta kalenterivuodelta olevan takautumissaatavan korvaukseksi. Pykälä vastaa muuten voimassa olevaa säännöstä, mutta varojen jakamisesta elatustukea maksaneiden kuntien kesken sekä kalenterivuoden takautumissaatavan määrän käsittelemisestä yhtenä eränä ei enää ole tarpeen säätää.

6 luku

Elatustuen ja elatusavun takaisinperintä

25 §. Takaisinperintä. Takaisinperintää koskevat yleiset säännökset vastaavat asiallisesti voimassa olevan lain 21 ja 22 §:ää. Pykälässä säädettäisiin perusteista, joilla elatustuki peritään takaisin tuen saajalta. Pykälän 1

momentin mukaan mikäli Kansaneläkelaitos on maksanut elatustukea aiheuttomasti tai määrältään liian suurena, perittäisiin liikamaksu takaisin tuen saajalta. Merkitystä ei olisi sillä, mistä syystä virheellinen maksu on tapahtunut.

Pykälän 2 *momentin* mukaan elatustuen takaisinperintää koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös sellaiseen elatusvelvolliselta perittyyn elatusapuun, joka on aiheuttomasti suoritettu elatustuen saajalle, vaikka se olisi kuulunut Kansaneläkelaitoksen takautumissaatavan korvaukseksi. Takaisin peritty määrä käytettäisiin takautumissaatavan korvaukseksi. Aiheuttomasti maksettua elatusapua vastaava määrä vähennettäisiin takautumissaatavan määrästä, jotta elatusvelvollinen ei joutuisi toistamiseen suorittamaan samaa elatusapuerää, joka hänestä riippumattomista syistä on virheellisesti suoritettu elatustuen saajalle. Näin meneteltäisiin silloinkin, kun aiheuttomasti maksettu elatusapu jätettäisiin perimättä saajalta 27 §:n nojalla.

Takaisin perittävä määrä voitaisiin kuitata muusta Kansaneläkelaitoksen tuen saajalle maksamasta etuudesta. Ilman tuen saajan suostumusta kuittaus voitaisiin kohdistaa vain sen lapsen elatustukeen, jonka elatustuki on maksettu aiheuttomasti tai liian suurena. Lisäksi edellytettäisiin, että takaisin perittävät elatustukierät on maksettu samalle tuen saajalle kuin kuitattavat elatustukierät.

26 §. *Takaisinperintäsaatavan vanhentuminen.* Säännös takaisinperintäsaatavan vanhentumisesta on uusi ja vastaa muissa Kansaneläkelaitoksen maksamia etuuksia koskeissa etuuslaeissa olevia säännöksiä takaisinperintäsaatavan vanhentumisesta. Pykälän mukaan päätös 25 §:ssä tarkoitetun aiheuttomasti maksetun elatustuen tai -avun takaisinperinnästä olisi tehtävä viiden vuoden kuluessa sen maksupäivästä lukien. Takaisinperintäpäätöksen antamisen jälkeen saatava vanhentuu normaalisti viiden vuoden kuluessa päätöksen antamisesta, ellei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 11 §:ssä säädetään.

27 §. *Takaisinperinnästä luopuminen.* Takaisinperinnästä luopumista koskeva säännös vastaa pääosin voimassa olevan lain 23 §:ää. Pykälässä säädettäisiin aiheuttomasti makse-

tun elatustuen tai 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun aiheuttomasti maksetun elatusavun takaisinperinnästä luopumisesta.

Takaisinperinnästä voitaisiin luopua joko kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan tuen saajan ja lapsen olosuhteet huomioiden kohtuulliseksi eikä elatustuen tai elatusavun aiheuton maksaminen ole johtunut saajan vilpillisestä menettelystä. Kohtuullisuutta harkittaessa otettaisiin huomioon tuen saajan kokonaistilanne. Arviointiin vaikuttaisi muun muassa tuen saajan taloudellinen tilanne ja sosiaaliset olosuhteet. Myös Kansaneläkelaitoksen, viranomaisen tai muun vastaavan tahon mahdollinen myötävaikutus liikamaksuun sekä liikamaksusta kulunut aika otettaisiin harkinnassa huomioon. Takaisinperinnästä ei kuitenkaan voitaisi kohtuuttomuusperusteella luopua, jos aiheuton maksaminen on johtunut tuen saajan vilpillisestä menettelystä. Takaisinperinnästä voitaisiin luopua myös silloin, kun perittävä määrä on vähäinen. Peruste tulisi sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun oikeus elatustukeen on päättynyt kesken kalenterikuukauden, mutta tämä ei ole ollut Kansaneläkelaitoksen tiedossa siinä vaiheessa, kun tuki kyseiseltä kuukaudelta on maksettu.

Takaisinperinnästä voitaisiin luopua kokonaan takaisinperintäpäätöksen antamisen jälkeen, jos perintätoimenpiteet ovat kauan olleet tuloksettomia ja on todennäköistä, ettei maksamatta olevaa rahamäärää saada perittyä vaikka perintätoimenpiteitä jatkettaisiin. Perintätoimenpiteiden tuloksellisuutta arvioitaessa otettaisiin pitkään perinnässä olleissa takaisinperintäsaatavissa huomioon jo suoritettu perintätoimenpiteet sekä etuuden saajan taloudellinen asema ja olosuhteet. Jos niissä ei voitaisi arvioida tapahtuvan muutoksia, jotka parantaisivat perinnän tuloksellisuutta, voitaisiin perimättä olevasta saatavan osasta luopua kokonaan. Luopuminen olisi myös mahdollista, jos etuuden saajan taloudellisesta asemasta olevien tietojen tai perinnästä aikaisemmin saatujen tulosten perusteella on nähtävissä, että perintätoimenpiteiden jatkamisesta tulisi aiheutumaan suhteettoman suuria hallinnollisia menoja. Näin olisi esimerkiksi silloin, kun perittävän rahamäärän arvioidaan alittavan perintäkustannukset. Luopuminen ei sitä vastoin olisi perusteltavissa

pelkästään sillä, että takaisin maksaminen tapahtuu hitaasti. Esimerkiksi säännöllisesti vähissä erissä takaisin maksettavan saatavan perinnästä ei pääsääntöisesti pitäisi luopua.

7 luku

Muutoksenhaku

28 §. Muutoksenhakuoikeus. Pykälässä säädetäisiin valittamalla tapahtuvasta muutoksenhakumenettelystä.

Pykälän 1 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saisi hakea päätökseen muutosta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalta ja sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan päätökseen tyytymätön vakuutusoikeudelta.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin, että ylimpänä muutoksenhakuasteena toimivan vakuutusoikeuden päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöpanosta. Kansaneläkelaitoksen antamaa päätöstä olisi vireillä olevasta muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes valitusasia tulee muutoksenhakuasteen lainvoimaisella päätöksellä ratkaistuksi.

29 §. Valitusaika ja valituksen myöhästyminen. Pykälässä säädetäisiin valitusajasta, muutoksenhakuun liittyvän päätöksen tiedoksiannosta sekä valituksen myöhästymisen vaikutuksista.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin, että valituskirjelmä olisi toimitettava Kansaneläkelaitokselle 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut tiedon päätöksestä. Jollei muuta näytettäisi, valittajan katsottaisiin saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu valittajan ilmoittamaan osoitteeseen.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin tavasta, jolla Kansaneläkelaitos antaa valittajalle tiedon omasta valituksenalaisesta päätöksestään sekä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan valituksen johdosta antamasta päätöksestä. Momentin mukaan tiedoksianto tapahtuisi postitse kirjeellä henkilön Kansaneläkelaitokselle ilmoittamaan postiosoitteeseen.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin myö-
hässä toimitetun valituksen tutkimisesta.

Momentin mukaan valitus voitaisiin painavista syistä tutkia asianomaisessa muutoksenhakuasteessa silloinkin, kun se on saapunut Kansaneläkelaitokselle 1 momentissa tarkoitetun määräajan jälkeen.

30 §. Itseoikaisu. Pykälässä säädetäisiin Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta tutkia mahdollisuus valituksenalaisen päätöksen itseoikaisuun ennen valitusasian toimittamista muutoksenhakuelimelle.

Pykälän 1 momentin mukaan jos Kansaneläkelaitos hyväksyy valittajan valituksessaan esittämät vaatimukset kokonaisuudessaan, olisi sen oikaistava aiempi päätöksensä antamalla asiassa valituskelpoinen oikaisupäätös. Oikaisupäätökseen haettaisiin muutosta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalta ja vakuutusoikeudelta siten, kuin 28 ja 29 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin tilanteista, joissa Kansaneläkelaitos ei voi oikaista valituksenalaista päätöstä lainkaan tai se voi oikaista päätöksen vain osittain. Momentin mukaan jos päätöstä ei voida oikaista, Kansaneläkelaitoksen olisi toimitettava valituskirjelmä ja lausuntonsa asianomaisen muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Jos Kansaneläkelaitos hyväksyisi valituksessa esitetyt vaatimukset osittain, voisi se oikaista antamaansa päätöstä väliaikaisella päätöksellä siltä osin kuin se hyväksyy vaatimukset. Jos valitus on jo toimitettu muutoksenhakuelimelle, on väliaikaisesta päätöksestä ilmoitettava sille viipymättä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Pykälän 3 momentin mukaan valituskirjelmän ja Kansaneläkelaitoksen lausunnon muutoksenhakuelimelle toimittamiselle asetusta 30 päivän määräajasta voitaisiin poiketa, jos lisäselvitysten hankkiminen sitä edellyttäisi. Lisäselvityksen hankkimisesta olisi tällöin aina ilmoitettava valittajalle viipymättä. Valituskirjelmä ja lausunto olisi kuitenkin aina toimitettava muutoksenhakuelimelle viimeistään 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

31 §. Asiavirheen korjaaminen. Pykälässä säädetäisiin asiavirheen korjaamisesta. Jos Kansaneläkelaitoksen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen

taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, Kansaneläkelaitos voisi pykälän 1 momentin mukaan poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen.

Pykälän 2 momentin mukaan päätös voitaisiin korjata joko asianosaisen eduksi tai vahingoksi. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttäisi, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen.

Hallintolain (434/2003) 50—53 §:ssä säädetään siitä, miten päätöksessä olevaa virhetä korjattaessa muutoin menetellään. Näitä hallintolain säännöksiä sovellettaisiin myös elatustukilain mukaisen päätöksen korjaamiseen.

32 §. Lainvoimaisen päätöksen oikaisu. Asia, joka koskee evätyen edun myöntämistä tai myönnetyn edun lisäämistä, olisi tutkittava uudelleen, jos siinä ilmenisi uutta selvitystä. Kansaneläkelaitos voisi siten aiemman lainvoimaisen päätöksen estämättä tällaisessa tilanteessa myöntää evätyen edun taikka myöntää edun aikaisempaa suurempana. Myös sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta ja vakuutusosoikeus voisivat menetellä vastaavasti. Päätökseen olisi mahdollista hakea muutosta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalta ja vakuutusosoikeudelta siten kuin 28 ja 29 §:ssä säädetään.

33 §. Päätöksen poistaminen. Pykälässä säädettäisiin menettelystä haettaessa lainvoimaisen päätöksen poistamista sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalta tai vakuutusosoikeudelta.

Pykälän 1 momentin mukaan tilanteissa, joissa Kansaneläkelaitoksen antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lain vastainen, sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta voisi asianosaisen tai Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan olisi varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan päätökseen Kansaneläkelaitoksen lainvoimaisen päätöksen poistamisesta olisi mahdollista hakea muutosta vakuutusosoikeudelta siten kuin 28 ja 29 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan tai va-

kuutusosoikeuden antaman lainvoimaisen päätöksen poistamisesta. Jos näiden muutoksenhakuelinten antama lainvoimainen päätös perustuisi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka olisi ilmeisesti lain vastainen, päätöksen voisi joko asianosaisen tai Kansaneläkelaitoksen aloitteesta poistaa vakuutusosoikeus. Vakuutusosoikeuden olisi varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista.

Pykälän 3 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksella olisi päätöksen poistamista koskevan hakemuksen tehtyään mahdollisuus liikamaksun välttämiseksi keskeyttää elatustuen maksaminen tai maksaa tuki poistohakemuksen perusteena olevan vaatimuksensa mukaisena kunnes asia on uudelleen ratkaistu.

Pykälän 4 momentissa rajoitettaisiin ajallisesti päätöksen poistamisen hakemista. Momentin mukaan päätöksen poistamista olisi haettava viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Erityisen painavista syistä päätöksen poistamista voisi hakea viittä vuotta myöhemminkin.

8 luku

Tietojen saaminen ja luovuttaminen

34 §. Oikeus tietojen saamiseen. Pykälässä säädettäisiin Kansaneläkelaitoksen sekä muutoksenhakuelinten oikeudesta saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä etuusasian käsittelyssä ja ratkaisemisessa sekä muutoin lain toimeenpanossa välttämättömiä tietoja eri viranomaisilta ja muilta tahoilta. Ratkaistaessa elatusvelvollisen hakemusta takautumis-saatavan perimättä jättämiseksi tarvitaan tietoja elatusvelvollisen mahdollisista palkkatuloista, eläkkeistä sekä muista kuin Kansaneläkelaitoksen maksamista etuuksista. Tästä syystä ehdotetaan säädettäväksi, että Kansaneläkelaitoksella ja muutoksenhakuelimellä olisi oikeus saada tietoja pykälässä mainituilta tahoilta.

35 §. Muuta etuutta varten saatujen tietojen käyttäminen. Pykälässä säädettäisiin muita etuuksia varten saatujen tietojen käyttöoikeudesta. Elatustukiasiaa käsitellessään Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus yksittäistapa-

uksessa käyttää jonkin muun etuusasian käsittelyä varten saatuja tietoja, jotta näitä tietoja ei toistamiseen tarvitsisi hankkia. Tietoja käytettäessä edellytetään, että mainitut tiedot ovat välttämättömiä elatustuen käsittelyssä ja että Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada kyseiset tiedot muutoinkin tämän lain perusteella. Mahdollisesta tietojen käytöstä on etukäteen informoitava tuensaajia esimerkiksi hakemuslomakkeissa.

36 §. Oikeus tietojen luovuttamiseen. Pykälässä säädettäisiin välttämättömien tietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta silloin, kun kyseessä on sosiaaliturvaan kohdistuvien väärinkäytösten tai rikoksen selvittäminen tai rikoksen syytteeseen pano. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisille kuten esimerkiksi syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille sosiaaliturvaan kohdistuvien rikosten syytteeseen panoa varten. Lisäksi säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa sellaisten tietojen luovuttaminen, joita tarvitaan sosiaaliturvan väärinkäytön ja siihen kohdistuvien rikosten ennaltaehkäisemiseksi ja selvittämiseksi yksittäisissä viranomaisyhteistyössä projektiluontoisesti toteutettavissa selvitystilanteissa. Säännös mahdollistaa siten viranomaisten toimesta tapahtuvan elatustukilain mukaisten salassa pidettävien tietojen yhdistämisen muiden sosiaaliturvajärjestelmien etuudensaajia koskeviin rekisteritietoihin. Tavallisin sosiaaliturvan väärinkäytöstä tai siihen kohdistuvasta rikoksesta on kysymys silloin, kun henkilölle maksetaan päällekkäisiä etuuksia useasta eri järjestelmästä sen vuoksi, että hän on ilmoittanut väärin tai salannut etuuksien myöntämiseen vaikuttavia seikkoja.

37 §. Tekninen käyttöyhteys. Pykälässä säädettäisiin salassapidettävien tietojen saamisesta ja luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla henkilön suostumuksesta riippumatta. Julkisuuslain 29 §:n 3 momentissa säännellään viranomaisen mahdollisuutta avata tekninen käyttöyhteys henkilörekistereihinsä. Salassapidettävien tietojen osalta tämä vaatisi henkilön suostumuksen, jollei salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta erikseen nimenomaan toisin säädetä. Kansaneläkelaitoksella olisi ehdotetun pykälän mukaan oikeus saada ja luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla henkilön suos-

tumuksesta riippumatta pykälässä mainituissa tilanteissa.

Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja lain 34 §:ssä mainituilta tahoilta.

Pykälän perusteella avatun teknisen käyttöyhteyden avulla saa hakea myös salassapidettäviä tietoja ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Tietojen saajan on huolehdittava tietosuojan ja tietoturvan toteuttamisesta ja sen on esitettävä ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

38 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta antaa elatustuen hakijalle etukäteen sopivin tavoin tiedot siitä, mistä häntä koskevia tietoja voidaan hankkia ja mihin niitä voidaan säännönmukaisesti luovuttaa.

9 luku

Erinäiset säännökset

39 §. Indeksisidonnaisuus. Pykälässä säädettäisiin elatustuen ja laissa säädettyjen tulorajojen indeksisidonnaisuudesta siten kuin eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annetussa laissa (/) säädetään. Ehdotetun 16 §:n 5 momentin mukaista pienimmän maksettavan elatustukierän rahamäärää ei kuitenkaan sidottaisi indeksiin.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että lain 9 §:ssä säädetty täysimääräisen elatustuen määrä vastaa 1 päivänä tammikuuta 2007 maksetun elatustuen suuruutta. Täyden elatustuen määrää on viimeksi korotettu tammikuussa 2007. Korotus oli tuolloin viisi prosenttia ja täyden tuen määrä korotuksen jälkeen oli siis 129 euroa 91 senttiä kuukaudesta. Korotus tehtiin, koska elinkustannusindeksin (elokuu 1938–heinäkuu 1939=100) lokakuun 2006 indeksiluku oli noussut edellisen korottamisajankohdan indeksilukuun, eli lokakuun 2001 lukuun verrattuna 6,7 prosentilla. Vuoden 2009 alussa elatustuen määrää tullaan tarkistamaan vielä indeksilain (660/1966) mukaisesti, mahdollisesti täydellä viidellä prosentilla.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin, että 8 §:n 2 momentissa säädetty lapsen omien tu-

lojen määrät sekä 21 §:n 2 momentissa säädetty elatusvelvollisen tulojen määrä sekä lapsesta tehtävän hyvityksen määrä vastaavat elinkustannusindeksin (lokakuu 1951=100) vuoden 2008 lokakuun pistelukua.

40 §. Ulosmittaus- ja siirtokielto. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi elatustuen ulosmittaus- ja siirtokiellosta. Kielto on tarpeen siksi, että elatustuki on lapsen tuloa ja se on tarkoitettu käytettäväksi yksinomaan hänen elatukseensa.

10 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

41 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentti sisältää voimaantulosäännöksen.

42 §. Kumottavat säädökset. Lain voimaantulon yhteydessä on samanaikaisesti kumottava uuden lain johdosta tarpeettomiksi käyvät säännökset. Pykälässä ehdotetaan kumottavaksi elatusturvalaki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Myös elatustuen toimeenpanon siirron siirtymävaihetta varten säädetty laki Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada elatusturvaa koskevia asiakastietoja ehdotetaan kumottavaksi.

43 §. Elatustuen maksamista ja takautumissaatavaa koskevat siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi, että lain voimaantullessa maksettava elatustuki muutetaan lain voimaantulopäivästä lukien uuden lain mukaiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan elatusturvalakiin perustuvat kunnan takautumissaatavat siirtyisivät elatustukilain mukaisesti Kansaneläkelaitokselle perittäviksi.

44 §. Takautumissaatavan siirron korvaaminen kunnille. Pykälässä säädettäisiin kunnilta Kansaneläkelaitokselle siirtyneiden takautumissaatavien korvaamisesta kunnille. Kuntien takautumissaatavat korvattaisiin laskennallisesti. Kuntaliiton tekemän arviolaskelman mukaan kunnilta jää seuraavan viiden vuoden aikana saamatta noin 142 miljoonaa euroa elatustuen takautumissaatavia. Tästä summasta kuntien osuus olisi yleisen valtionosuusperiaatteen mukaisesti noin 2/3.

Kuntien osuus takautumissaatavista ehdotetaan hyvitetäväksi kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta. Kansaneläkelaitos voi

seurata jatkossa vuosittain kaikkien toteutuneiden takautumissaatavien perintöjen yhteissummaa. Vuosina 2009-2013 kunnilta saamatta jäävien takautumissaatavien osuus hyvitetäisiin kunnille asukasmäärään suhteutettuna valtionosuusjärjestelmän kautta. Hyvitettävä määrä perustuisi todellisiin Kansaneläkelaitoksen toteuttamiin perintöihin vastaavana aikana.

45 § Henkilöstön asema. Henkilöstötarpeen ja siihen perustuvan siirtyvän henkilöstön määrän ratkaisisi ehdotetun mukaisesti viime kädessä Kansaneläkelaitos neuvoteltuaan kuntasektoria edustavan tahon kanssa. Neuvotteluissa pyrittäisiin yhteisymmärrykseen ja ne käydään ja siirtyvän henkilöstön määrä määritetään ennen lain voimaantuloa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siirtyvän henkilöstön palvelussuhteen ehdoista. Palvelussuhteen ehtojen perusteet määräytyisivät Kansaneläkelaitoksessa voimassa olevien työehtosopimusten perusteella siirtymähetkestä alkaen sopimusten soveltamisalan mukaisesti. Siirtyvällä henkilöstöllä olisi Kansaneläkelaitoksen palvelussuhteen ehtoja sovellettaessa ns. vanhan työntekijän asema. Vastaanottavan organisaation työehtosopimuksia sovellettaessa kunnan palvelus rinnastettaisiin Kansaneläkelaitoksen palvelukseen. Henkilöstöllä olisi myös oikeus siirtää kunnan palveluksessa ansaitsemansa, vielä pitämättä oleva vuosiloma, jota ei siirtymähetkellä ole muulla tavoin korvattu, Kansaneläkelaitoksen palveluksessa pidettäväksi. Siirretty loma annettaisiin työpäivinä.

Siirtyvälle henkilölle siirtymähetkellä maksettava yksilöllinen euromääräinen kuukausipalkka ei määräytyisi virka- ja työehtosopimusten perusteella, vaan siirtyvä henkilö säilyttäisi siirtymisen yhteydessä hänellä siirtymähetkellä voimassa olevan euromääräisen palkkansa. Palkka voisi siirtymisen jälkeen muuttua siten ja samoilla perusteilla kuin henkilöstön palkkaus palvelussuhteessa yleensäkin.

Kunnallisia virka- ja työehtosopimuksia, joihin tässä laissa rinnastetaan myös 13 päivänä tammikuuta 1993 tehdystä kunnallisesta pääsopimuksessa tarkoitetut paikalliset sopimukset, ei sovellettaisi Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevaan henkilöstöön.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös

Kansaneläkelaitoksen tehtävään siirtyneen henkilöstön eläketurvan tason säilymisestä. Osalla kuntien tai kuntayhtymän palveluksessa pitkään työskennelleillä henkilöillä on oikeus peruseläketurvaa korkeampaan lisäeläketurvaan ajalta ennen vuotta 1995. Lisäeläketurvan saamisen edellytyksenä on, että palvelus jatkuu kunnallisen eläkejärjestelmän piirissä eläkkeelle jäämiseen saakka. Jottei eläketurvan taso heikkenisi niiden henkilöiden kohdalla, jotka tämän lain perusteella siirtyvät Kansaneläkelaitoksen palvelukseen, momentissa säädettäisiin, että siirtyvät henkilöt säilyttävät kunnallisen eläkejärjestelmän mukaisen lisäeläketurvan, jos palvelus Kansaneläkelaitoksessa jatkuu yhdenjaksoisesti vanhuuseläkeikään tai työkyvyttömyyseläkkeen alkamiseen saakka.

46 §. Muut siirtymäsäännökset. Pykälän 1—4 momentissa säädettäisiin elatustukiasioiden käsittelystä siirtymävaiheessa.

Pääsääntöisesti Kansaneläkelaitos käsitelisi ja ratkaisisi elatustukiasioita sekä maksaisi elatustukea lain voimaantulosta lukien ja kunta tätä edeltävältä ajalta. Mikäli uusi elatustukihakemus tulisi vireille ennen tämän lain voimaantuloa, kunta ratkaisisi elatustukiasian ja maksaisi elatustuen tämän lain voimaantuloon saakka.

Pykälän 1 momentin mukaan kunta käsitelisi lain voimaantulon jälkeenkin sellaiset elatustukihakemukset, jotka ovat kunnassa tulleet vireille ennen kyseistä ajankohtaa. Vastaavasti kunta käsitelisi myös elatustuen tarkistukset ja takaisinperintäasiat, mikäli elatustuen tarkistusajankohta on ennen tämän lain voimaantuloa tai mikäli elatustukea on maksettu aiheutta tätä aiemmalta ajalta. Kunta käsitelisi myös ennen mainittua ajankohtaa saapuneet takautumissaatavan perimättä jättämistä koskevat hakemukset. Kunnan käsittelemiin ja ratkaisemiin elatustukiasioihin sovellettaisiin elatusturvalakia.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan kunta maksaa elatustuen tämän lain voimaantuloon saakka. Mikäli kunta tämän ajankohdan jälkeen tekisi myöntämänsä elatustueen tarkistuksia tai myöntäisi elatustuen uuden hakemuksen perusteella, kunta maksaisi elatustuen tämän lain voimaantuloon saakka. Lain voimaantulosta lukien elatustuen maksu siirtyisi Kansaneläkelaitokselle.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan Kansaneläkelaitos käsitelisi ja ratkaisisi ehdotetun elatustukilain mukaisesti kaikki muut elatustukiasiat kuin 1 tai 3 momentissa kunnan käsiteltäväksi määrättyt asiat. Mikäli elatustukihakemus tai takautumissaatavan perimättä jättämistä koskeva hakemus tulisi vireille lain voimaantulon jälkeen, Kansaneläkelaitos ratkaisisi asian. Koska ei ole tarkoituksenmukaista, että Kansaneläkelaitos myöntäisi elatustuen uuden hakemuksen perusteella samalle ajalle, jolta mahdollisesti myös kunta on jo maksanut hakijalle elatustukea, ehdotetaan, että Kansaneläkelaitos voi myöntää elatustuen pääsääntöisesti aikaisin-taan tämän lain voimaantulosta lukien. Toisin sanoen ehdotetun 7 §:n takautuvaa elatustuen hakuaikaa sovellettaisiin liukuvasti elatustuen siirtymävaiheessa. Vain erityisen painavasta syystä elatustuki voitaisiin myöntää takautuen ajalle ennen tämän lain voimaantuloa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhakumenettelystä elatustuen siirtymävaiheessa. Koska ei ole tarkoituksenmukaista, että muutoksenhakuelin muutoksenhakuasian vireillä ollessa vaihtuisi, ehdotetaan säädettäväksi, että elatustuen toimeenpanon siirtymävaiheessa kunnan toimitelmissa tai hallinto-oikeudessa vireillä olevat muutoksenhakuasiat käsitellään loppuun ennen lain voimaantuloa voimassa olevien säännösten mukaisesti. Myös sellaisissa muutoksenhakuasioissa, jotka tulevat vireille tämän lain voimaantulon jälkeen, mutta jotka koskevat päätöstä, joka on annettu elatusturvalain nojalla, noudatettaisiin elatusturvalain muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Mikäli elatustuen tai elatusapusaatavan määrää muuttuu muutoksenhaun vuoksi, kunnan olisi ilmoitettava asiasta Kansaneläkelaitokselle.

Pykälän 4 momentissa velvoitettaisiin kunta viipymättä ilmoittamaan Kansaneläkelaitokselle elatustukiasioista, jotka se on käsitellyt ja ratkaissut sen jälkeen, kun se on jo luovuttanut Kansaneläkelaitokselle elatustukea koskevat asiakastiedot. Kuntien asiakastietojen siirto aloitetaan maaliskuun 2009 alussa, joten tietojen siirron jälkeen tekemiään päätöksiä koskevat asiakastiedot tulisi myös siirtää Kansaneläkelaitokselle, jotta Kansaneläkelaitos voisi jatkaa myönnetyn elatustuen

maksua 1 päivästä huhtikuuta 2009 lukien. Vastaavasti kunnan tulisi ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle myös elatustukiasioista, jotka muutoksenhakuelin on ratkaissut tietojen siirron jälkeen.

Pykälän 5 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että elatusapusuoritukset tulisi maksaa 1 päivästä maaliskuuta 2009 lukien kunnan sijasta Kansaneläkelaitokselle. Kunnat alkavat siirtää elatustukea koskevia asiakastietoja Kansaneläkelaitokselle maaliskuun 2009 alussa, ja tietojen siirron jälkeen kunnan ei enää olisi tarkoituksenmukaista kirjata elatusapuvelan maksuja, vaan kirjaamisen olisi syytä tapahtua Kansaneläkelaitoksen toimesta. Elatustuen toimeenpanon siirtymisestä kunnilta Kansaneläkelaitokselle tullaan tiedottamaan kirjeitse elatusvelvollisille ja tässä yhteydessä kerrotaan myös siirron aiheuttamista käytännön muutoksista, joten asia tulisi olemaan elatusvelvollisten tiedossa. Kunnille tulee maaliskuussa 2009 elatusavun suorituksia myös esimerkiksi ulosoton kautta. Kunnat tilittäisivät kaikki saamansa suoritukset edelleen Kansaneläkelaitokselle.

Pykälän 6 *momentin* mukaan Kansaneläkelaitos laskee elatusapusaatavalle maksettavan viivästyskoron määrän 1 päivästä tammikuuta 2009 lukien. Tätä tehtävää varten Kansaneläkelaitos tarvitsee kunnilta tiedot tammikuun, helmikuun ja maaliskuun 2009 loppusaldoista.

Pykälän 7 *momentin* mukaan kuntien kesken ei suoritettaisi varojen jakoa niiden takautumissaatavien osalta, jotka kunnat saavat perityksi tammikuun ja helmikuun 2009 aikana. Vastaavana aikana kunnat eivät myöskään enää siirtäisi elatustukiasiaa toiseen kuntaan lapsen kotikunnan muuttumisen perusteella.

Pykälän 8 *momentin* mukaan ehdotetun 26 §:n mukaista takaisinperintäsaatavan vanhentumisaikaa laskettaessa otettaisiin huomioon myös ennen tämän lain voimaantuloa kulunut aika.

Edellä 20 §:ssä ehdotetaan jätettäväksi pois mahdollisuus asettaa vakuus takautumissaatavan turvaamiseksi. Sen johdosta 9 *momentissa* ehdotetaan, etteivät myöskään lain voimaan tullessa kunnan halussa olevat pantit eivätkä siirtyisi Kansaneläkelaitokselle.

Elatustuen toimeenpanon siirtyessä kunnil-

ta Kansaneläkelaitokselle kunnissa olevia elatustukea koskevia asiakirjoja ei siirretä Kansaneläkelaitokselle. Jotta elatustukipäästöjen tarkistaminen takautuvalta ajalta ennen lain voimaan tuloa olisi myöhemmin mahdollista, tulisi kunnat velvoittaa säilyttämään elatustukea koskevia asiakirjoja sekä tietojärjestelmissä olevia tietoja riittävän pitkän ajan. Pykälän 10 *momentin* mukaan kunnan tulisi säilyttää asiakirjoja ja tietovarastoja kymmenen vuoden ajan elatustuen toimeenpanon siirtymisestä lukien.

47 §. *Soveltamissäännös.* Ennen lain voimaantuloa annettuun muuhun lakiin tai alemmanasteiseen säädökseen saattaa sisältyä viittauksia nyt kumottavaksi ehdotettavaan lakiin. Ehdotetun pykälän mukaan näiden viittausten katsottaisiin soveltuvin osin koskevan uuden lain vastaavia säännöksiä.

1.2 Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta

17 §. Pykälässä säädetään sosiaalipalveluista, joiden järjestämisestä kunnan on huolehdittava. Pykälän 1 *momentissa* mainitaan ne sosiaalipalvelut, joista kunnan on sosiaalihuoltolaissa säädetyin tavoin huolehdittava. Pykälän 2 *momentissa* mainitaan sosiaalipalvelut, joita kunnan tulee järjestää sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen muualla lainsäädännössä säädetään. Tällaisena sosiaalipalveluna 2 *momentissa* mainitaan myös elatusavun turvaamiseen kuuluvat toimenpiteet.

Esityksessä ehdotetun elatustuen toimeenpanon ja elatusavun perinnän Kansaneläkelaitokselle siirtämisen jälkeen kunnille jäävät edelleen nykyisen elatusturvalain mukaiset elatusavun vahvistamista koskevat tehtävät. Näistä kuntien tehtävistä ehdotetaan jatkossa säädettäväksi sosiaalihuoltolaissa.

Pykälän 1 *momentissa* mainittaisiin uutena 8 kohtana toimenpiteet elatusavun vahvistamiseksi. Tarkemmin näistä tehtävistä säädettäisiin uudessa 27 f §:ssä.

Pykälän 2 *momentin* luettelosta poistettaisiin selvyyden vuoksi elatuksen turvaamista koskevat toimenpiteet, koska niistä vastaisi jatkossa Kansaneläkelaitos muilta kuin sosiaalihuoltolaissa säädetyiltä osin.

27 f §. Pykälässä säädettäisiin asiallisesti voimassa olevaa elatusturvalain 24 §:ää vas-

taavasti kunnan tehtävistä elatusavun vahvistamisessa. Tehtävistä vastaisi 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin.

Lapsen yksityisoikeudellisen elatusvastuun järjestäminen on lähtökohtaisesti hänen vanhempiansa vastuulla. Lastenvalvojalla on tosin isyyden vahvistamista koskevan kanteen yhteydessä oikeus vaatia myös elatusavun vahvistamista. Voimassa olevan elatusturvalain mukaan toimielimellä on lisäksi oikeus tietyin edellytyksin ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai sen määrän muuttamiseksi.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yhdenmukaisesti nykyisen elatusturvalain 24 §:n 1 momentin kanssa toimielimien oikeudesta ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai sen määrän korottamiseksi, kun lapsi on joutunut tai vaarassa joutua elatuksen puutteeseen. Tarkoitus on, että toimielin käyttäisi kannevaltaansa vain poikkeuksellisesti. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi silloin, kun lapsi on jäänyt vaille huoltajaa tai kun huoltaja ei jostakin syystä kykene omatoimisesti huolehtimaan elatusapuasian hoitamisesta.

Pykälän 2 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevaa elatusturvalain 24 §:n 2 momenttia. Siinä säädettäisiin toimielimien oikeudesta ajaa kannetta lapsen elatusavun muuttamiseksi myös niissä tilanteissa, joissa lapsen elatus ei ole vaarantunut, mutta elatusavun muuttaminen olisi muusta syystä tarkoituksenmukaista. Toimielimellä olisi oikeus ajaa kannetta elatusavun määrän korottamiseksi, jos lapselle maksetaan elatustukea. Toimielin voisi ajaa kannetta myös elatusavun alentamiseksi, jos lapselle maksetaan elatustukea. Elatusavun alentamiskanteen nostaminen voisi olla perusteltua, jos elatusavun määrä näyttää elatusvelvollisen maksukyvyistä saatujen tietojen perusteella ilmeisesti ylimitoitetulta eikä sitä saada sopimuksin alennetuksi. Tarkoitus on, että elatusavun alentamiskanteen nostaisi kuitenkin ensisijaisesti elatusvelvollinen itse. Elatusvelvollinen ei voisi edellyttää, että toimielin ajaisi kannetta hänen puolestaan.

Pykälän 3 momentin mukaan toimielimien tulisi varata sekä lapsen huoltajalle että elatusvelvolliselle tilaisuus tulla kuulluksi ennen pykälässä tarkoitettua kanteen nostamista.

Tarkoitus on, että mahdollisuudet elatussopimuksen aikaansaamiseksi selvitettäisiin aina ennen kanteen nostamista.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin selvyys vuoksi, että edellä mainittujen toimielimien tehtävien lisäksi elatusavusta tehdyn sopimuksen vahvistamista koskevista tehtävistä säädetään elatusapulaissa.

1.3 Laki lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta

5 §. Pykälässä säädetään siitä, kenellä on oikeus edustaa lasta elatusapua koskevissa asioissa. Voimassa olevassa pykälän 1 momentissa viitataan sosiaalilautakunnan puhevallan käytön osalta elatusturvalain säätämisen yhteydessä kumottuun lapsen elatuksen turvaamisesta annettuun lakiin (122/1977). Momentissa ehdotetaan viitattavaksi sosiaalihuoltolakiin, jossa ehdotetaan jatkossa säädettäväksi toimielimien elatusvelvollisuuden vahvistamista koskevista tehtävistä.

Lisäksi momentin sanamuotoa ehdotetaan ajanmukaistettavaksi siten, että käsitteen uskottu mies sijasta käytetään käsitettä muu laillinen edustaja ja sosiaalilautakunnan sijasta käsitettä kunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin.

16 a §. Pykälän 2 momenttia tarkistetaan siten, että kunnan takautumissaatavan sijasta säädetään Kansaneläkelaitoksen takautumissaatavasta. Lisäksi ehdotetaan tarkistettavaksi uuden elatustukilain numero. Muutoin pykälän momentti vastaa nykyisin voimassa olevaa lakia.

16 b §. Pykälän 1 momenttia tarkistetaan siten, että perittäessä elatusapua ulosottoteitse viivästyskoron laskee kunnan sijasta Kansaneläkelaitos, jolle oikeus elatusavun perimiseen on siirtynyt. Muussa tapauksessa koron laskee nykyiseen tapaan ulosottomies.

1.4 Laki eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin

1 §. Laissa säädettäisiin elatustuen lisäksi avioliittolaissa, lapsen elatuksesta annetussa laissa ja vahingonkorvauslaissa tarkoitettujen elatusapujen, rikosvahinkolaissa tarkoitettujen tulojen tai elatuksen vähentymisestä taikka elatusvelvollisen menetyksestä toistuvina

avustuksina maksettavien korvausten korottamisesta elinkustannusten nousun johdosta.

2 §. Mainittujen elatusapujen, korvauksien ja elatustuen vuotuinen muutos laskettaisiin elinkustannusindeksiin (1951:10=100) kulu- van vuoden lokakuun ja edellisen vuoden lo- kakuun pistelukujen kehityksen mukaan. Ko- rotukset tehtäisiin ehdotuksen mukaan vuo- sittain, eikä nykyisin voimassa olevan lain mukaista viiden prosentin nousukynnystä enää edellytetäisi. Pykälän *2 momentin* mu- kaan korotukset tehtäisiin myös sellaiseen elatusapuun, elatustukeen ja korvauksiin, jonka määrä on vahvistettu edellisen korot- tamisajankohdan jälkeen. Nyt voimassa ole- van lain mukaisesta, elatusapua koskevasta, niin sanotusta yliheittosäännöstä siis luovut- taisiin.

Kansaneläkelaitos vahvistaisi vuosittain marraskuussa seuraavan vuoden alussa tämän lain mukaisiin etuuksiin tulevan korotuksen määrän. Nyt voimassa olevan lain mukaista, sosiaali- ja terveysministeriön antamaa ase- tusta muutoksesta ei enää tarvittaisi.

3 §. Kunnan toimielimen on tehtävä pyy- dettäessä elatusavun suorittamista koskevaan sopimukseen tai päätökseen merkintä ela- tusavun korotetusta määrästä ja korotta- misajankohdasta. Merkintävelvollisuus ei kuitenkaan koske rikosvahinkolain nojalla tehtyjä päätöksiä. Pykälän *2 momentin* mu- kaan merkinnän tekee Kansaneläkelaitos sil- loin, jos täytäntöönpanoasiakirja on sen hal- lussa. Pykälän sisältö vastaa asiallisesti ny- kyisin voimassa olevan lain 5 §:ää.

4 §. Pykälä sisältää säännökset ulkomailla tapahtuvaa elatusavun perintää koskien. Tuomioistuimen on hakemuksesta vahvistet- tava elatusavun korotettu määrä ja korotta- misajankohta, jos se voi olla tarpeen ela- tusavun perimiseksi vieraassa valtiossa. Merkintä indeksikorotuksesta on luonteeltaan selväntävä, mutta ei oikeudellisesti välttämä- tön ainakaan Suomessa. Ehdotettu pykälä vastaa voimassa olevan lain 5 a §:ää.

5 §. Ehdotuksen mukaisesti elinkustannus- ten mahdollisen laskun perusteella olisi tässä laissa tarkoitettuja elatusapuja, elatustukea ja korvauksia alennettava samaa menettelyä noudattaen, kuin nousun kohdalla. Pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 7 §:ää.

6 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009. Pykälään sisältyi- sivät lisäksi tavanomaiset voimaantulosään- nökset. 1 päivänä tammikuuta 2010 tässä laissa tarkoitettujen etuuksien määrät tarkis- tettaisiin tämän lain mukaisesti siten, että elinkustannusindeksiin (lokakuu 1951=100) lokakuun 2008 pistelukua verrataan lokakuun 2009 pistelukuun.

Ensimmäistä uuden lain mukaista korotusta tehtäessä otettaisiin kuitenkin huomioon se mahdollinen elinkustannusindeksin (1938:8—1939:7=100) kehitys, joka on jää- nyt säästöön nykyisin voimassa olevan lain perusteella tehdyn viimeisen korotuksen tar- kistamisajankohtana. Nykyisin voimassa ole- van indeksilain perusteella tehtävä korotus on aina tasan 5 prosenttia siinäkin tapaukses- sa, että tarkasteluajankohtien välillä indeksi- lukujen kehitys olisi ollut tätä nopeampaa. Tehdyn korotuksen jälkeen loppuosa nousus- ta on otettu huomioon vasta seuraavien vuo- sien indeksikehitystä tarkasteltaessa. Tämä mahdollinen säästöön jäävä osuus olisi syytä ottaa huomioon ensimmäistä uuden lain mu- kaista tarkistusta tehtäessä, ettei siirtymävai- heessa jäisi tapahtunutta kustannusten nousua huomioimatta.

Elatusapuja ja elatustukea on viimeksi ko- rotettu tammikuussa 2007. Korotus oli tuol- loin 5 prosenttia, koska nykyisin voimassa olevan indeksilain (669/1966) tarkoittaman elinkustannusindeksin lokakuun 2001 indek- siluku oli noussut lokakuun 2006 indeksilu- kuun verrattuna 6,7 prosenttia. Korotus koski määrääjain maksettavien elatusapujen osalta ylihyppäyssäännön vuoksi vain niitä ela- tusapuja, joiden määrät oli päätöksellä tai so- pimuksella viimeksi vahvistettu ennen 1. päivää tammikuuta 2002. Tehdyn korotuksen jälkeen indeksin kehityksestä jäi huomioi- matta 1,7 prosenttia, joka otetaan huomioon seuraavaa indeksitarkastelua tehtäessä. Vuo- den 2008 alussa korotusta ei vielä tullut, kos- ka muutosta edellisestä korottamisajankoh- dasta oli lokakuuhun 2007 mennessä tapah- tunut vain 4,4 prosenttia (1,7 prosentin säästö mukaan lukien). On hyvin todennäköistä, että nyt voimassa olevan indeksilain vaatima 5 prosentin kynnys tulee ylittymään lokakuun 2008 pistelukua tarkasteltaessa ja näin ollen vuoden 2009 alussa elatusavut ja elatustuki

tulisivat nousemaan viidellä prosentilla. Mahdollinen korotuksen yli jäävä indeksin kehitys otettaisiin ehdotetun mukaisesti huomioon ensimmäisellä uuden lain mukaisella korottamiskerralla.

1.5 Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

1 §. Soveltamisala. Pykälän 2 kohtaa ehdotetaan tarkistettavaksi vastaamaan ehdotetun elatustukilain 1 §:n 2 momenttia, jonka mukaan elatustukilain soveltaminen lapseen ratkaistaan asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain mukaan.

1.6 Lait työttömyysturvalain, kansaneläkelain, yrittäjän eläkelain voimaannpanosta annetun lain ja maatalousyrittäjän eläkelain voimaannpanosta annetun lain muuttamisesta

Työttömyysturvalakiin (11 luvun 9 a §), kansaneläkelakiin (53 a §), yrittäjän eläkelain voimaannpanosta annettuun lakiin (32 a §) ja maatalousyrittäjän eläkelain voimaannpanosta annettuun lakiin (29 a §) ehdotetaan lisättäväksi kuhunkin uusi pykälä, jossa säädettäisiin mainittujen lakien mukaisten lapsikorotusten maksamisesta Kansaneläkelaitokselle. Pykälä koskisi tilanteita, jossa lapsikorotukseen oikeutettu henkilö on laiminlyönyt lap-

sensa elatuksen ja Kansaneläkelaitos maksaa laiminlyönnin johdosta lapselle elatustukea. Koska kyseisissä laeissa säädettyjen lapsikorotusten tarkoituksena on niiden käyttäminen lapsen elatuksesta aiheutuviin kustannuksiin, ei niiden maksamista elatusvelvolliselle elatusvelvollisuuden laiminlyöntitapauksissa voida pitää perusteltuna. Pykälässä säädettäisiin, että lapsikorotus maksettaisiin näissä tapauksissa elatustukea maksavalle Kansaneläkelaitokselle käytettäväksi lapsen elatukseen. Lapsikorotusta vastaava määrä vähennettäisiin tällöin Kansaneläkelaitoksen elatusvelvolliselta laiminlyönnin perusteella perimästä elatusavusta, koska tältä osin elatusvelvollisen suorituksen voitaisiin katsoa jo tapahtuneen.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009. Elatustukilain perusteella elatustuen toimeenpano ja elatusavun perintä siirtyisivät Kansaneläkelaitokselle ehdotuksessa tarkoitetulla tavalla 1 päivästä huhtikuuta 2009 lukien.

Ennen lakien voimaantuloa voidaan ryhtyä niiden täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Elatustukilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Suomessa asuvan alle 18-vuotiaan lapsen elatus turvataan elatustuella siten kuin tässä laissa säädetään. Tässä laissa säädetään myös elatusavun perimisestä silloin, kun elatustuki on maksettu lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) tarkoitetun elatusavun lainminlyönnin perusteella.

Siitä, onko lasta pidettävä Suomessa asuvana, säädetään asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (1573/1993).

Tätä lakia sovelletaan kuitenkin myös silloin, kun lapsi ei oleskele Suomessa, mutta lapsella on oikeus tässä laissa tarkoitettuun elatustukeen sen perusteella, mitä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 1408/71 säädetään.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *elatusavulla* rahasuoritusta, jolla lapsen vanhemman on elatusvelvollisuutensa nojalla

määrääjain osallistuttava lapsen elatuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja jonka maksamisvelvollisuus on vahvistettu lapsen elatuksesta annetussa laissa tarkoitetulla sopimuksella tai tuomiolla taikka sellaisella vieraassa valtiossa annetulla päätöksellä, sopimuksella, virallisella asiakirjalla tai muulla asiakirjalla, joka voitaisiin panna täytäntöön Suomessa tai siinä vieraassa valtiossa, jossa elatusvelvollisella on asuinpaikka;

2) *elatusvelvollisella* lapsen vanhempaa, joka on 1 kohdassa tarkoitetun asiakirjan mukaan velvollinen maksamaan lapselle elatusapua;

3) *elatustuella* lapsen elatusta varten 6 §:ssä säädetyin edellytyksin maksettavaa avustusta;

4) *elatusstuen saajalla* elatusstuen nostajaa;

5) *takautumissaatavalla* 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua elatustukeen perustuvaa saatavaa elatusvelvolliselta; sekä

6) *elatusapusaatavalla* takautumissaatavaa sekä lapselle kuuluvaa takautumissaatavan ylittävää elatusavun osaa.

3 §

Toimeenpano

Kansaneläkelaitos vastaa tämän lain toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä sekä seuraa ja valvoo lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Lisäksi Kansaneläkelaitos vahvistaa lain toimeenpanossa tarvittavat lomakkeet.

4 §

Rahoitus

Valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle tämän lain nojalla maksettavista elatustuista aiheutuvat kustannukset.

Kansaneläkelaitoksen on neljä arkipäivää ennen 16 §:ssä tarkoitettua elatustuen maksupäivää ilmoitettava valtiolle määrä, joka tarvitaan Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan maksukuukautena maksettavien elatustukien maksamiseen. Kalenterikuukautena maksettujen elatustukien yhteismäärän ja saman kuukauden ennakkojen erotus otetaan huomioon maksukuukautta seuraavan toisen kuukauden ennakkoa määrättäessä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua arvion yhteydessä Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava valtiolle edellisenä kuukautena perittyjen elatusapujen määrä. Kalenterikuukautena maksettujen elatustukien yhteismäärän sekä saman kuukauden ennakkojen ja perittyjen elatusapujen erotus otetaan huomioon maksukuukautta seuraavan toisen kuukauden ennakkoa määrättäessä.

Valtion on 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen perusteella maksettava Kansaneläkelaitokselle ilmoituksen mukainen rahamäärä viimeistään yhtä pankkipäivää ennen elatustukien maksupäivää.

5 §

Toimintamenot

Valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle tämän lain toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset.

2 luku

Oikeus elatustukeen

6 §

Elatustuen saamisen edellytykset

Lapsella on oikeus elatustukeen, kun:

1) elatusvelvollinen on laiminlyönyt elatusavun maksamisen;

2) elatusapua ei ole vahvistettu maksettavaksi elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi;

3) elatusapu on vahvistettu maksettavaksi 9 §:ssä tarkoitettua täysimääräistä elatustukea pienempänä elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi;

4) isyyttä avioliiton ulkopuolella syntyneeseen lapseen nähden ei ole lainvoimaisesti vahvistettu;

5) elatusapua ei ole voitu vahvistaa samanaikaisesti isyyden vahvistamisen kanssa; tai

6) ottovanhempi on yksin ottanut lapsen ottopapsekseen, eikä lapsi ole ottovanhemman puolison lapsi tai ottoplasi taikka sellaisen henkilön lapsi, jonka kanssa ottovanhempi elää avioliitonomaisissa olosuhteissa.

7 §

Elatustukioikeuden alkaminen ja päättyminen

Elatustuki myönnetään hakemuksesta sen kalenterikuukauden alusta, jonka alkaessa 6 §:ssä säädetyt elatustuen maksamisen edellytykset ovat olleet olemassa. Elatustukea ei ilman erityisen painavaa syytä myönnetä takautuvasti pidemmältä kuin kolmen kalenterikuukauden ajalta ennen sen hakemista.

Lapsella on oikeus elatustukeen siihen päivään asti, jona hän täyttää 18 vuotta, jollei 17 §:stä muuta johdu.

Kun elatustuki myönnetään 6 §:n 5 kohdan perusteella, elatustukeen on oikeus enintään isyyden lainvoimaista vahvistamista seuraavien kuuden kalenterikuukauden ajan, jollei kannetta elatusavun vahvistamiseksi ole pantu vireille mainitun ajan kuluessa.

8 §

Elatustuen saamisen esteet

Lapsella ei ole oikeutta elatustukeen, jos:

1) lapsi asuu elatusvelvollisen tai 6 §:n 2,3 tai 5 kohdassa tarkoitettua vanhempansa luona;

2) elatusvelvollinen tai 6 §:n 2,3 tai 5 kohdassa tarkoitettu vanhempi on kuollut; tai

3) lapsi kykenee itse elättämään itsensä.

Lapsen katsotaan kykenevän elättämään it-

sensä, mikäli hänellä on säännöllisiä ansioita pääomatuloja vähintään 700 euroa kuukaudessa tai asuessaan itsenäisesti vähintään 1 000 euroa kuukaudessa.

3 luku

Elatustuen määrä

9 §

Täysimääräinen elatustuki

Elatustuen täysi määrä yhdelle lapselle on kunkin elatusvelvollisen osalta 129,91 euroa kalenterikuukaudessa, jollei jäljempänä toisin säädetä.

10 §

Vähennetty elatustuki

Kun elatustukea maksetaan 6 §:n 3 kohdan perusteella, tuki maksetaan täysimääräisen elatustuen ja elatusavun määrän erotuksen suuruisena.

Kun elatustukea maksetaan elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella ja kun elatusavun määrä on täysimääräistä elatustukea alhaisempi muusta kuin 6 §:n 3 kohdassa tarkoitettua syystä, tuki maksetaan vain vahvistetun elatusavun suuruisena.

Elatustuen määrästä vähennetään lapselle sotilasavustuslain (781/1993) 13 §:n nojalla myönnetty sotilasavustus.

4 luku

Elatustuen hakeminen, myöntäminen ja maksaminen

11 §

Elatustuen hakeminen

Elatustukea haetaan kirjallisesti Kansaneläkelaitokselta.

Hakemuksen voi tehdä lapsen huoltaja, edunvalvoja tai muu henkilö, jonka hoidossa lapsi tosiasiallisesti on, sekä 15 vuotta täyttänyt itsenäisesti asuva lapsi itse. Muun kuin huoltajan tekemän hakemuksen johdosta on

kuultava huoltajaa.

Kun elatustukea haetaan elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella, hakemukseen on liitettävä 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettu täytäntöönpanokelpoinen asiakirja tai selvitys siitä, että asiakirja on ulosottoviranomaisen hallussa.

Kunta voi hakea elatustuen maksamista itselleen, jos lapsi on kunnan kustantamassa ympärivuorokautisessa hoidossa kodin ulkopuolella kalenterikuukautta pitemmän ajan. Elatustuki maksetaan tällöin kunnalle aikaisintaan hoidon alkamista seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien. Kunnan on haettava myönnetyn elatustuen maksamista itselleen vähintään kaksi viikkoa ennen 16 §:n mukaista maksupäivää.

12 §

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen lausunto

Jos elatustuen hakija on muu kuin lapsen huoltaja ja huoltaja vastustaa elatustuen myöntämistä, Kansaneläkelaitoksen on pyydettävä ennen asian ratkaisemista sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitettua lapsen kotikunnan toimielimeltä lausunto tuen maksamisesta muulle kuin lapsen huoltajalle.

Jos elatustukea haetaan maksettavaksi muulle kuin tuen saajalle ja tuen saaja vastustaa tätä, Kansaneläkelaitoksen on ennen asian ratkaisemista pyydettävä 1 momentissa tarkoitettua kunnan toimielimeltä lausunto lapsen edun mukaisesta elatustuen maksamisesta sekä varattava tuen saajalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Kansaneläkelaitoksen on ratkaistava asia 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa kunnan toimielimeltä saadun lausunnon mukaisesti.

13 §

Tietojenanto- ja ilmoitusvelvollisuus

Elatustuen hakijan on annettava Kansaneläkelaitokselle tiedot, jotka ovat tarpeen etuuden myöntämiseksi ja maksamiseksi sekä elatusavun perimiseksi elatusvelvolliselta.

Elatustuen saajan on ilmoitettava viipymättä Kansaneläkelaitokselle elatustuen maksamiseen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuneista muutoksista sekä tiedossaan olevista elatusavun perintään liittyvistä muutoksista.

Elatusvelvollisen on Kansaneläkelaitoksen pyynnöstä annettava selvitys olinpaikastaan, työpaikastaan, tuloistaan, varoistaan ja muista maksukykyynsä vaikuttavista seikoista Kansaneläkelaitoksen asettamassa määräajassa.

14 §

Hakemuksen tiedoksianto elatusvelvolliselle

Kun elatustukea haetaan elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella, Kansaneläkelaitoksen on viipymättä annettava tieto hakemuksesta elatusvelvolliselle ja varattava hänelle tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksen johdosta. Jos elatusvelvollisen olinpaikkaa ei ole voitu selvittää, elatustuki voidaan myöntää häntä kuulematta.

15 §

Elatustukea koskeva päätös

Kansaneläkelaitoksen tulee antaa elatustuen myöntämistä, epäämistä, tarkistamista ja lakkauttamista koskevassa asiassa kirjallinen päätös elatustuen hakijalle, saajalle ja elatusvelvolliselle. Elatustuen takaisinperintää koskevassa asiassa päätös annetaan elatustuen saajalle, jolle elatustukea on maksettu aiheetta tai määrältään liian suurena.

Päätöstä ei anneta, jos elatustuen tarkistaminen johtuu yksinomaan indeksitarkistuksesta tai tarkistamiseen on muu vastaava lain tai asetuksen nojalla suoraan määräytyvä peruste, ellei tuen saaja tai elatusvelvollinen päätöstä erikseen vaadi.

Kansaneläkelaitoksen elatustukea koskeva päätös on maksuton.

16 §

Maksupäivä ja maksutapa

Elatustuen maksupäivä on kunkin kalenterikuukauden 10. päivä.

Jos 1 momentissa tarkoitettu maksupäivä on pyhäpäivä tai arkilauantai, maksupäivä on sanottuja päiviä välittömästi edeltävä Suomessa sijaitsevien rahalaitosten aukiolopäivä.

Jos elatustukea maksetaan takautuvasti, maksupäivä voi olla myös muu kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitettu Suomessa sijaitsevien rahalaitosten aukiolopäivä.

Elatustuki maksetaan hakijan ilmoittamalle tilille Suomessa toimivaan rahalaitokseen. Jos tilille maksaminen ei ole mahdollista tai jos hakija esittää Kansaneläkelaitokselle erityisen syyn, elatustuki voidaan maksaa muullakin tavalla.

Elatustukierää ei makseta, jos sen kuukausierän suuruus on pienempi kuin 5,00 euroa.

17 §

Elatustuen tarkistaminen ja lakkauttaminen

Jos elatustuen maksamiseen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia, Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa tarkistettava elatustuen määrä tai lopetettava sen maksaminen.

Elatusavun maksamisen laiminlyöntiin perustuva elatustuen maksaminen voidaan lopettaa, kun elatusapuvetkaa ei ole jäljellä ja on todennäköistä, että vastaisuudessa elatusvelvolliselta saadaan perityksi säännöllisesti vähintään kuukausittain erääntyvää elatusapua vastaava määrä.

18 §

Maksamisen väliaikainen keskeyttäminen

Elatustuen maksaminen voidaan väliaikaisesti keskeyttää, jos on ilmeistä, että lapsella ei olosuhteiden muuttumisen tai muun syyn perusteella ole siihen enää oikeutta. Keskeyttämisestä on välittömästi ilmoitettava elatustuen saajalle ja elatustukea koskeva päätös on annettava viivytyksettä.

5 luku

21 §

Elatusavun periminen*Takautumissaatavan perimättä jättäminen*

19 §

Oikeus elatusavun perimiseen

Kun elatustukea maksetaan elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella, Kansaneläkelaitokselle siirtyy oikeus elatusapuun maksetun elatustuen määrää vastaavalta osalta (*takautumissaatava*). Lapsella on oikeus saada takautumissaatavan ylittävä osa elatusavusta.

Sen jälkeen kun Kansaneläkelaitos on antanut päätöksen elatustuen myöntämisestä elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella, sillä on oikeus periä elatusvelvolliselta kaikki maksamatta olevat elatusapuerät niille lapsen elatuksesta annetun lain 16 b §:n mukaisesti laskettuine viivästyskorkeineen. Kansaneläkelaitoksen oikeus elatusavun perimiseen jatkuu niin kauan kuin perittävissä olevaa takautumissaatavaa on jäljellä tai, jos kysymys on palkan ulosmittauksesta, kunnes ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 57 §:n 3 momentissa säädetty edellytykset ovat täytyneet.

Elatusvelvollinen, joka on saanut tiedon elatustuen myöntämisestä, voi sinä aikana, kun oikeus elatusavun perimiseen kuuluu Kansaneläkelaitokselle, täyttää maksuvelvollisuutensa ainoastaan maksamalla elatusapuerät Kansaneläkelaitokselle.

20 §

Elatusavun periminen ulosottotoimin

Jos elatusvelvollinen ei Kansaneläkelaitoksen asettamassa kohtuullisessa määräajassa maksa ennen elatustuen hakemista erääntyneitä ja maksamatta olevia elatusapueriä Kansaneläkelaitokselle tai ala riittävässä määrin maksaa elatusapua vapaaehtoisesti, Kansaneläkelaitoksen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin elatusavun perimiseksi ulosottotoimin. Toimenpiteisiin ei kuitenkaan tarvitse ryhtyä silloin, kun on ilmeistä, että perintä jäisi tuloksettomaksi.

Kansaneläkelaitos voi elatusvelvollisen hakemuksesta jättää takautumissaatavan perimättä siltä osin kuin elatusavun maksamisen laiminlyönti on johtunut elatusvelvollisen maksukyvyttömyydestä.

Elatusvelvollista pidetään maksukyvyttömänä, jos hänen tulonsa ovat työkyvyttömyydestä, työttömyydestä tai muusta elatusvelvollisesta riippumattomasta syystä elatusavun maksamisen laiminlyönnin ajankohdalla olleet enintään 1000 euroa kuukaudessa. Tulorajaa korotetaan 250 eurolla jokaista elatusvelvollisen huollettavana olevaa alle 18-vuotiasta lasta kohti lukuun ottamatta lasta, jolle elatustuki on myönnetty.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuina tuloina pidetään kaikkia elatusvelvollisen tuloja tulon lähteestä ja veronalaisuudesta riippumatta, kuitenkin lukuun ottamatta:

- 1) vammaisetuksista annetun lain (570/2007) mukaisia vammaisetuksia;
- 2) erityisistä kustannuksista saatuja korvauksia, kuten ylläpitokorvauksia, matkapäivärahoja, matkakustannusten korvauksia ja sairaanhoitokustannusten korvauksia;
- 3) sosiaalietuuksien yhteydessä maksettavia lapsikorotuksia;
- 4) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea;
- 5) maahan muuttajan erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaista erityistukea;
- 6) muuta 1—5 kohdassa mainittua tuloa vastaavaa tuloa.

Takautumissaatava jätetään perimättä vähintään yhdeltä kalenterikuukaudelta. Perimättä jätetään koko kalenterikuukauden aikana kertynyt jäljellä oleva takautumissaatava. Maksuvapautusta ei myönnetä ilman erityisen painavaa syytä takautuvasti pidemmältä kuin yhden vuoden ajalta ennen sen hakemista.

22 §

Takautumissaatavan vanhentuminen

Takautumissaatava on perittävä elatusvelvolliselta viiden vuoden kuluessa sitä seu-

ranneen vuoden alusta, jona elatusapu, jonka maksamisen laiminlyönnin perusteella elatustuki on maksettu, on erääntynyt. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty.

Jos elatusvelvollinen on 1 momentissa mainitun ajan kuluessa asetettu konkurssiin, saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai se on valvottu julkisessa haasteessa, sanotun ajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista ulosmitatuista varoista tai konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta taikka niistä varoista, joista julkisessa haasteessa ilmoitetut saamiset on maksettava.

23 §

Varojen jakaminen elatusavun saajan ja elatustuen maksajan kesken

Elatusvelvolliselta saaduista varoista maksetaan ensin elatusavun saajalle elatusapu sillä osin kuin se ylittää maksetun elatustuen sekä tälle elatusavulle kertynyt viivästyskorke. Elatusvelvolliselta saadut varat kohdennetaan vanhimmalta perittävissä olevalta kalenterivuodelta olevan elatusavun ja sille kertyneen viivästyskoron suorituksiksi. Kun lapsen saatavaa ei ole enää jäljellä, käytetään elatusvelvolliselta saadut varat takautumissaatavan korvaukseksi.

24 §

Varojen kohdentaminen takautumissaatavan suorituksiksi

Elatusvelvolliselta saadut varat kohdennetaan vanhimmalta perittävissä olevalta kalenterivuodelta olevan takautumissaatavan suorituksiksi.

6 luku

Elatustuen ja elatusavun takaisinperintä

25 §

Takaisinperintä

Jos elatustukea on maksettu aiheetta tai määrältään liian suurena, aiheettomasti mak-

settu elatustuki on perittävä takaisin tuen saajalta.

Mitä 1 momentissa säädetään aiheettomasti maksetusta elatustuesta, koskee myös sellaista elatusapua, jonka Kansaneläkelaitos on tilittänyt aiheettomasti elatustuen saajalle, vaikka se olisi kuulunut takautumissaatavan suorituksiksi. Aiheettomasti maksettua elatusapua vastaava määrä vähennetään takautumissaatavan määrästä.

Takaisinperittävä määrä voidaan kuitata Kansaneläkelaitoksen myöhemmin maksamasta etuudesta. Ilman elatustuen saajan suostumusta takaisin perittävä määrä voidaan kuitata vain samasta lapsesta elatustuen saajalle myöhemmin maksettavista elatustukieristä.

Takaisinperintää koskeva lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

26 §

Takaisinperintäsaatavan vanhentuminen

Päätös 25 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperinnästä on tehtävä viiden vuoden kuluessa etuuden maksupäivästä lukien. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistettu saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistetun saatavan vanhentuminen katkeaa siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 10 ja 11 §:ssä säädetään. Tämän vanhentumisajan katkaisemisesta alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika.

27 §

Takaisinperinnästä luopuminen

Edellä 25 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperinnästä voidaan luopua kokonaan tai osittain, jos se katsotaan etuuden saajan ja lapsen olosuhteet huomioiden kohtuulliseksi eikä aiheeton maksaminen ole johtunut etuuden

saajan vilpillisestä menettelystä, taikka jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen. Takaisinperinnästä voidaan luopua kokonaan takaisinperintää koskevan päätöksen antamisen jälkeen myös silloin, kun takaisinperintää ei etuuden saajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen ole enää tarkoituksenmukaista jatkaa tai kun perinnän jatkamisesta aiheutuisi perimättä olevaan etuuden määrään nähden kohtuuttomat kustannukset.

7 luku

Muutoksenhaku

28 §

Muutoksenhakuoikeus

Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta valittamalla sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta valittamalla vakuutusoikeuteen.

Vakuutusoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kansaneläkelaitoksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

29 §

Valitusaika ja valituksen myöhästyminen

Valituskirjelmä on toimitettava Kansaneläkelaitokselle 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut päätöksestä tiedon. Jollei muuta näytetä, valittajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu valittajan ilmoittamaan osoitteeseen.

Kansaneläkelaitoksen ja sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan päätös annetaan tiedoksi lähettämällä se postitse kirjeellä vastaanottajalle hänen ilmoittamaansa postiosoitteeseen.

Vaikka sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle tai vakuutusoikeudelle tehtävä va-

litus on saapunut säädetyn määräajan jälkeen, valitus voidaan ottaa tutkittavaksi, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

30 §

Itseoikaisu

Jos Kansaneläkelaitos hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta oikaisupäätös. Oikaisupäätökseen saa hakea muutosta siten kuin 28 ja 29 §:ssä säädetään.

Jos Kansaneläkelaitos ei voi oikaista valituksen kohteena olevaa päätöstä 1 momentissa mainituin tavoin, sen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä ja lausuntonsa asianomaisen muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi. Kansaneläkelaitos voi tällöin väliaikaisella päätöksellä oikaista aikaisemman päätöksensä siltä osin kuin se hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen. Jos valitus on jo toimitettu muutoksenhakuelimelle, väliaikaisesta päätöksestä on ilmoitettava sille viipymättä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua määräajasta voidaan poiketa, jos valituksen johdosta tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin aina toimitettava asianomaiselle muutoksenhakuelimelle 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

31 §

Asiavirheen korjaaminen

Jos Kansaneläkelaitoksen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, Kansaneläkelaitos voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen.

Päätös voidaan korjata asianosaisen eduksi tai vahingoksi. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen.

32 §

Lainvoimaisen päätöksen oikaisu

Jos asiassa, jossa on kysymys evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, ilmenee uutta selvitystä, Kansaneläkelaitoksen on tutkittava asia uudelleen. Kansaneläkelaitos voi aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyn edun taikka myöntää edun aikaisempaa suurempana. Myös sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta ja vakuutus oikeus voivat menettellä vastaavasti muutoksenhakuasiasiaa käsitellessään. Päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 28 ja 29 §:ssä säädetään.

33 §

Päätöksen poistaminen

Jos Kansaneläkelaitoksen antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lain vastainen, sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta voi asianosaisen tai Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluiksi ennen asian ratkaisemista. Tällaiseen päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 28 ja 29 §:ssä säädetään.

Jos sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan tai vakuutus oikeuden antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai se on ilmeisesti lain vastainen, vakuutus oikeus voi asianosaisen tai Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Vakuutus oikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluiksi ennen asian ratkaisemista.

Jos Kansaneläkelaitos tekee päätöksen poistamista koskevan vaatimuksen, se voi keskeyttää etuuden maksamisen tai maksaa sen vaatimuksensa mukaisena siihen asti, kunnes asia on uudelleen ratkaistu.

Päätöksen poistamista on haettava viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Erityisen painavista syistä päätös voidaan poistaa määräajan jälkeenkin tehdystä hakemuksesta.

8 luku

Tietojen saaminen ja luovuttaminen

34 §

Oikeus tietojen saamiseen

Kansaneläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada maksutta välttämättömät tiedot elatustuen ratkaisemiseksi tai muiden tässä laissa taikka Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanemiseksi:

1) valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä;

2) Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitokselta sekä muulta eläkkeen tai muun korvauksen myöntäjältä tai maksajalta;

3) Potilasvakuutuskeskukselta ja Liikennevakuutuskeskukselta; sekä

4) työnantajalta, työttömyyskassalta ja työpaikkakassalta.

35 §

Muuta etuutta varten saatujen tietojen käyttäminen

Kansaneläkelaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa käyttää elatustukiasiaa käsitellessään muiden sille säädettyjen tehtävien hoitamista varten saamia tietoja, jos on ilmeistä, että ne vaikuttavat elatustukeen ja tiedot on lain mukaan otettava huomioon päätöksenteossa ja Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada tiedot muutoinkin tämän lain nojalla.

36 §

Oikeus tietojen luovuttamiseen

Kansaneläkelaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa mi-

nisteriölle, verohallinnolle sekä sellaiselle lakisääteistä sosiaaliturvajärjestelmää hoitavalle laitokselle tai yhteisölle, jonka hoidettavaksi kuuluvaan sosiaaliturvaetuuteen elatus-tuki vaikuttaa, elatustukea saaneen henkilön henkilötunnus ja muut yksilöintitiedot, tiedot maksetusta tuesta sekä muut näihin rinnastettavat tiedot, jotka ovat välttämättömiä sosiaaliturvaan kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi suoritettavaa henkilötietojen yhdistämistä ja muuta kertaluonteista valvontatoimintaa varten.

Kansaneläkelaitoksella on oikeus antaa 1 momentissa mainittuja tietoja myös poliisi- ja syyttäjäviranomaiselle, jos tiedot ovat välttämättömiä rikosten selvittämistä ja syytteenpanoa varten.

37 §

Tekninen käyttöyhteys

Kansaneläkelaitoksella on sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 29 §:n 3 momentissa säädetään, oikeus mainitussa momentissa säädettyin edellytyksin avata tekninen käyttöyhteys rekisteriensä salassa pidettäviin tietoihin, jotka sillä on oikeus 36 §:n perusteella antaa mainitussa pykälässä tarkoitetuille tiedon saajille.

Mitä 1 momentissa säädetään teknisen käyttöyhteyden avaamisesta ja tietojen luovuttamisesta sen avulla, koskee myös Kansaneläkelaitoksen oikeutta saada teknisen käyttöyhteyden avulla 34 §:ssä tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja.

Tämän pykälän perusteella avatun teknisen käyttöyhteyden avulla saa hakea myös salassa pidettäviä tietoja ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja pyytävän on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

38 §

Ilmoitusvelvollisuus

Kansaneläkelaitoksen on annettava elatus-tuen hakijalle etukäteen sopivin tavoin tiedot siitä, mistä häntä koskevia tietoja voidaan

hankkia ja mihin niitä voidaan säännönmukaisesti luovuttaa.

9 luku

Erinäiset säännökset

39 §

Indeksisidonnaisuus

Tässä laissa säädettyt rahamäärät, lukuun ottamatta 16 §:n 5 momentin mukaista rahamäärää, sidotaan hintatason muutoksiin siten kuin eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annetussa laissa (/) säädetään.

Edellä 9 §:ssä säädetty täysimääräisen elatustuen määrä vastaa sitä elinkustannusindeksin (1938:8—1939:7=100) indeksilukua, jonka mukaan vuoden 2007 tammikuussa maksettavina olleiden elatustukien suuruus on laskettu eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannusindeksiin annetun lain (660/1966) nojalla.

Edellä 8 §:n 2 momentissa tarkoitettujen lap-sen omien tulojen määrät sekä 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu elatusvelvollisen tulojen määrä ja lapsesta tehtävän tulorajan korotuksen määrä vastaavat elinkustannusindeksin (1951:10=100) lokakuun 2008 pistelukua.

40 §

Ulosmittaus- ja siirtokielto

Elatustukea ei saa ulosmitata.

Sopimus, joka tarkoittaa tähän lakiin perustuvan oikeuden siirtämistä toiselle henkilölle, on mitätön.

10 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

41 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

42 §

Kumottavat säädökset

Tällä lailla kumotaan 7 päivänä elokuuta 1998 annettu elatusturvalaki (671/1998) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 7 päivänä joulukuuta 2007 annettu laki Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada elatusturvaa koskevia asiakastietoja (1201/2007).

43 §

Elatustuen maksamista ja takautumissaata- vaa koskevat siirtymäsäännökset

Kansaneläkelaitoksen on muutettava hakemuksetta elatusturvalain nojalla myönnetty elatustuet tämän lain voimaan tullessa tämän lain mukaisiksi elatustuiksi.

Elatusturvalakiin perustuvat kunnan takautumissaatatavat siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Kansaneläkelaitokselle. Kansaneläkelaitos siirtyy mainitusta ajankohdasta lukien ulosottokaassa tarkoitetuksi ulosoton hakijaksi kunnan sijasta. Kansaneläkelaitos siirtyy kunnan sijasta hakijaksi myös ulkomaisissa täytäntöönpanoasioissa.

44 §

Takautumissaatatavan siirron korvaaminen kunnille

Kunnille korvataan vuosittain viiden vuoden ajan osuus, jonka Kansaneläkelaitos on edeltävän vuoden aikana saanut perittyä elatusvelvollisilta tämän lain 19 §:n 1 momentin mukaisesta saatavasta. Korvaus suoritetaan vuosien 2009–2013 aikana toteutuneiden perintöjen mukaisesti. Korvaukset kohdennetaan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa.

45 §

Henkilöstön asema

Kansaneläkelaitoksen palvelukseen siirtyvän henkilöstön määrän ratkaisee Kansaneläkelaitos neuvoteltuaan kuntasektoria edustavan tahon kanssa.

Siirtyvän henkilöstön palvelussuhteen ehdot perustuvat Kansaneläkelaitoksessa siirtymähetkellä voimassa oleviin työehtosopimuksiin. Kunnallisten virka- ja työehtosopimusten soveltaminen siirtyvään henkilöstöön lakkaa siirtymähetkellä. Siirtyvä henkilö säilyttää hänellä siirtymähetkellä olevan euro-määräisen palkkansa. Jos henkilöllä Kansaneläkelaitoksen tehtävään siirtymishetkellä on oikeus kunnallisen eläkelain muuttamisesta annetun lain (713/2004) voimaantulosäännöksen 19 momentissa tarkoitettuun lisäeläkeosuuteen, tämä oikeus säilyy, jos palvelus Kansaneläkelaitoksessa jatkuu välittömästi siirtymisestä lukien valtion eläkelain voimaantulon annettun lain (1296/2006) 3 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla yhdenjaksoisesti kunnallisen eläkelain muuttamisesta annetun lain (713/2004) voimaantulosäännöksen 17 momentissa tarkoitettuun henkilökohtaiseen vanhuuseläkeikään tai työkyvyttömyyden alkamiseen saakka.

46 §

Muut siirtymäsäännökset

Kunta käsittelee ja ratkaisee elatustukihakemukset ja takautumissaatatavan perimättä jättämistä koskevat hakemukset, jotka ovat saapuneet ennen tämän lain voimaantuloa. Kunta käsittelee myös elatustuen tarkistukset ja elatustuen takaisinperintää koskevat asiat ajalta ennen lain voimaantuloa. Kunnan ratkaisemissa elatustukiasioissa sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olevaa lakia (*vanha laki*). Kunta maksaa elatustuen tämän lain voimaantuloon saakka.

Kansaneläkelaitos käsittelee ja ratkaisee tämän lain voimaantulosta lukien tämän lain mukaisesti kaikki muut kuin kunnan käsiteltäväksi säädetyt elatustukiasiat. Tämän lain mukaista elatustukea ei ilman erityisen painavaa syytä myönnetä ajalta ennen lain voimaantuloa.

Tämän lain voimaan tullessa kunnan toimielimessä tai hallinto-oikeudessa vireillä olevat muutoksenhakuasiat käsitellään kunnan toimielimessä ja hallinto-oikeudessa vanhan lain mukaisesti. Myös sellaiset muutoksenhakuasiat, jotka tulevat vireille tämän lain voimaantulon jälkeen, mutta jotka koskevat päätöstä, joka on annettu vanhan lain nojalla, käsitellään vanhan lain muutoksenhakua koskevien säännösten mukaisesti.

Kunnan on viipymättä annettava Kansaneläkelaitokselle tieto elatustukiasioista, jotka se tai muutoksenhakuelin on 1 ja 3 momentissa mainituissa tilanteissa ratkaissut sen jälkeen, kun elatustukea koskevat asiakastiedot on siirretty kunnalta Kansaneläkelaitokselle.

Elatusapusuoritukset tulee 1 päivästä maaliskuuta 2009 lukien maksaa Kansaneläkelaitokselle.

Kansaneläkelaitos laskee elatusapusaatavan viivästyskoron 1 päivästä tammikuuta 2009 lukien. Kunnan on luovutettava Kansaneläkelaitoksen tarvitsemat tiedot koron laskemiseksi.

Niiden takautumissaatavien osalta, jotka kunnat saavat perityksi tammikuun ja helmi-

kuun 2009 aikana, ei suoriteta varojen jakoa kuntien kesken. Kunnat eivät myöskään enää siirrä tammikuun ja helmikuun 2009 aikana elatustukiasiaa toiseen kuntaan lapsen kotikunnan muuttumisen takia.

Ennen lain voimaantuloa aiheettomasti maksetun elatustuen tai elatusavun perusteella syntyneen takaisinperintäsaatavan vanhentumisaikaa laskettaessa otetaan huomioon myös ennen lain voimaantuloa kulunut aika.

Lain voimaan tullessa kunnalla takautumissaatavan panttina oleva omaisuus ei siirry Kansaneläkelaitokselle.

Kunnan on säilytettävä elatustukea koskevat asiakirjat ja tietovarastot kymmenen vuoden ajan lain voimaantulosta lukien.

47 §

Soveltamissäännös

Jos muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä viitataan elatusturvalakiin, viittauksen on katsottava tarkoittavan tämän lain vastaavia säännöksiä, jollei tästä laissa muuta johdu.

2.

Laki**sosiaalihuoltolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kun ne ovat laissa 938/2005, sekä
lisätään lakiin uusi 27 f § seuraavasti:

17 §

Kunnan on jäljempänä säädetyin tavoin huolehdittava seuraavien sosiaalipalveluiden järjestämisestä:

- 1) sosiaalityö;
 - 2) kasvatus- ja perheneuvonta;
 - 3) kotipalvelut;
 - 4) asumispalvelut;
 - 5) laitoshuolto;
 - 6) perhehoito;
 - 7) vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten henkilöiden työtoiminta;
 - 8) toimenpiteet elatusavun vahvistamiseksi.
- Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuorten huollon, lasten päivähoiton, kehitysvammaisten erityishuollon, vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien sekä päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden, lastenvalvojalle säädettyjen tehtävien ja muiden isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen, ottolapsineuvontaan, perheasioiden sovitteluun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden sekä omaishoidon tuen ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä sekä kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) säädetyistä tehtävistä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään.

27 f §

Jos lapsi on joutunut tai on vaarassa joutua elatuksen puutteeseen eikä vanhemman velvollisuutta suorittaa elatusapua ole vahvistettu tai jos vahvistettu elatusapu on lapsen elatuksen riittämätön, 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla toimielimellä on oikeus ajaa lapsen puolesta kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai sen määrän korottamiseksi.

Jos lapselle maksetaan elatustukea, toimielimellä on oikeus ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai sen määrän korottamiseksi, vaikka lapsi ei ole joutunut tai ole vaarassa joutua elatuksen puutteeseen. Jos lapselle maksetaan elatustukea, toimielimellä on oikeus ajaa kannetta myös elatusavun alentamiseksi.

Toimielimen on ennen 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun toimenpiteeseen ryhtymistä varttava lapsen huoltajalle ja elatusvelvolliselle tilaisuus tulla kuulluksi.

Elatusavusta tehdyn sopimuksen vahvistamista koskevista toimielimen tehtävistä säädetään lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen elatuksesta 5 päivänä syyskuuta 1975 annetun lain (704/1975) 5 §:n 1 momentti, 16 a §:n 2 momentti ja 16 b §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 5 §:n 1 momentti laissa 364/1983 sekä 16 a §:n 2 momentti ja 16 b §:n 1 momentti laissa 673/1998, seuraavasti:

5 §

Elatusapua koskeissa asioissa alaikäistä lasta edustaa hänen huoltajansa tai muu lailinen edustaja. Alaikäisen lapsen edustajalla on oikeus edustaa lasta myös asiassa, joka koskee lapsen oikeutta saada elatusta lapsen täytettyä kahdeksantoista vuotta. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen oikeudesta käyttää lapsen puhevaltaa elatusapua koskevassa asiassa säädetään sosiaalihuoltolaissa (710/1982).

16 a §

Suoritusten jakamisesta elatusapuun oikeutetun lapsen saatavaan ja Kansaneläkelaitoksen takautumissaatavan kesken silloin kun elatusavun lisäksi on perimättä lapselle maksettua elatustukea, säädetään elatustukilaissa (/).

16 b §

Viivästyskorko määräajoin suoritettavalle elatusavulle lasketaan kalenterivuositain määrälle, joka saadaan laskemalla yhteen kunkin kuukauden viimeisenä päivänä suoritettamatta olevat elatusavun määrät ja jakamalla summa niiden kalenterikuukausien lukumäärällä, joiden viimeisenä päivänä elatusapu

on ollut suorittamatta. Viivästyskorko laskeaan näille kalenterikuukausille. Viivästyskorkoa laskettaessa otetaan huomioon vain täydet kalenterikuukaudet. Jos elatusapu suoritetaan sen kalenterikuukauden loppuun mennessä, jonka aikana se on erääntynyt maksettavaksi, kyseiseltä kuukaudelta ei laskea viivästyskorkoa. Perittäessä elatusapua ulosottoteitse viivästyskoron laskee Kansaneläkelaitos, jolle oikeus elatusavun perimiseen on siirtynyt, ja muussa tapauksessa ulosottomies. Viivästyskoron periminen edellyttää, että asiassa esitetään selvitys, jonka perusteella viivästyskorko voidaan laskea. Elatusapu, joka oli suorittamatta viimeksi vanhentuneen vuoden lopussa, otetaan huomioon viivästyskorkoa laskettaessa, jos sen määrästä voidaan esittää luotettava selvitys. Muutoin määräajoin suoritettavan elatusavun viivästyskorosta samoin kuin kertamaksuna suoritettavan elatusavun viivästyskorosta on voimassa, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki**eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tässä laissa säädetään avioliittolaissa (234/1929), lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) ja vahingonkorvauslaissa (412/1974) tarkoitettujen elatusapujen, rikosvahinkolaissa (1204/2005) tarkoitettujen tulojen tai elatusten vähentymisestä taikka elatusvelvollisen menetyksestä toistuvina avustuksina maksettavien korvausten sekä elatus-tukilaissa (/) tarkoitettun elatustuen korottamisesta elinkustannusten nousun seurauksena.

2 §

Edellä 1 §:ssä mainittuja elatusapuja, korvauksia ja elatustukea korotetaan kalenterivuosittain vuoden alusta elinkustannusindeksin (lokakuu 1951=100) nousua vastaavasti.

Vuotuinen muutos lasketaan 1 momentissa mainitun indeksin kuluvan vuoden lokakuun ja edellisen vuoden lokakuun pistelukujen mukaan.

Korotus tehdään myös sellaiseen elatusapuun, korvaukseen ja elatustukeen, jonka määrä on päätöksellä tai sopimuksella vahvistettu edellisen korottamisajankohdan jälkeen.

3 §

Elatusavun korottamisajankohdasta sekä korotetusta määrästä on sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettun toimielimen tehtävä merkintä elatusavun suorittamista koskevaan sopimukseen tai päätökseen, ei kuitenkaan päätökseen, joka on tehty rikosvahinkolain nojalla.

Jos 1 momentissa tarkoitettu täytäntöönpanoasiakirja on Kansaneläkelaitoksen hallussa, Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa viran puolesta tehtävä siihen 1 momentissa

tarkoitettu merkintä. Jos asiakirja on annettu täytäntöönpanoviranomaiselle, sanotun viranomaisen on viran puolesta tehtävä siihen mainittu merkintä.

4 §

Tuomioistuimen on hakemuksesta vahvistettava elatusavun korotettu määrä ja korottamisajankohta, jos se on tarpeen elatusavun perimiseksi vieraassa valtiossa.

Hakemus tehdään sille tuomioistuimelle, jossa lapsen elatusapua koskeva kanne olisi ajettava lapsen elatuksesta annetun lain mukaan. Hakemukseen on liitettävä tuomioistuimen antama päätös tai sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettun toimielimen vahvistama sopimus, johon on tehty merkintä elatusavun korotetusta määrästä ja korottamisajankohdasta. Elatusvelvolliselle on varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

5 §

Jos elinkustannusindeksin lokakuun indeksiluvun on todettu laskeneen 2 §:n 2 momentissa tarkoitettun aikaisemman ajankohdan indeksiluvusta, on 1 §:ssä tarkoitettuja elatusapuja, korvauksia ja elatustukia alennettava noudattaen vastaavasti, mitä edellä säädetään.

6 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tällä lailla kumotaan eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin 16 päivänä joulukuuta 1966 annettu laki (660/1966) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Lain voimaan tullessa vireillä olevat edellä mainit-

tua lakia koskevat vaatimukset on kuitenkin käsiteltävä ja ratkaistava aikaisemman lain mukaan.

Tämän lain mukaiset elatusavut, korvaukset ja elatustuki tarkistetaan 1 päivänä tammikuuta 2010 siten, että elinkustannusindeksin (lokakuu 1951=100) lokakuun 2008 pistelukua verrataan lokakuun 2009 pistelu-kuun. Jos elatusapujen, korvausten ja elatus-
tuen edellisellä korottamiskerralla, joka on

tehty eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannusindeksiin annetun lain (660/1966) mukaisesti, on jäänyt ottamatta huomioon elinkustannusten muutosta, otetaan tämä muutos huomioon ensimmäistä tarkistusta tehtäessä.

Jos muussa lainsäädännössä viitataan 2 momentissa mainittuun lakiin, on sen sijasta sovellettava tätä lakia.

5.

Laki**asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain
1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1573/1993) 1 §, sellaisena kuin se on laissa 586/2007, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Jollei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetusta neuvoston asetuksesta (ETY) N:o 1408/71, jäljempänä *sosiaaliturva-asetus*, muuta johdu, tämän lain mukaan ratkaistaan, onko henkilöön sovellettava seuraavaa sosiaaliturvalainsäädäntöä:

1) kansaneläkelaki (568/2007), lapsilisälaki (796/1992), äitiysavustuslaki (477/1993) ja asumistukilaki (408/1975); sekä

2) eläkkeensaajan asumistuesta annettu laki (571/2007), vammaisuuksista annettu laki (570/2007), rintamasotilaseläkelaki (119/1977), maahanmuuttajan erityistuesta annettu laki (1192/2002) ja elatustukilaki (/), kun on kyse tämän lain 3, 3 a ja 4 §:stä sekä 3 ja 4 luvun säännösten soveltamisesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

6.

Laki**työttömyysturvalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun työttömyysturvalain (1290/2002) 11 lukuun uusi 9 a § seuraavasti:

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

9 a §

Lapsikorotuksen maksaminen Kansaneläkelaitokselle

Edellä 6 luvun 6 §:ssä tarkoitettu lapsikorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen

pyynnöstä lapsen elatukseen käytettäväksi ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (/) mukaista elatustukea työttömyysetuuden saajan laiminlyötyä lapsen elatusvelvollisuuden.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

7.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 11 päivänä toukokuuta 2007 annettuun kansaneläkelakiin (568/2007) uusi 53 a § seuraavasti:

53 a §

mukaista elatustukea eläkkeensaajan laiminlyötyä lapsen elatusvelvollisuuden.

Lapsikorotuksen maksaminen Kansaneläkelaitokselle

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Edellä 51 §:ssä tarkoitettu lapsikorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä lapsen elatukseen käytettäväksi ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (/)

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

8.

Laki**yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään yrittäjän eläkelain voimaanpanosta 22 päivänä joulukuuta 2006 annettuun lakiin (1273/2006) uusi 32 a § seuraavasti:

32 a §

Edellä 32 §:ssä tarkoitettu lapsikorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä lapsen elatukseen käytettäväksi ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (/) mukaista elatustukea eläkkeensaajan laiminlyötyä lapsen elatusvelvollisuuden.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

9.

Laki**maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta 22 päivänä joulukuuta 2006 annettuun lakiin (1281/2006) uusi 29 a § seuraavasti:

29 a §

Edellä 29 §:ssä tarkoitettu lapsikorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä lapsen elatukseen käytettäväksi ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (/) mukaista elatustukea eläkkeensaajan laiminlyötyä lapsen elatusvelvollisuuden.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kun ne ovat laissa 938/2005, sekä
lisätään lakiin uusi 27 f § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

17 §

Kunnan on jäljempänä säädetyin tavoin huolehdittava seuraavien sosiaalipalveluiden järjestämisestä:

- 1) sosiaalityö;
- 2) kasvatus- ja perheneuvonta;
- 3) kotipalvelut;
- 4) asumispalvelut;
- 5) laitoshuolto;
- 6) perhehoito;
- 7) vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten henkilöiden työtoiminta.

Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuorten huollon, lasten päivähoidon, kehitysvammaisten erityishuollon, vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien sekä päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden, lastenvalvojalle säädettyjen tehtävien ja muiden isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen, *elatusavun turvaamiseen*, ottolapsineuvontaan, perheasioiden sovitteluun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden sekä omaishoidon tuen ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä sekä kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa

Ehdotus

17 §

Kunnan on jäljempänä säädetyin tavoin huolehdittava seuraavien sosiaalipalveluiden järjestämisestä:

- 1) sosiaalityö;
- 2) kasvatus- ja perheneuvonta;
- 3) kotipalvelut;
- 4) asumispalvelut;
- 5) laitoshuolto;
- 6) perhehoito;
- 7) vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten henkilöiden työtoiminta;
- 8) *toimenpiteet elatusavun vahvistamiseksi.*

Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuorten huollon, lasten päivähoidon, kehitysvammaisten erityishuollon, vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien sekä päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden, lastenvalvojalle säädettyjen tehtävien ja muiden isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen, ottolapsineuvontaan, perheasioiden sovitteluun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden sekä omaishoidon tuen ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä sekä kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) säädetyistä teh-

(189/2001) säädetyistä tehtävistä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään.

tävistä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään.

27 f §

Jos lapsi on joutunut tai on vaarassa joutua elatuksen puutteeseen eikä vanhemman velvollisuutta suorittaa elatusapu ole vahvistettu tai jos vahvistettu elatusapu on lapsen elatukseen riittämätön, 6 §:n 1 momentissa tarkoitetulla toimielimellä on oikeus ajaa lapsen puolesta kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai sen määrän korottamiseksi.

Jos lapselle maksetaan elatustukea, toimielimellä on oikeus ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai sen määrän korottamiseksi, vaikka lapsi ei ole joutunut tai ole vaarassa joutua elatuksen puutteeseen. Jos lapselle maksetaan elatustukea, toimielimellä on oikeus ajaa kannetta myös elatusavun alentamiseksi.

Toimielimen on ennen 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun toimenpiteeseen ryhtymistä varattava lapsen huoltajalle ja elatusvelvolliselle tilaisuus tulla kuulluksi.

Elatusavusta tehdyn sopimuksen vahvistamista koskevista toimielimen tehtävistä säädetään lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen elatuksesta 5 päivänä syyskuuta 1975 annetun lain (704/1975) 5 §:n 1 momentti, 16 a §:n 2 momentti ja 16 b §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 5 §:n 1 momentti laissa 364/1983 sekä 16 a §:n 2 momentti ja 16 b §:n 1 momentti laissa 673/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Elatusapua koskevista asioista alaikäistä lasta edustaa hänen huoltajansa tai *uskottu mies*. Alaikäisen lapsen edustajalla on oikeus edustaa lasta myös asiassa, joka koskee lapsen oikeutta saada elatusta lapsen täytettyä kahdeksantoista vuotta. *Sosiaalilautakunnan* oikeudesta käyttää lapsen puhevaltaa elatusapua koskevassa asiassa on säädetty lapsen elatuksen turvaamisesta annetussa laissa.

16 a §

Suoritusten jakamisesta elatusapuun oikeutetun lapsen saatavan ja *kunnan* takautumissaatavan kesken silloin kun elatusavun lisäksi on perimättä lapselle maksettua elatustukea, säädetään *elatusturvalaissa* (671/1998).

16 b §

Viivästyskorko määräajoin suoritettavalle elatusavulle lasketaan kalenterivuositain määrälle, joka saadaan laskemalla yhteen kunkin kuukauden viimeisenä päivänä suorittamatta olevat elatusavun määrät ja jakamalla summa niiden kalenterikuukausien lukumäärällä, joiden viimeisenä päivänä elatusapua on ollut suorittamatta. Viivästyskorko lasketaan näille kalenterikuukausille. Viivästyskorkoa laskettaessa otetaan huomioon vain täydet kalenterikuukaudet.

Ehdotus

5 §

Elatusapua koskevista asioista alaikäistä lasta edustaa hänen huoltajansa tai *edunvalvoijansa*. Alaikäisen lapsen edustajalla on oikeus edustaa lasta myös asiassa, joka koskee lapsen oikeutta saada elatusta lapsen täytettyä kahdeksantoista vuotta. *Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen* oikeudesta käyttää lapsen puhevaltaa elatusapua koskevassa asiassa säädetään *sosiaalihuoltolaissa* (710/1982).

16 a §

Suoritusten jakamisesta elatusapuun oikeutetun lapsen saatavaan ja *Kansaneläkelaitoksen* takautumissaatavan kesken silloin kun elatusavun lisäksi on perimättä lapselle maksettua elatustukea, säädetään *elatustukilaissa* (/).

16 b §

Viivästyskorko määräajoin suoritettavalle elatusavulle lasketaan kalenterivuositain määrälle, joka saadaan laskemalla yhteen kunkin kuukauden viimeisenä päivänä suorittamatta olevat elatusavun määrät ja jakamalla summa niiden kalenterikuukausien lukumäärällä, joiden viimeisenä päivänä elatusapua on ollut suorittamatta. Viivästyskorko lasketaan näille kalenterikuukausille. Viivästyskorkoa laskettaessa otetaan huomioon vain täydet kalenterikuukaudet.

Jos elatusapu suoritetaan sen kalenterikuu-
kauden loppuun mennessä, jonka aikana se
on erääntynyt maksettavaksi, kyseiseltä
kuukaudelta ei lasketa viivästyskorkoa. Pe-
rittäessä elatusapua ulosottoteitse viivästys-
koron laskee *elatusurvalain 15 §:ssä tar-*
koitettu kunnan toimielin, jolle oikeus ela-
tusavun perimiseen on siirtynyt, ja muussa
tapauksessa ulosottomies. Viivästyskoron
periminen edellyttää, että asiassa esitetään
selvitys, jonka perusteella viivästyskorko
voidaan laskea. Elatusapu, joka oli suori-
tamatta viimeksi vanhentuneen vuoden lo-
pussa, otetaan huomioon viivästyskorkoa
laskettaessa, jos sen määrästä voidaan esi-
tää luotettava selvitys. Muutoin määrääjoin
suoritettavan elatusavun viivästyskorosta
samoin kuin kertamaksuna suoritettavan
elatusavun viivästyskorosta on voimassa,
mitä korkolaissa (633/1982) säädetään.

Jos elatusapu suoritetaan sen kalenterikuu-
kauden loppuun mennessä, jonka aikana se
on erääntynyt maksettavaksi, kyseiseltä
kuukaudelta ei lasketa viivästyskorkoa. Pe-
rittäessä elatusapua ulosottoteitse viivästys-
koron laskee *Kansaneläkelaitos*, jolle oike-
us elatusavun perimiseen on siirtynyt, ja
muussa tapauksessa ulosottomies. Viiväs-
tyskoron periminen edellyttää, että asiassa
esitetään selvitys, jonka perusteella viiväs-
tyskorko voidaan laskea. Elatusapu, joka oli
suorittamatta viimeksi vanhentuneen vuo-
den lopussa, otetaan huomioon viivästys-
korkoa laskettaessa, jos sen määrästä voi-
daan esittää luotettava selvitys. Muutoin
määrääjoin suoritettavan elatusavun viiväs-
tyskorosta samoin kuin kertamaksuna suori-
tettavan elatusavun viivästyskorosta on
voimassa, mitä korkolaissa (633/1982) sää-
detään.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huh-
tikuuta 2009.*

*Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin
toimenpiteisiin.*

5.

Laki**asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain
1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1573/1993) 1 §, sellaisena kuin se on laissa 586/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Jollei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetusta neuvoston asetuksesta (ETY) N:o 1408/71, jäljempänä sosiaaliturva-asetus, muuta johdu, tämän lain mukaan ratkaistaan, onko henkilöön sovellettava seuraavaa sosiaaliturvalainsäädäntöä:

1) kansaneläkelaki (568/2007), lapsilisälaki (796/1992), äitiysavustuslaki (477/1993) ja asumistukilaki (408/1975); sekä

2) eläkkeensaajan asumistuesta annettu laki (571/2007), vammaisuuksista annettu laki (570/2007), rintamasotilaseläkelaki (119/1977), maahanmuuttajan erityistuesta annettu laki (1192/2002), kun on kyse tämän lain 3, 3 a ja 4 §:stä sekä 3 ja 4 luvun säännösten soveltamisesta.

Jollei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista tai sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetusta neuvoston asetuksesta (ETY) N:o 1408/71, jäljempänä *sosiaaliturva-asetus*, muuta johdu, tämän lain mukaan ratkaistaan, onko henkilöön sovellettava seuraavaa sosiaaliturvalainsäädäntöä:

1) kansaneläkelaki (568/2007), lapsilisälaki (796/1992), äitiysavustuslaki (477/1993) ja asumistukilaki (408/1975); sekä

2) eläkkeensaajan asumistuesta annettu laki (571/2007), vammaisuuksista annettu laki (570/2007), rintamasotilaseläkelaki (119/1977), maahanmuuttajan erityistuesta annettu laki (1192/2002) ja *elätustukilaki* (/), kun on kyse tämän lain 3, 3 a ja 4 §:stä sekä 3 ja 4 luvun säännösten soveltamisesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

6.

Laki**työttömyysturvalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun työttömyysturvalain (1290/2002) 11 lukuun
uusi 9 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 a §***Lapsikorotuksen maksaminen Kansaneläkelaitokselle***

Edellä 6 luvun 6 §:ssä tarkoitettu lapsikorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä lapsen elatukseen käytettäväksi ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (/) mukaista elatustukea työttömyysetuuden saajan laiminlyötyä lapsen elatusvelvollisuuden.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

7.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 11 päivänä toukokuuta 2007 annettuun kansaneläkelakiin (568/2007) uusi 53 a §
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

53 a §

Lapsikorotuksen maksaminen Kansaneläkelaitokselle

Edellä 51 §:ssä tarkoitettu lapsikorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä lapsen elatukseen käytettäväksi ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (/) mukaista elatustukea eläkkeensaajan laiminlyötyä lapsen elatusvelvollisuuden.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

8.

Laki**yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään yrittäjän eläkelain voimaanpanosta 22 päivänä joulukuuta 2006 annettuun lakiin (1273/2006) uusi 32 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

32 a §

Edellä 32 §:ssä tarkoitettu lapsikorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä lapsen elatukseen käytettäväksi ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (/) mukaista elatustukea eläkkeensaajan laiminlyötyä lapsen elatusvelvollisuuden.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

9.

Laki**maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta 22 päivänä joulukuuta 2006 annettuun lakiin (1281/2006) uusi 29 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 a §

Edellä 29 §:ssä tarkoitettu lapsikorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä lapsen elatukseen käytettäväksi ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (/) mukaista elatustukea eläkkeensaajan laiminlyötyä lapsen elatusvelvollisuuden.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
